

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

duha

3 | 2025

Informace o knihách a knihovnách

OBJEVUJEME KNIHOVNY:
DIGITÁLNÍ MOSTY

Duha online:
<https://duha.mzk.cz>

Obsah

Knihovna je...	
Knihovna v roce 2050 je...	2
Studie, články	
Elektronické dodávání dokumentů ZÍSKEJ v roce 2025 – Jiří Pavlík	3
Využívání portálu Získej v boskovické knihovně – Alžběta Martinková	5
Projekt Knihovny.digital – knihovny jako místa podporující digitální občanství – Kamila Plisková	7
Inspirace, podněty, náměty	
Všechny barvy duhy – beseda o LGBT+ – Bibiána Polachová	10
Workshop Deeply Harmful – Michaela Mrázová	12
Knihovníci doporučují knihovníkům – Veronika Kašpárková, Vladislava Skálová, Petra Bartíková, Jaroslava Černá, Pavlína Lodeová, Adéla Prádkerová, Ludmila Pindová, Lenka Erretová	14
Proměny českého knihovnictví	
Meziknihovní výpůjční služby – rozhovor s Annou Nerglovou – Mária Manoušková, Veronika Kašpárková	16
Veřejné knihovny	
Obecní knihovna Hukvaldy v novém – Markéta Kološová	19
Kulturní a vzdělávací akce Městské knihovny T. G. Masaryka Šumperk – Kamila Šeligová	21
Příměstský tábor pro seniory v Městské knihovně Chodov – Eva Adamcová	24
Soutěž Vesnice roku 2025 v Jihomoravském kraji – Magda Švejcarová	25
Konference, akce	
Bitva o digitální éru: Umělá inteligence v centru pozornosti – Monika Oravová	26
Inovace v knihovnách – Krajská květnová knihovnická konference – Zdenka Komůrková	28
Konference Profese knihovník – výzvy a inspirace při práci s generací Z – Anna Macurová	30
Vzdělávací akce v Knihovně Matěje Josefa Sychry ve Žďáře nad Sázavou – Veronika Kašpárková	33
Informace pro knihovny	
Víc AI, méně stresu: Jak připravit lekci za půl hodiny – Miloslav Linc	35
Projekty na podporu vyřazených knih v knihovnách – Monika Kratochvílová	36
Co potřebuje školní knihovník? Kurz Minima pro školní knihovny – Edita Vaníčková Makosová	38
Víc AI, méně stresu: Jak za půl hodiny napsat článek o tom, jak za půl hodiny připravit lekci – Miloslav Linc	39
Z činnosti MZK	
SMART knihovny: vzdělávání bez hranic – Jan Zikuška	41
Nová výstava: Do Paříže! Středoevropští hudebníci u pařížských nakladatelů – Jana Franková	42
Zavádění RFID a nový informační pult ve foyer – Radka Chlupová	44
Tisíc spisovatelů píšících v esperantu – Miroslav Malovec, Milan Kolka	46
Knihovnické osobnosti	
Daniela Divínová – ředitelka Masarykovy veřejné knihovny Vsetín – Kateřina Janošková	47
Recenze	
Co je Sázka na svobodu Jiřího Přibáně? – Tomáš Kubiček	49
Zkušenosti ze zahraničních knihoven	
Návštěva Státní knihovny v Berlíně – Michal Škop	51
Rozhovor	
Rozhovor s Romanem Hájkem – novým předsedou SKIP – Jan Lidmila, Kateřina Janošková	53
Fejeton	
Roztěkaná v knihovně – Klára Kubičková	57

Vážení a milí čtenáři,

v čase babího léta jsme pro Vás připravili třetí číslo Duhy věnované tématu **digitálních mostů**. Knihovny můžeme chápat jako pomyslné stavitele mostů mezi informací, daty, znalostmi na jedné straně a čtenáři či uživateli na straně druhé. S přibývajícími možnostmi digitálních nástrojů se i propojování těchto pomyslných břehů proměňuje.

Rubrika *Studie, články* představí aktuální podobu elektronického dodávání dokumentů v aplikaci ZÍSKEJ i využívání tohoto portálu v boskovické knihovně. Seznámí Vás také s projektem Knihovny.digital, díky kterému se knihovny stávají místem podporujícím digitální občanství. O vývoji a směřování meziknihovních výpůjčních služeb jsme hovořili s Annou Nerglovou z Národní knihovny (*Proměny českého knihovnictví*). Dále přinášíme návod, jak připravit vzdělávací lekci za půl hodiny (*Informace pro knihovny*), nebo uspořádat workshop na závažné téma online obtěžování (*Inspirace, podněty, náměty*).

Zajímá nás také aktuální oborové dění. Proto jsme k *rozhovoru* pozvali nového předsedu SKIP Romana Hájka. Od září začínají v Jihomoravském a Zlínském kraji školení pro knihovníky v rámci mezinárodního projektu SMART knihovny: vzdělávání bez hranic – přiblížíme Vám jejich náplň i pojetí (*Z činnosti MZK*). Pozveme Vás na návštěvu Státní knihovny v Berlíně (*Zkušenosti ze zahraničních knihoven*) i ke čtení zajímavých titulů včetně knihy Jiřího Přibáně „Sázka na svobodu“ (*Recenze*). Ať vám nové číslo Duhy přinese inspiraci, podněty k diskuzi i motivaci k další práci.

Za redakci časopisu Duha

Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách. Ročník 39 (2025), číslo 3.
Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně**.

Adresa vydavatele a redakce:
Moravská zemská knihovna v Brně
Kounicova 65a, 601 87 Brno
Telefon: 541 646 126
E-mail: duha@mzk.cz
IČ 094943, DIČ CZ00094943

Foto na přední straně:
Obecní knihovna Hukvaldy – interiér,
autor fotografie: archiv ObK Hukvaldy.

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák
Tisk: Tiskárna Brázda
Vychází 4× ročně tištěně i on-line.
Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print),
ISSN 1804-4255 (Online)

Redakce:

Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor,
PhDr. Veronika Kašpárková, redaktorka,
Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, redaktorka.

Redakční rada:

prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D. (Moravská zemská knihovna), předseda redakční rady, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě), Mgr. Kateřina Janošková (Masarykova veřejná knihovna Vsetín), Bc. Pavel Zajíc (Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm)

jihomoravský kraj

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Knihovna v roce 2050 je...

Knihovna v roce 2050 je...

Kdybych měla říct, jak si představuju knihovnu a její roli v roce 2050, tak bych si ze všeho nejvíc přála, aby se na jejím fungování nic nezměnilo. Aby knihovny dál byly místem, kde najdu nejen zajímavé knihy, ale také klid, ticho a prostor pro přemýšlení. Místem, kam můžu přijít na přednášku, promítání nebo autor-ské čtení. Místem, kde můžu svoje děti nenásilně vést ke čtení. Místem, které je cenově i lidsky přístupné všem, i těm, pro které je kultura jinak hůř dostupná – ať už jsou to rodiny s dětmi nebo například senioři.

Lucie Graelová, lingvistka a polyglotka

Knihovna v roce 2050 je...

... místem, kde se snoubí klid pohodlného čtení románů v křeslech s opěrkou, s dynamickými emocemi studentů, kteří se snaží naplnit hlavy skripty a vědomostmi ke zkoušce. Je to místo, kde se setkávají generace – ti, kteří si stahovali obrázky z natáčení Pána Prstenů na 3,5 diskety, s těmi, kteří znají už jenom svět cloudu. Je místem, kde se můžete setkat s moderními technologiemi, které si za pomoci pracovníků vyzkoušíte, ale také místem, kde můžete stále přivonět k papíru a listovat fyzickou knihou. Je to místo setkávání.

Daniel Pražák, učitel, držitel ceny Global Teacher Prize Czech Republic 2022

Knihovna v roce 2050 je...

... v Česku místo setkávání nejen pro studenty. Bude to místo, kde budou herní konzole, virtuální realita, místo, kde se budeme učit šít, tisknout ve 3D, rozvíjet další kompetence a hrát stolní hry. Proč? Obrovská část našich životů se přesouvá do virtuálního světa a jako sociální bytosti budeme vyhledávat možnosti, jak se potkat v offline světě. Myslím, že přesně taková role by knihovnám seděla. Knihovna 2050 bude samozřejmě celá digitálně zpřístupněná. Snad nám ale stále zůstanou fyzické knihy, když do knihovny dorazíme. To se doufám v nadcházejících desítkách let měnit nebude.

Olga Ryparová, autorka chemického projektu Olinium

Elektronické dodávání dokumentů ZÍSKEJ v roce 2025

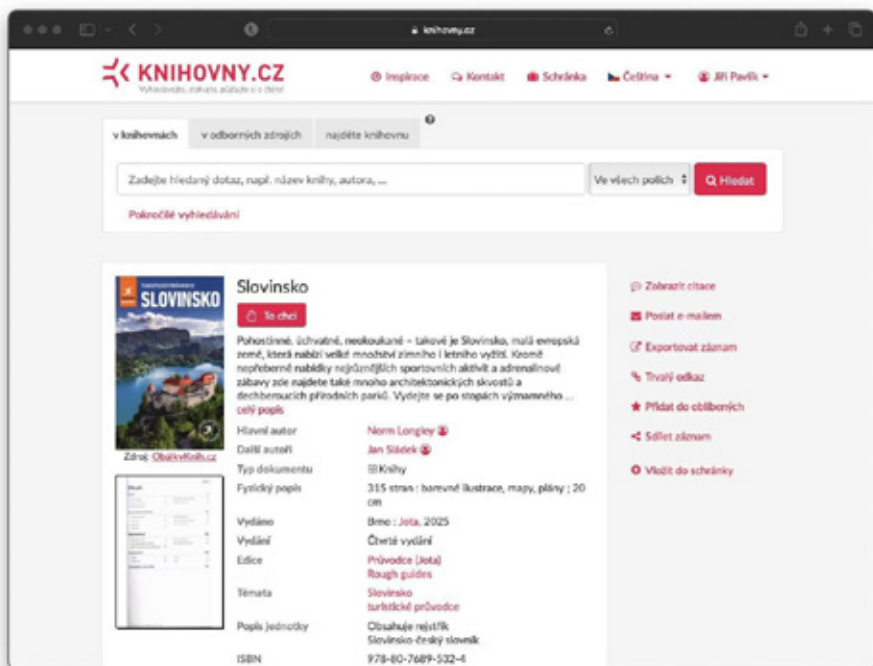
Jiří Pavlík

jiri.pavlik@techli.cz

Na jaře 2023 bylo v aplikaci ZÍSKEJ k MVS spuštěno elektronické dodávání dokumentů, zkráceně EDD. V létě 2025 službu EDD poskytuje 26 knihoven zapojených v ZÍSKEJ. Čtenáři v prostředí portálu Knihovny.cz využívají službu EDD z fondu přes 5,5 mil. dokumentů.

Služba EDD poskytuje možnost pro koncového uživatele získat elektronickou kopii ve formátu PDF z tištěného zdroje, který nelze půjčit v jeho domovské knihovně. Dokument se musí nacházet v některé z knihoven zapojených do ZÍSKEJ, která poskytuje EDD jako dodávající knihovna. Pro možnost službu využívat musí být čtenář řádně registrován ve své domovské knihovně, která musí být do ZÍSKEJ zapojena jako žádající knihovna se spuštěným modulem EDD.

Čtenář si sám vyhledá požadovaný dokument v portálu Knihovny.cz a postupuje obdobně, jako když si žádá MVS – po rozkliknutí detailu daného titulu si ve spodní části záznamu zvolí záložku Získej EDD, která se nachází hned vedle záložky Získej MVS. Pro objednání je nutné se přihlásit v CPK. Poté již stačí specifikovat údaje pro pasáž ze žadaného dokumentu, kterou si přeje obdržet v elektronické podobě. Jedná se o název kapitoly, popřípadě

Záznam vybrané knihy pro zadání požadavku EDD

rozsah stran. U EDD lze požadavek vyřídit ze dvou typů dokumentů a podle toho je nastaven i maximální rozsah elektronické kopie. U monografie činí maximálně 20 stran a u periodika je rozsah omezen délkou článku. Před odesláním žádosti je nutné zaškrtnout souhlas ke smlouvám, GDPR a ceníku. Při vytvoření objednávky se čtenář dozví předpokládanou částku, která bude za sken účtována (skládá se ze dvou částí, a to poplatku dožadované knihovně 1 Kč za stránku a dále poplatku Dilii, viz ceník EDD). Konečná cena bude upřesněna až po skutečném zhotovení elektronické kopie. Aby si ji čtenář mohl přes své konto vyzvednout, bude vyzván k zaplacení této finální částky. PDF mu bude v kontě přístupné po dobu 21 dnů. Poté dojde k jeho nevratnému smazání ze systému.

Z důvodů vyšší ochrany autorů či jiných nositelů autorských práv je nutno elektronické kopie opatřovat ochranným prvkem. To má vždy na starost dožádaná knihovna, která kopii vyhotovuje. Elektronická rozmnoženina zpřístupněná Zastupovanou knihovnou (DK) koncovému uživateli musí být viditelně a neodstranitelně označena tímto textem: „EDD / [zkratka Zastupované knihovny] – tato rozmnoženina slouží výhradně pro účely výzkumu a soukromého studia uživatele, který je uveden pod žádostí – číslo požadavku v ZÍSKEJ“. Je výslovně zakázáno takové označení na elektronické rozmnoženině jakkoli měnit nebo odstraňovat, jakož i měnit formát elektronické podoby zpřístupněného dokumentu. Ruční vkládání ochranného prvku se provádí podle vzoru vystaveného na Infoportále ZÍSKEJ – v rámci vývoje v projektu CARDS připravujeme vkládání programově aplikací ZÍSKEJ.

Doporučená kvalita skenování je následující: minimální rozlišení 300 DPI v barvě (pokud původní dokument neobsahuje obrázky ani fotografie, lze skenovat i černobíle, pokud to zajistí kvalitnější výstup, např. text nebude na žlutém pozadí). Pro výpočet ceny se započítává každá strana zdroje, nikoliv stránky ve

výsledném PDF dokumentu, proto je doporučeno skenovat vždy jednu stranu originálu jako jednu stranu do PDF. První list s údaji k ochraně se nezapočítává do účtovaného počtu stran v objednávce.

Všechny dotazy a připomínky mohou knihovny i čtenáři směřovat na Servisní centrum ZÍSKEJ, které zajišťuje chod systému, reklamace a základní helpdesk. Aktivaci EDD si knihovna zapojená v ZÍSKEJ může nastavit ze správcovského účtu ve svém profilu knihovny (záložka editace profilu), nebo je možné se obrátit na Servisní centrum ZÍSKEJ a my rádi se vším budeme asistovat. Všechny knihovny zapojené v portálu Knihovny.cz by v ideálním případě měly být zapojené také v ZÍSKEJ pro obě služby MVS i EDD. Díky tomu čtenáři využívající portál budou moci snadno objednat a uhradit dodání vybraného dokumentu meziknihovní výpůjčkou, případně získat jeho digitální kopii z kompletního fondu knihoven zapojených v portálu Knihovny.cz.

Komplementární aplikací k ZÍSKEJ EDD je INTOSH sloužící k získání elektronické kopie ve formátu PDF z elektronického časopisu, který není dostupný v jeho domovské knihovně. INTOSH nyní pracuje s fondem knihoven zapojených v projektu CzechELib. V rámci projektu CARDS se plánuje další vývoj INTOSH k vylepšení podle připomínek, propojení se ZÍSKEJ a k integraci v Platformě nové generace CARDS.

Závěrem bych Vás rád pozval na workshop ZÍSKEJ, který se uskuteční 14. října 2025 v Národní technické knihovně. Na workshopu s kolegy ze Servisního centra představíme jednotlivé funkce ZÍSKEJ, výhody pro knihovny a jejich čtenáře. Vyzkoušíte si simulovat vytvoření objednávky a také vyřízení požadavku, a to jak u MVS, tak také u EDD. Workshop je primárně určen pro nezapojené knihovny v systému ZÍSKEJ. Je tedy určen pro účastníky, kteří absolvovali teoretický seminář, popřípadě se ZÍSKEJ začínají pracovat, nebo si potřebují ujasnit některé postupy.

Využívání portálu Získej v boskovické knihovně

Alžběta Martinková

alzbeta.martinkova@kicboskovice.cz

Když jsem v roce 2023 začala pracovat ve studovně Městské knihovny v Boskovicích, jednou z mých povinností se stala i správa meziknihovních výpůjčních služeb. Pojilo se s tím i využívání portálu Získej, přes který lze tituly objednávat, sledovat výpůjční lhůty nebo generovat statistiky. Všechny tyto akce se provádí v jednom prostředí, což znatelně usnadňuje práci.

V současné době však pro portál Získej představuje největší překážku fakt, že do něj nejsou ve velké míře zapojeny univerzitní knihovny. V případě Městské knihovny v Boskovicích využívají meziknihovní výpůjční službu zejména studenti vysokých škol, kteří pro svou práci potřebují literaturu zaměřenou na konkrétní (často úzce specifikované) téma. A takové knihy mají ve svých fondech především univerzitní knihovny. V některých případech proto nastala situace, že jsem Získej využít nemohla.

Portál jako takový je uživatelsky přívětivý a návodný. Ve složce **Přehled** najdeme základní statistické údaje o meziknihovní výpůjční službě za daný rok (kolik titulů jsme poslali jiným knihovnám, kolik jsme jich obdrželi a v jaké fázi jsou jednotlivé požadavky). Následuje **Profil knihovny**, kde jsou uvedeny základní údaje o naší knihovně. V této sekci se také nastavují e-mailové adresy, na něž portál Získej posílá nejruznější upozornění (o vyřízení/uzavření objednávky, prodloužení atd.). Důležitou částí je sekce **Finanční konto knihovny**, jež nás informuje o výši nabitých peněz. Je nutné jej pravidelně kontrolovat, jelikož při objednání titulu se z konta žádající knihovny automaticky strhne 70 korun za výpůjčku. Pokud to není možné (např. právě z nedostatku peněz), objednávka nemůže být realizována.

Následují sekce **Objednávky a Požadavky**. V obou složkách jsou dokumenty řazeny chronologicky (od nejnovější po nejstarší) podle data vytvoření požadavku. Kromě názvu

titulu se zde uvádí jméno čtenáře (popř. žádající knihovny), stav požadavku a výpůjční lhůta. Pokud v rámci konkrétní objednávky nastane změna (např. dojde k prodloužení), příslušný požadavek se zabarví modře, a vizuálně se tak odliší od zbytku tabulky. Knihovník na první pohled pozná, u kterých objednávek došlo k úpravě.

Poslední sekci jsou **Reporty a statistiky**. Generují se zde podklady pro roční vyúčtování za poskytování meziknihovních výpůjčních služeb, popř. elektronického dodávání dokumentů (z pozice dožádané knihovny). Součástí je i statistika. Na rozdíl od té v sekci **Přehled** si ale můžeme zvolit námi vybrané období (celý rok, půlrok, měsíc atd.). Statistiky se dělí podle typu na MVS a EDD a dále podle toho, jestli jsme dokument objednali my, nebo jestli jsme titul z našeho fondu poslali jinam.

Vyhledávání titulů probíhá v rozhraní **Knihovny.cz**, jež je propojeno s portálem Získej. U každého záznamu se uvádí seznam institucí, které mají dokument ve fondu. Oceňuji, že v rámci jedné stránky si může každý jednoduše ověřit, jestli je v konkrétní knihovně titul momentálně dostupný (pokud ne, do kdy je půjčený) a zda se půjčuje prezenčně/absenčně. Nedochází k přesměrování na katalog konkrétní knihovny (jako je tomu u *Souborného katalogu*), z něhož se musíme vracet zpátky na původní stránku.

Po vybrání konkrétního titulu, který chceme objednat, vybereme políčko **Získej MVS**

(popř. **Získej EDD** – pokud chceme elektronickou kopii) a budeme přesměrováni do portálu *Získej*. Při objednávání systém vygeneruje všechny knihovny, v jejichž fondu je titul momentálně dostupný. Velkou výhodou je, že si z daného seznamu můžeme vybrat až tři knihovny a seřadit je podle preference. Dále si můžeme zvolit, zda chceme knihu poslat poštou, nebo si ji vyzvedneme osobně. Pokud dožádaná knihovna službu z jakéhokoliv důvodu poskytnout nemůže, jednoduše požadavek odmítne a portál *Získej* automaticky osloví další knihovnu v pořadí. Pracovník, jenž požadavek vytvořil, je o všem informován prostřednictvím e-mailu, sám nic řešit nemusí.

Když požadovaný dokument dorazí, vyplní knihovník potřebné údaje (od kdy je titul pro čtenáře přichystaný k vyzvednutí, výpůjční lhůta atd.). Portál *Získej* je návodný, tlačítka, která je nutno potvrdit, jsou označena zeleně, aby je každý na první pohled viděl. Podle mého názoru, je zde však několik kroků, které by mohly být spojeny do jednoho. Např. knihovník musí potvrdit pokyny **Připravit pro čtenáře a Půjčit čtenáři**, při vrácení pak **Vráceno čtenářem a Vrátit do DK**. V současné době tak příslušnému pracovníkovi chvíli trvá, než se přes celý proces dostane. Druhý příklad může být navíc záludný v tom, že políčko **Vrátit do DK** se nachází o trochu níže než to předchozí, takže se čas od času stane, že jej pracovník zapomene potvrdit, a tím pádem požadavek nemůže dožádaná knihovna uzavřít.

Výpůjční lhůtu si každá knihovna nastavuje sama při odesílání dokumentu. Pokud čtenář potřebuje titul déle, může pověřený pracovník požádat o prodloužení. Při otevření požadavku se na stránce kromě informací o konkrétní výpůjčce nachází i ikona obálky. Když na ni klikneme, objeví se chat, kam můžeme napsat zprávu. Po odeslání přijde dožádané knihovně e-mail s upozorněním na novou zprávu. A naopak po odpovědi přijde upozornění žádající knihovně. Ani jedna strana tak nemusí během

dne *Získej* otevřít a hlídat jednotlivé záznamy, stačí pouze sledovat e-mail, který je zadán v **Profilu knihovny**.

V případě, že knihovna figuruje v portálu *Získej* jako dožádaná knihovna, týká se jí roční vyúčtování. Na konci roku přijde e-mail z Národní technické knihovny s instrukcemi. Do předem stanoveného data je potřeba poslat fakturu společně se seznamem proběhlých výpůjček (z pozice dožádané knihovny). Seznam se generuje v portálu *Získej* v sekci **Reporty a statistiky**. Peníze jsou následně proplaceny knihovně. Osobně bych uvítala možnost výběru, zda knihovna chce sumu vrátit na účet, nebo v dané hodnotě nabít konto.

U portálu *Získej* jsou určité aspekty, s nimiž se neztotožňuji, jako je např. rozdělení postupu zpracování/vracení výpůjček do několika kroků či nemožnost proplácení peněz za poskytnutí meziknihovních výpůjčních služeb zpět do finančního konta. Kromě toho se v některých případech stalo, že jsem požadovaný titul na stránkách **Knihovny.cz** sice vyhledala, ale nešel mi objednat, a musela jsem proto zvolit jinou cestu. Nutno podotknout, že poslední zmiňované není chybou portálu *Získej*, situace je způsobená tím, že do něj nejsou zapojeny všechny knihovny.

Na druhou stranu je na něm mnoho pozitivního. Portál *Získej* je uživatelsky přívětivý, není těžké se s ním naučit pracovat. Je přehledný, vidíte všechny objednávky na jednom místě včetně toho, jaký čtenář si dokument vyžádal, typ objednávky a jaká je výpůjční lhůta. V případě potřeby prolongace napíšete knihovníkovi přes portál. Na jeho odpověď budete následně upozorněni prostřednictvím e-mailu.

Pokud zapojení do portálu *Získej* zvažujete, doufám, že Vám tento příspěvek alespoň trochu v rozhodování pomohl. Osobně si myslím, že není čeho se bát, naopak si s jeho pomocí usnadníte práci. Na závěr nezbývá, než portálu *Získej* a jeho vývojářům popřát hodně štěstí a úspěchů do budoucna a mnoho dalších zapojených knihoven.

Projekt Knihovny.digital – knihovny jako místa podporující digitální občanství

Kamila Plisková

kamila.pliskova@mlp.cz

Od letošního roku dominuje knihovným komunikační téma digitální gramotnost, které se zaměřuje na zvyšování digitálních kompetencí a zlepšení povědomí knihovnictva i občanů o digitálních službách. Téma otevřela v roce 2024 Nadace OSF, která zorganizovala několik pracovních setkání pro knihovníky s hlubším zájmem o digitální gramotnost. Účastníci těchto setkání vytvořili základ pracovní skupiny, která se tématu průběžně systematicky věnuje.

Téma **digitální gramotnosti** aktivně reaguje na společenskou realitu i na strategické plány a priority Evropské unie a České republiky v oblasti digitalizace a rozvoje digitálních dovedností občanů. Je to rozsáhlé téma, které v knihovnách pokrývá jak již zavedené digitální služby a dovednosti, tak i nové oblasti a kompetence, kromě jiného také agendu **digitálních služeb státu** (eGovernmentu).

Evropská komise vytvořila **Rámec digitálních kompetencí pro občany** (DigComp), který specifikuje 21 digitálních kompetencí rozdělených do pěti kategorií. Mezi klíčovými dovednostmi najdeme mimo jiné i schopnost společenského zapojení prostřednictvím veřejných digitálních služeb a participativního občanství nebo dovednost spravovat svou digitální přítomnost a identitu. V praxi se tyto kompetence uplatní při využívání digitálních služeb státu tzv. eGovernmentu.

Digitální služby státu (eGovernment)

eGovernment představuje soubor digitálních nástrojů a služeb, které jednotlivcům i firmám zjednodušují komunikaci a vyřizování úřední agendy. Místo návštěv úřadů je možné

záležitosti vyřizovat pohodlně z domova prostřednictvím internetu. Mezi klíčové pilíře eGovernmentu patří **Identita občana, Portál občana, Datová schránka a eDoklady**.

Identita občana slouží k jednoznačnému a bezpečnému ověření totožnosti online a je předpokladem pro využívání služeb eGovernmentu. Použití Identity občana je zdarma a k ověření totožnosti můžete využít různé přihlašovací prostředky – je možné použít bankovní identitu (ověření, kterým se přihlašujete do internetového bankovníctví) nebo si můžete založit některý ze státních přihlašovacích prostředků. Založení a správu Identity občana nejsnáze vyřídíte přes **Portál identity občana** <https://www.identita.gov.cz/>.

Portál občana <https://portalobcana.gov.cz/> je rozcestníkem, který po přihlášení prostřednictvím Identity občana zpřístupňuje širokou škálu online služeb veřejné správy. Je dostupný 24/7 z pohodlí domova a nabízí přístup k řadě služeb z různých oblastí veřejné správy – získáte např. informace o svých dokladech nebo o bodovém hodnocení řidiče, uvidíte přehled svých sociálních dávek nebo elektronické recepty na léky. Zároveň si do Portálu občana můžete připojit datovou schránku a získat tak

bezplatnou archivaci souborů. Hlavními výhodami Portálu občana je možnost vyřídit rychle, zdarma a na jednom místě řadu služeb. Stačí připojení k internetu a počítač, tablet nebo mobilní telefon.

Datová schránka <https://info.mojedatovaschranka.cz> slouží k **bezpečné a ověřené komunikaci** s úřady a dalšími institucemi. Dá se přirovnat k e-mailové schránce, na kterou úřady posílají důležité dokumenty a která umožňuje komunikovat s veřejnou správou. Existuje několik **typů datových schránek** pro potřeby fyzických i právnických osob. Každý typ schránky má svá specifika a pravidla pro zřízení a používání, ale základní princip bezpečné digitální komunikace zůstává stejný. Hlavní výhodou používání datové schránky je dostupnost z jakéhokoli místa s přístupem k internetu, úspora času a peněz nebo prokazatelnost odeslání a doručení.

eDoklady jsou digitální verzi občanského průkazu, který je uložený prostřednictvím speciální aplikace v mobilním telefonu. Hlavním účelem je zjednodušit prokazování údajů z občanky. Nemusíte s sebou nosit fyzický průkaz – prokážete se jednoduše prostřednictvím displeje telefonu. Další výhodou je, že při ověřování nemusíte ukazovat všechny údaje na dokladu. Aplikace umožňuje sdílet jen ty informace, které jsou pro danou situaci nezbytné, např. pouze jméno a příjmení nebo bydliště. Přístup do aplikace je chráněn PINem, nebo biometrií, v případě ztráty nebo odcizení telefonu lze aplikaci eDoklady vzdáleně zablokovat.

Pilotní projekt Digitální služby státu v knihovnách

Na šíření povědomí o eGovernmentu se zaměřil pilotní projekt Digitální služby státu v knihovnách. Díky finanční podpoře Nadace OSF se v březnu a dubnu roku 2025 uskutečnily čtyři pilotní semináře v městských knihovnách v Šumperku, Hodoníně, Táboře a Varnsdorfu, kam se sjeli účastníci z různých typů knihoven

z příslušných regionů. Na půldenních seminářích se podařilo proškolit 78 knihovnic a knihovníků. Účastníci získali přehled o základních digitálních službách státu a seznámili se s ukázkami jejich praktického využití v osobním i pracovním životě. Součástí vzdělávacího obsahu byly také tipy, jak pomoci čtenářům a návštěvníkům s orientací ve světě eGovernmentu, a odkazy na užitečné informační zdroje a vzdělávací materiály k tématu.

Ze zpětnovazebního dotazníku, který vyplnilo 45 respondentů, vyplývá, že **seminář splnil nebo spíše splnil očekávání účastníků**. Téměř 96 % odpovídajících uvedlo, že prezentované informace pro ně byly zcela nebo spíše nové a přínosné. Možnost využití získaných informací v praxi pozitivně hodnotilo 93 % dotázaných. Z hlediska obsahu účastníci označili jako nejprínosnější představení Portálu občana a dalších služeb, jako je Identita občana, Datová schránka a Bank ID. Dále ocenili informace k ověřování eDokladů a odkazy na další možnosti vzdělávání a na relevantní zdroje, jako jsou web koncepce.knihovna.cz, portál Knihovny.cz, stránky projektů Jsem v kurzu a Osveta.gov.cz, nebo Moudrá sovička.

Lektorský tým seminářů Digitální služby státu v knihovnách

Lektorský tým seminářů Digitální služby státu v knihovnách se etabloval z pracovní skupiny Digitální gramotnost v knihovnách. Skupina se schází, sdílí zkušenosti a rozvíjí své odborné znalosti v oblasti digitální gramotnosti. Členové skupiny se podílejí na definování obsahu seminářů, školí a šíří povědomí o digitálním občanství v regionech.

Lektorování pilotních seminářů se ujalo 5 lektorů a svou aktivní účast hodnotili velmi pozitivně – ocenili možnost spolupráce včetně zkušenosti s lektorováním v tandemu, jako přínosnou zmiňovali i příležitosti sdílet osvědčené postupy přímo do menších regionálních knihoven. Pro navazující projekt Knihovny digital – knihovny jako místa podporující

digitální občanství se tým školitelů rozšířil na 12 osob a vytvořil celorepublikovou síť, do které se zapojili lektori z knihoven napříč celou republikou – od Prostějova přes Olomouc, Brno, Plzeň, Prahu, Liberec až po Karlovy Vary.

V rámci setkání pracovní skupiny se usku-tečnilo i několik zajímavých vzdělávacích akcí. Členové absolvovali například workshop tvorby tzv. person, tedy profilů typických uživa-telů a zaměstnanců knihoven nebo workshop tvorby a testování **AI asistentů** (chatbotů) pro pomoc s řešením problémů a navigaci k rele-vantním informacím.

Jednu z vytvořených **externích person**, paní Boženu, 65letou důchodkyni, "oživil" kolega Tomáš Jandera z knihovny AV ČR s vyu-žitím chatbota ChatGPT. Díky tomu si s ní mů-žete popovídat, zjistit, jaké jsou její potřeby nebo jí nabídnout nějakou vzdělávací akci či pomoc s využíváním digitálních služeb státu.

Knihovny.digital – knihovny jako místa podporující digitální občanství

Projekt Knihovny.digital – knihovny jako místa podporující digitální občanství financovaný Ministerstvem kultury ČR z grantového programu VISK1 navázal na pilotní projekt a díky němu se v průběhu roku 2025 skuteční série 18 seminářů nazvaných **Digitální služby státu v knihovnách**. V každém kraji proběhne ve spolupráci s krajskými knihovnami

alespoň jeden specializovaný seminář posky-tující ucelený přehled o digitálních službách státu. Sedm seminářů proběhlo v prvním po-loletí, zbylých jedenáct seminářů bude realizo-váno v podzimních měsících.

Lektori během tříhodinového semináře představují **základní služby eGovernmentu**, kterými jsou Identita občana, Portál občana, Datové schránky a eDoklady. Obsah je zamě-řený hlavně na praktické využití a ukázky, ne-chybí ucelený přehled o informačních zdrojích k tématu a praktické tipy, jak zapojit knihovny do posilování digitální gramotnosti včetně vy-užívání eGovernmentu.

Více o projektu Knihovny.digital se dozví-te na webu koncepce.knihovna.cz/knihovny.digital, kde najdete termíny a místa seminá-řů, prezentaci, která shrnuje obsah, a dal-ší užitečné informace. V současné době připravujeme komunikační balíček k propa-gaci eGovernmentu, který bude obsahovat informační leták, banner a další grafické ma-teriály určené k propagaci digitálních služeb státu v knihovnách. Obsah stránky je průběž-ně doplňován.

Zdroje:

VUORIKARI, R., KLUZER, S. a PUNIE, Y., 2022. *DigComp 2.2: The Digital Competence Frame-work for Citizens – With new examples of knowledge, skills and attitudes*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Bude vás zajímat, že...

... **Cenu IFLA Veřejná knihovna roku 2025** (IFLA Public Library of the Year Award 2025) **získala** – při příležitosti konání 89. světového knihovnického a informačního kongresu IFLA (WLIC) v Astaně v Kazachstánu (18.–22. 8. 2025) – **Knihovna Gabrielle-Roy z Québecu v Kanadě**. Dalšími kan-didáty byla Knihovna New Canaan z Connecticutu v USA a Knihovna Heping ze Šanghaje v Číně. Ocenění se uděluje knihovně, které se daří propojit otevřenou a funkční architekturu s kreativními IT řešeními, se zapojením digitálních technologií a s důrazem na místní kulturu. Udělení ceny je spojeno s finanční odměnou 5 000 USD, kterou sponzoruje společnost Baker & Taylor, distributor knih do veřejných a akademických knihoven a škol.

Všechny barvy duhy – beseda o LGBT+

Bibiána Polachová
polachova@kmova.cz

Cílová skupina: žáci 2. stupně ZŠ (7.–9.třída), studenti SŠ

Časová dotace: 60 minut

Cíle:

- Vysvětlení základních pojmů.
- Představení historického vývoje LGBT+ tematiky.
- Vyvrácení mýtů a předsudků o LGBT+ lidech.
- Podpora empatie a otevřenosti vůči odlišnostem.
- Poukázání na reálné dopady šikany a podpořit bezpečné prostředí.
- Seznámení účastníků s literaturou a audiovizuálními díly s LGBT+ tematikou.

Klíčové kompetence: osobnostní a sociální, občanské, komunikativní, k učení, digitální

Vzdělávací oblasti: člověk a společnost, člověk a jeho svět, výchova ke zdraví, etická výchova, mediální výchova

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova, multikulturní výchova, výchova demokratického občana, mediální výchova

Pomůcky: promítací plátno a dataprojektor, knihy s tematikou LGBT+, ukázky z filmů a seriálů

Úvod

Účastníky přivítáme v knihovně a představíme jim program besedy. Upozorníme, že cílem není prosazovat žádný konkrétní názor – ať už pozitivní či negativní. Zdůrazníme, že LGBT+ lidé byli, jsou a budou součástí společnosti. Cílem je

seznámit účastníky s historickým i současným kontextem a poukázat na výzvy, kterým tito lidé čelí.

Prezentace

Na úvod si vysvětlujeme základní pojmy související s LGBT+ komunitou. Poté se zaměřujeme na historii, a to jak v České republice, tak i ve světě, kdy děti zavedeme až do antického Řecka. Dva výrazné bloky věnujeme zvláště pojmům **homosexualita** a **transsexualita**.

U každého z těchto pojmů uvádíme rovněž knihy a filmy, které s danou tematikou souvisí.

U tématu transsexuality vysvětlujeme celkový průběh a podmínky pro změnu pohlaví.

U pojmu homosexualita uvádíme následující ukázky:

Filmy/seriály: Všechno, co mám; Srdcerváči; Já, Simon; Červená, bílá a královsky modrá; Philadelphia; Vymazaný kluk

Knihy: Srdcerváči; Probuzení Simona Spiera; Muffin a čaj; Koláčky a spiklenci; Červená, bílá a královsky modrá; Vymazat Garrarda Conleyho; Všechny barvy duhy

U pojmu transsexualita uvádíme následující ukázky:

Filmy/seriály: Dánská dívka

Knihy: Dánská dívka; Můj brácha se jmenuje Jessica; Melissa

Dále se zaměříme na svět známých osobností, které se veřejně hlásí k LGBT+ identitě. Představíme jejich příběhy a proces coming outu.

Poslední blok je věnován tématu **zločinů z nenávisti** – vysvětlujeme, jak mohou předsudky a nenávistné postoje vést k násilí, a jaké dopady mají takové činy na jedince i společnost.

Závěr

Na závěr besedy otevíráme prostor pro dobrovolnou diskuzi, kde mohou žáci sdílet své názory, otázky nebo postřehy. Toto téma se v nabídce knihoven neobjevuje často, školy o něj zájem mají, i když knihovnice přiznávají, že není lehké před děti předstoupit. Proto besedu doporučujeme interpretovat ve dvojici, zejména v situaci, kdy jedna z knihovnic neví rychle, jak odpovědět na případný neočekávaný dotaz či rýpnutí k tématu jako celku. Součástí besedy je i prostor na diskuzi, kdy se žáci doptávají spíše na literární díla a na zločiny z nenávisti. Případně nejkomentovanější a nejpříjemnější je pro ně část o celebritách – mnozí jsou totiž překvapeni, že osobnost, ke které vzhlíží, nebo kterou znají z televize, patří vlastně do LGBT+ komunity.

Použité zdroje:

- ADDAIR, T.: *Muffin a čaj*. [1. díl], Praha: Euromedia Group, 2018.
- ADDAIR, T.: *Koláčky a spiklenci*. [2. díl], Praha: Euromedia Group, 2019.
- ADDAIR, T.: *Všechny barvy duhy*, Praha: Euromedia Group, 2021.
- ALBERTALLI, B.: *Probuzení Simona Spiera*. Praha: Euromedia Group, 2017.
- BOYNE, J.: *Můj brácha se jmenuje Jessica*. Praha: Slovart, 2020.
- CONLEY, G.: *Vymazat Gerrarda Conleyho*. Praha: XYZ, 2018.
- DAVIS, CH.: *Philadelphia*. Praha: Mht, 1994.
- EBERSHOFF, D.: *Dánská dívka*. Ostrava: Domino, 2011.
- GINO, A.: *Melissa*. Praha: Albatros, 2023.
- OSEMAN, A.: *Srdcerváči*. Praha: Cooboo, 2019.
- Srdcerváči**. Režie Euros Lyn. Velká Británie: See-Saw Films, 2022. 27 min. Seriál.
- Já, Simon**. Režie Greg Berlanti. USA: Temple Hill Entertainment, 2018. 110 min. Film.
- Červená, bílá a královsky modrá**. Režie Matthew López. USA: Amazon Studios, 2023. 112 min. Film.
- Philadelphia**. Režie Jonathan Demme. USA: TriStar Picture, 1993. 125 min. Film.
- Vymazaný kluk**. Režie Joel Edgerton. USA: Anonymous Content a Blue-Tongue Films, 2018. 115 min. Film.
- Dánská dívka**. Režie Torn Hooper. Velká Británie: Working Title Films, 2015. 119 min. Film.

Vlajka s 8 barvami

- růžová – pohlaví
- červená – život
- oranžová – uzdravení
- žlutá – sluneční světlo
- zelená – příroda
- bledě – modrá umění
- tmavě – modrá harmonie
- fialová – duch

Bude vás zajímat, že...

... od roku 2025 se nezapočítávají do Ročního výkazu o knihovně Kult (MK) **prolongace výpůjček**. Budou se vykazovat pouze primární absenční výpůjčky, tj. první evidované vypůjčení knihovní jednotky mimo knihovnu. Důvodem je snaha o spravedlivou distribuci odměny autorům za půjčování jejich děl v knihovnách, která se od roku 2023 zvýšila z 0,50 Kč za jednu výpůjčku na 1,70 Kč a kterou zajišťuje kolektivní správce DILIA (Divadelní, literární, audiovizuální agentura). Knihovny si mohou počet prolongací i nadále evidovat a vykazovat v interních statistikách.

Workshop Deeply Harmful

Michaela Mrázová

michaela.mrazova@nkp.cz

Předchozí dvě části našeho seriálu se týkaly samotného projektu Supercharged by AI a materiálů Data Detox Kit, které jsou zaměřeny na online wellbeing. Třetí část seriálu přináší workshop Deeply Harmful, který otvírá závažné téma online obtěžování, s důrazem na nové formy násilí spojené s technologií deepfake a sdílením intimních materiálů bez souhlasu.

Doprovodná aktivita k projektu Supercharged by AI

Workshop je určen pro žáky od 8. třídy ZŠ, studenty SŠ i dospělé účastníky. Využít jej lze v celku (90 minut), nebo z něj vybrat jednotlivé části pro samostatné aktivity. Pracuje se s doprovodnou prezentací, vytištěnými příběhy a sadou vysvětlujících pojmů, které účastníkům pomáhají zorientovat se v problematice online obtěžování. Tematicky workshop odkazuje k jednomu z panelů výstavy *Příběhy online obtěžování*.

Nové podoby obtěžování: deepfakes a NCII

V první části se workshop zaměřuje na fenomén deepfakes, tedy technologie umožňující generování videí, ve kterých lidé vypadají, mluví nebo se chovají jako někdo jiný, aniž by to skutečně udělali. Ukázky jsou záměrně vybrány tak, aby zobrazovaly zábavné parodie až po neetické případy zneužití identity.

Dalším diskutovaným tématem bylo non-consensual intimate images (NCII), tedy šíření

Fenomén deepfakes – generování videí

intimního obsahu bez souhlasu. AI dnes umožňuje vytvářet falešné pornografické materiály, do nichž jsou zasazovány tváře skutečných lidí, často bez jejich vědomí. Data ukazují, že:

- 98 % deepfake videí má sexuální charakter,
- z nichž 99 % zobrazuje ženy,
- ale oběťmi bývají i nezletilí nebo LGBTQ+ osoby.

S účastníky jsme debatovali nad tím, jak snadno se dnes může stát kdokoli cílem digitálního obtěžování i násilí a jak tomu takovéto technologie přispívají.

Typy online obtěžování: příklady z praxe

Online obtěžování probíhá na digitálních platformách, jako jsou sociální sítě, e-maily, diskuzní fóra nebo jiná online místa. Má podobu úmyslného a často opakovaného chování, které zastrašuje, vyhrožuje nebo zneužívá jednotlivce či skupiny. Přestože k němu dochází online, má často hluboký dopad na offline život obětí.

Ve druhé části jsme rozpracovali další podoby online obtěžování. Nejprve jsme si vysvětlili různé pojmy s tímto spojené, např.:

- **Doxxing** – zveřejnění osobních údajů obětí (např. adresy, telefonu) s cílem vystavit ji riziku.
- **Sextortion** – vydírání na základě intimních materiálů (skutečných i syntetických).
- **Mobbing a šikana** – soustavné útočení ve skupině, zesměšňování a ostrakizace.
- **Swatting** – falešné hlášení trestného činu s cílem vyslat na místo policejní jednotku.

- **Catfishing** – vytváření falešné identity k manipulaci a zneužití.

Následovalo rozdělení do skupin a práce s reálnými příběhy. Ve skupinách si účastníci nejprve přečetli příběh a následně měli odpovědět na tyto otázky:

1. Jaký je vztah mezi obětí a pachatelem?
2. Kde (v online prostředí) k obtěžování došlo?
3. Existuje nějaká zmínka o tom, proč k obtěžování došlo?

Diskuze se často stočila i k vlastním zkušenostem účastníků. Emočně silné momenty nastávaly zejména tehdy, když si uvědomili, jak snadno lze informace zneužít – a jak nepřipraveně na tyto situace mnozí reagujeme.

Co s tím? Digitální sebeobrana a podpora obětí

Závěrečná část se soustředila na možnosti reakce a prevence. Společně jsme sestavili „digitální krizový plán“, jehož základ tvořilo 5 doporučení:

1. Nastavit si soukromý profil a kontrolovat oprávnění aplikací.
2. Blokovat a nahlásit útočníka na platformě i externím subjektům.
3. Zaznamenat důkazy: screenshoty, zálohy, metadata.
4. Nehledat chybu u sebe, mluvit o tom, nebýt v tom sám.
5. Obrátit se na odbornou pomoc, doporučené byly weby a organizace jako E-bezpečí či Konsent.

Cílem závěrečné části bylo účastníkům ukázat, že existuje nejen možnost obrany, ale i komunikace, která pomáhá. A že ticho a stud jsou často hlavními zbraněmi útočníka.

Proč o tom vlastně mluvit?

Téma online obtěžování přímo souvisí s mediální gramotností, zejména v oblasti:

- kritické analýzy obsahu (rozpoznání deepfaků, ověřování zdrojů),

- rozpoznávání manipulačních technik v komunikaci,
- orientace v platformách a jejich nástrojích ochrany.

Zároveň se dotýká kybernetické bezpečnosti – například ve vztahu k:

- ochraně účtů a dat,
- správě oprávnění aplikací,
- prevenci před sociálním inženýrstvím a phishingem.

Využití workshopu v knihovnách

Workshop *Deeply Harmful* lze snadno adaptovat do knihovnického prostředí, pro školní třídy, mládežnické skupiny, komunitní akce nebo i jako součást seminářů pro veřejnost. Klíčem je otevřená metodika založená na:

- empatii a bezpečném prostoru,
- skupinové práci a sdílení,
- aktivním zapojení účastníků a diskuzi,
- využití autentických (byť anonymizovaných) případů.

Všechny materiály a prezentace lze navázat na Data Detox Kit, konkrétně části věnované bezpečnosti, duševní pohodě nebo umělé inteligenci.

Závěr

V knihovnách se stále častěji setkáváme s otázkami, které přesahují klasickou informační gramotnost. Online násilí je jedním z těch témat, které nelze přehlížet. Skrze výstavu *Supercharged by AI*, workshopy jako *Deeply Harmful* a zapojení materiálů od *Tactical Tech* můžeme vytvářet prostředí, které bude bezpečné, podpůrné a připravené na výzvy digitálního věku.

Možná vám může připadat, že je obsah workshopu pro děti příliš těžký nebo neadekvátní. Moje zkušenost však ukazuje opak: účastníci – i ti z druhého stupně ZŠ – tato témata dobře znají, setkávají se s nimi na platformách jako Discord nebo Reddit, a mnozí mají i osobní zkušenosti. O to důležitější je, abychom s nimi otevřeně mluvili o důsledcích takového chování a nabídli jim bezpečný prostor pro sdílení i otázky.

Knihovníci doporučují knihovníkům

Veronika Kašpárková, Vladislava Skálová, Petra Bartíková, Jaroslava Černá, Pavlína Lodeová, Adéla Prádlarová, Ludmila Pindová, Lenka Erretová

Veronika.Kasparkova@mzk.cz, dospeli@knihovna.turnov.cz, petra.bartikova@kulturatissnov.cz, turnov2@knihovna.turnov.cz, deti@knihovna.turnov.cz, knihovna@mkstc.cz

Přinášíme Vám tipy na zajímavé tituly odborné literatury, beletrie, dětské literatury i deskových her od kolegyn a kolegů z knihoven.

Odborná literatura

Jiří Kryštof Jarmar, Vojtěch Hlaváček: Svět levného dopaminu: průvodce pro přežití v době rychlého uspokojení

Autoři podcastu *Brain we are* čtivě a srozumitelně popisují, jak funguje lidský mozek v době, kdy nosíme všichni v kapse plastovou krabičku, která nabízí okamžitou zábavu a uspokojení. Nejedná se o vědeckou publikaci, ale knihu určenou (nejen) těm, kteří někdy zastavili nad tím, jestli na svém mobilu či tabletu netráví příliš času. Jak mozek reaguje na instantní potěšení, které nám online svět nabízí? Knihu doporučuji nejen pro skupinu young adult, která na sítích tráví nejvíce času, ale také např. pro rodiče dětí, kteří lépe porozumí tomu, proč jejich potomek propadá panice, když na dovolené nefunguje wifi a není mobilní signál.

Veronika Kašpárková

Moravská zemská knihovna v Brně

Dalibor Vavruška:

Život v době robotů

Autor se zaměřuje na výzvy, které přináší rychlý rozvoj umělé inteligence a robotiky. Ptá se, jak udržet rovnováhu mezi technologickým pokrokem a lidskými hodnotami? Kdo vlastně

určuje směr našeho vývoje – lidé, nebo stroje? Může budoucí umělá inteligence působit natolik lidsky, že si ji začneme plést se skutečnými mudrci? Co by to znamenalo pro naše vlastní myšlení, rozhodování a zodpovědnost? Text má čtenáře přimět k hlubšímu zamyšlení nad tím, co z nás dělá lidi.

Vladislava Skálová

Městská knihovna

Antonína Marka Turnov

Beletrie

Antologie: Jestli vůbec někdy

Tak malá, tak silná. Knička povídek *Jestli vůbec někdy* patří dle mého názoru k tomu nejlepšímu, co v edici Česká povídka dosud vyšlo. Každý z příběhů můžete číst jako zprávu o československé společnosti v dobách socialismu. Ochutnáte povídky Petry Soukupové, Aleny Mornštajnové, Marka Epsteina, Petry Dvořákové nebo Kateřiny Tučkové. Každý z autorů píše trochu jinak. Je proto zapotřebí, abyste je četli pomalu, klidně i jen jednu povídku denně, a nechali ji na sebe působit.

Petra Bartíková

Městská knihovna Tišnov

Ewald Arenz: Staré odrůdy

Příběh nezvyklého přátelství dvou žen. Život na statku, který jedné může

připadat jako život v kleci, pro druhou může být svobodným životem plným nových dobrodružství. Odkrývání starých křivd a bolestí. Přesto příběh plný poetiky a romantiky. Při čtení cítíte vůni sena a přezrálých hrušek.

Jaroslava Černá
Městská knihovna
Antonína Marka Turnov

vás Podkin skvělou volbou. Za vše mluví reference od mého tehdy 8letého syna, který prohlásil, že až bude velký, knížky o Podkinovi si vezme s sebou, aby je mohl číst svým dětem. Protože takový příběh by měl slyšet každý.

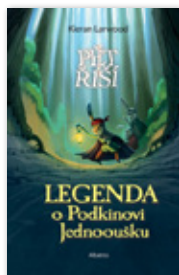
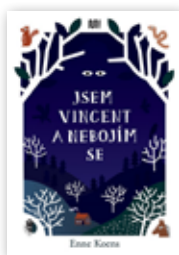
Ludmila Pindová
Městská knihovna Břeclav

Dětská literatura

Enne Koenis: Jsem Vincent a nebojím se

Kniha, která bez sebelítosti a patosu, zato autenticky a poutavě, zpracovává téma šikany. Hlavním literárním hrdinou je jedenáctiletý Vincent, který se stane hrdinou opravdovým. Nebo jím byl už od začátku? Náš velký knižní objev díky tipu od čtenářky, který rozhodně stojí za přečtení a doporučení dál. Pro čtenáře od devíti let i pro dospělé.

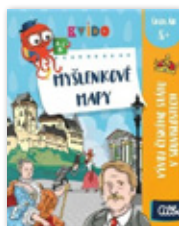
Pavla Lodeová a Adéla Prádlarová
Městská knihovna
Antonína Marka Turnov

Kieran Larwood:

Legenda o Podkinovi Jednooušku

Úvodní díl fantasy trilogie nás zavede do světa Pěti říší. Je právě Ostružínkový večer a v Trnkové noře začíná bard vyprávět příběh o legendárním hrdinovi. Ale ne takový, který už všechna králíčata zná, ne o všech chrabrých činech udatného Podkina. Vypráví o době, kdy byl Podkin ještě malým, rozmazleným králíčkem, kdy získal své přizvisko Jednoouško, kdy se poprvé setkal s krutými Gormy. Poutavý příběh jako dělaný na večerní čtení či předčítání. Najdete v něm řadu postav, které vám přirostou k srdci, stejně jako mně a mým dětem. Pokud jste milovníci fantasy a chcete do něj vtáhnout i děti, je pro

Deskové hry

Umí prase létat?

Jedna z nejpůjdovanějších deskových her u nás. Děti ji chtějí opakovaně. Berou si ji na cesty, dožadují se rezervace, největší radost mají, když si ji můžou vypůjčit na narozeninovou party... V čem je tak výjimečná? Děti v ní určují správné vlastnosti zvířat. Má ježek ocas? Klade bílý žralok vejce? Živí se morče pouze rostlinami? Kdo z hráčů určí správnou vlastnost zvířete nejrychleji a položí své žetony na správné kartičky, může posunout figurku prasátka na dráze dopředu. Hra zabaví děti od 5 let.

Petra Bartíková
Městská knihovna Tišnov

Myšlenkové mapy

Naučná hra zábavnou formou přibližuje dětem (a nejen jim) důležité události z českých dějin od 10. do 20. století. Hráči si vyberou téma, například Karel IV., Marie Terezie nebo Československo v roce 1989, a pomocí kartiček s obrázky doplňují chybějící části do připravených myšlenkových map. Spojují panovníky, místa nebo události tak, aby vše dávalo historický smysl. Hra podporuje logické myšlení a pomáhá dětem chápat dějepis v širších souvislostech.

Lenka Erretová
Městské kulturní středisko
Tachov – knihovna

Meziknihovní výpůjční služby – rozhovor s Annou Nerglovou

Mária Manoušková, Veronika Kašpárková

Maria.Manouskova@mzk.cz, Veronika.Kasparkova@mzk.cz

Letos uplyne 66 let od doby, kdy začali čeští čtenáři využívat meziknihovní výpůjční službu (MVS). Jak probíhala MVS zpočátku?

Dobrovolná spolupráce mezi knihovnami, nejprve především vědeckými, u nás existovala i před rokem 1959. V 50. letech 20. století vznikla

mimo jiné koncepce dvou-
stupňové MVS: první stu-
peň představoval výpůjčky
konkrétním čtenářům,
druhý zahrnoval zapůjčo-
vání celých souborů men-
ším knihovnám z větších
institucí (dnes tzv. výměn-
né soubory).

Oficiální zakotvení mezik-
nihovní výpůjční služby při-
nesl zákon č. 53/1959 Sb.,
o jednotné soustavě kniho-
ven. V § 3 zákona č. 53/1959
Sb. se poprvé objevuje
povinnost knihoven „půj-
čit a obstarat na požádání

*jednotlivé knihy, časopisy a jiné sbírkové mate-
riály nebo jejich soubory (meziknihovní výpůjční
služba), pokud tomu nebrání zvláštní důvody*“.
Proces byl zpočátku zdoluhavý a plně závislý na
papírových žádankách a poštovních službách.
Služba byla centralizovaná a podléhala systé-
mu řízení v rámci jednotné soustavy knihoven.
Podmínky meziknihovní výpůjční služby, včetně
mezinárodní, upravovala pak vyhláška č. 51/1963
Sb. Přitom v mezinárodním kontextu byla pra-
vidla pro mezinárodní sdílení zdrojů a dodávání
dokumentů definována Mezinárodní federací
knihovnických sdružení a institucí (IFLA) už
v roce 1936 a v upravené formě v roce 1954.

Československo se k členství IFLA vrátilo po po-
válečné pauze v roce 1959. Pro požadavek do
zahraniční knihovny bylo však nutné doložit
nejen nedostupnost dokumentu v tuzemsku,
ale i jeho „společenskou závažnost“. Ve výsled-
ku byly zahraniční výpůjčky omezeny na úzký
okruh schválených odborných výzkumů, často
ve spolupráci se zeměmi vý-
chodního bloku.

**Které milníky jsou z Va-
šeho pohledu v historii
MVS přelomové?**

Zásadním zlomem nejen
v oblasti meziknihovních
výpůjčních služeb byl roz-
voj nových technologií. Za-
vedení kopírek, internetu,
elektronických katalogů či
služeb typu SDI (adresné
rozesílání informací podle
zájmů uživatele) výrazně
zjednodušilo vyhledávání

dokumentů a urychlilo samotný proces výpůjček.
V zahraničních knihovnách se kopírovací technika
začala běžně využívat už od 70. let, internet pak
otevřel další možnosti od 80. let dále. Elektronické
katalogy umožnily rychlé hledání dokumentů
i napříč knihovnami v různých zemích.

Jak se situace změnila po roce 1989?

V českém prostředí byl rok 1989 samozřejmě
klíčovým zlomem. Kromě otevření hranic a mož-
nosti navázat přímou spoluprací se zahraničními
knihovnami se otevřela cesta i pro nové techno-
logie, ve světě již běžně užívané. Knihovny také

získaly nové možnosti financování svých projektů ze zahraničí. V 90. letech se začaly plošně zavádět elektronické katalogy, databáze a první formy digitální komunikace mezi knihovnami. České knihovny se po dlouhých letech znovu aktivně zapojily do mezinárodních knihovnických aktivit. Významně se tak zvýšily možnosti i rychlost meziknihovnických výpůjčních služeb.

Co je podle Vás charakteristické pro současné MVS?

V současnosti čelí meziknihovní služby novému typu výzvy – proměně čtenářských návyků a konkurenci ze strany elektronického publikování. Uživatelé dnes často očekávají rychlou, krátkou a přímou odpověď – ideálně okamžitě. Tradiční meziknihovní výpůjční služby však pracují s dokumenty, které nejsou vždy okamžitě dostupné. Zároveň si uživatelé čím dál méně ověřují informace a důvěřují tomu, co na první pohled vypadá důvěryhodně a co najdou volně na internetu nebo s pomocí umělé inteligence. Knihovny proto musí připomínat hodnotu spolehlivých zdrojů, ať už tištěných nebo digitálních a zároveň se pokusit o co nejrychlejší a nejkomfortnější dodání při dodržování ochrany autorských práv.

Se změnami chování uživatelů se také trochu posouvá princip meziknihovnických služeb, které byly založeny výhradně na vztahu knihovna-knihovna. Dnes nové systémy umožňují ověřeným uživatelům vyřízení meziknihovnických služeb prakticky samostatně, online.

Přestože se jedná o služby zavedené, dlouhodobě knihovnami poskytované, a dokonce i dnes ze zákona povinné, je třeba, v kombinaci s novými technologickými možnostmi, tyto služby propagovat a nabízet uživatelům. Pro meziknihovní služby také zůstává zásadní princip reciprocity, stále stojí na ochotě knihoven sdílet své fondy s ostatními.

Jsou knihovny povinny poskytnout na požádání kromě knih a časopisů i jiné

sbírkové materiály nebo jejich soubory? Co přesně se pod tímto pojmem skrývá?

Tímto termínem se míní například mikrofilmy, mikrofiše, mapy, hudebniny, rukopisy, archiválie, zvukové nosiče nebo jiné speciální dokumenty. Označení „soubory“ odkazuje na výběr více dokumentů podle předem daných kritérií – typicky v rámci II. stupně MVS, tedy např. tematické výměnné soubory.

Jaké nejzajímavější meziknihovní výpůjčky si čtenáři v Národní knihovně objednali?

Velmi netradiční meziknihovní výpůjčku jsme vyřizovali nedávno pro jinou českou knihovnu z Austrálie – jednalo se o soubor videokazet s mediačním výcvikem. Řešili jsme kromě jiného i dostupnost videopřehrávače v žádající knihovně, protože se jednalo o prezenční výpůjčku. Také jsme obdrželi požadavek na stolní hru „Kde domov můj?“, ale s touto výpůjčkou jsme nebyli úspěšní.

Meziknihovní služby zahrnují široké spektrum služeb. Jaký je rozdíl mezi meziknihovní výpůjční službou, službou Získej a Virtuální polytechnickou knihovnou?

Vedle klasických meziknihovnických výpůjčních a reprografických služeb, které zahrnují výpůjčky knih a zhotovování kopií dokumentů, se postupně vyvinuly modernější systémy, reflektující současné potřeby uživatelů, kam se dají zařadit služby Získej a VPK.

Služba Získej, dostupná na platformě Knihovny.cz, umožňuje registrovaným čtenářům zapojených knihoven objednat si výpůjčku dokumentu nebo jeho kopii přímo z bibliografického záznamu. Díky funkci Získej MVS lze požádat o výpůjčku, služba Získej EDD pak umožňuje zaslání elektronické kopie části dokumentu (s omezeními danými autorskými právy).

Virtuální polytechnická knihovna (VPK) funguje od roku 2000 a nabízí elektronické dodávání

dokumentů ze souborného katalogu VPK, využívají ji především univerzitní knihovny. Službu EDD poskytovala mezi lety 2009–2023 i Národní knihovna ČR, ta ji však již ukončila a zapojila se plně do služby Získej EDD. Ve vývoji je již také služba dodávání článků z e-zdrojů mimo předplatné domovské instituce uživatele.

Některé knihovny službu MVS nenabízí. Proč? Jak tyto knihovny motivovat k tomu, aby MVS svým čtenářům poskytovaly?

Podle průzkumu z roku 2021 knihovny jako nejčastější důvody uváděly malý zájem uživatelů, omezené personální možnosti, nedostatek financí nebo dokonce neznalost možnosti využití meziknihovních služeb. Je nutné meziknihovní služby více propagovat mezi knihovnami i koncovými uživateli, zdůrazňovat zákonnou povinnost poskytování těchto služeb knihovnami. Z praxe také víme, že někdy je důvodem i obava, že je to složité. Za klíčové považujeme poskytovat knihovnám metodickou podporu. Na portálu IPK je k dispozici například Metodika meziknihovních služeb, návod na poskytování meziknihovních služeb pro menší knihovny nebo seznam vyhledávacích nástrojů pro zjišťování dostupnosti dokumentů.

Jaké jsou nejčastější případy, kdy MVS není schopna požadavky čtenářů vyřídit?

Důvody pro odmítnutí požadavku bývají např. ochrana vzácných fondů, chybějící licence pro poskytnutí kopie, příliš nové publikace, nebo dokumenty dostupné pouze v elektronické verzi. V takových případech se knihovny snaží nabídnout alternativní řešení – například odkaz na nákup e-verze, kopii části dokumentu, nebo studium v jiné knihovně. Někdy požadavek, původně směřovaný do MVS, vyřeší běžná výpůjčka nebo odkaz na volně dostupný online dokument.

Jako dožádaná knihovna někdy musíme požadavek odmítnout z důvodu ochrany fondu.

Národní knihovna ČR plní primárně funkci konzervační, a pokud se jedná o povinný výtisk nebo dokument zařazený do konzervačního fondu, není možné jej poskytnout pro meziknihovní výpůjční služby. Někdy je možné takový požadavek vyřešit kopií, jindy odkážeme žádající knihovnu na jinou knihovnu, která dokument má také ve svém fondu.

Mohlo by se zdát, že vše dnes máme online, případně v nejbližší knihovně (digitální knihovny, DNNT). Snižuje se objem výpůjček realizovaných přes MVS? Bude mít MVS co nabídnout čtenářům i v budoucnu?

Ano, souhlasím s tím, že se může zdát, že vše máme online a k dispozici hned, ale jedná se trochu o iluzi. Nejen, že každý jednotlivý zdroj, ať už jsou to digitální knihovny, licencované zdroje nebo různé (i souborné katalogy), je svým způsobem omezený svým obsahem, ale také možnostmi přístupu k němu. Zkušenosti knihovniců nejen v meziknihovních službách, ale i v referenčních a informačních službách, dokáží využít svých znalostí a orientace v národních i mezinárodních zdrojích k nalezení relevantních informací a dokumentů.

Na národní úrovni je stále objem vyřízených vnitrostátních meziknihovních výpůjček podle dostupných statistických dat evidovaných pro potřeby Ministerstva kultury vyšší než 110 000 ročně a jejich pokles je velmi mírný.

I míra využití mezinárodních meziknihovních služeb je v posledních pěti letech poměrně stabilní. Mírný pokles požadavků směřujících na nás ze zahraničí by mohl být způsoben mimo jiné tím, že v rámci mezinárodních systémů nemůžeme využívat zaslání digitálních kopií, což nás v těchto systémech poměrně znevýhodňuje. Přesto klasická meziknihovní služba rozhodně neztrácí smysl – zejména v případech, kdy jde o starší dokumenty nebo publikace, které nejsou elektronicky dostupné. Meziknihovní služby se navíc neustále vyvíjí. Díky centralizovaným službám, jako je např. Získej, je dnes

možné objednat dokument jednoduše „na kliknutí“ bez složitého vyplňování žádanky. Do budoucna bude klíčové hledat cesty, jak nabídnout prostřednictvím meziknihovních služeb i větší množství elektronických dokumentů – samozřejmě s ohledem na autorská práva a technologické možnosti.

Děkujeme za rozhovor.

PhDr. Anna Nerglová je vedoucí Oddělení referenčních a meziknihovních služeb Národní knihovny České republiky. Absolvovala studium na Vyšší odborné škole informačních služeb, obor informační management a následně magisterské studium na Filozofické fakultě UK, obor

informační studia a knihovnictví. Během studia a několik let po něm byla zaměstnána v Národní knihovně ČR v Oddělení technické podpory a retrospektivní konverze katalogů. Podílela se dlouhodobě na projektu Retrospektivní konverze katalogů, dále např. na projektu Jednotné informační brány a věnovala se oblasti národních digitálních knihoven v Evropě. Knihovnictví poté na pár let opustila, ale v roce 2018 nastoupila do Národní knihovny ČR zpět jako referenční knihovník a v roce 2023 se stala vedoucí oddělení. V současné době se mimo jiné zaměřuje na oblast meziknihovních služeb, ať již na roli NK ČR jako centra meziknihovních služeb nebo na spolupráci s NTK při rozvoji služeb poskytovaných na platformě ZÍSKEJ (MVS, EDD).

Obecní knihovna Hukvaldy v novém

Markéta Kološová
info@knihovna-hukvaldy.cz

Do kravína za knihami? I tak by se dala nazvat situace čtenářů na Hukvaldech. Místní knihovna se přestěhovala ze stísněných a nevyhovujících prostor v upravené kotelně zdejší základní školy do rekonstruované budovy bývalého kravína v centru obce.

Po vyjasnění restitučních vazeb obec získala v roce 2017 chátrající objekty bývalého hospodářského dvora, které se nacházejí v samotném srdci turisty hojně navštěvovaných Hukvald. Při hledání možného využití budov padla volba také na obecní knihovnu, která sídlila v posledních 30 letech v budově ZŠ a MŠ Leoše Janáčka, pod níž také organizačně spadala. Prostory knihovny již delší dobu nevyhovovaly množství fondu (cca 10 tisíc svazků) a také aktivitám, které se v knihovně rozvíjely a byly omezeny kapacitou místa.

K řešení projektu byla přizvána firma RMBA Architekti s.r.o. z Čeladné, která zároveň bedlivě dohlížela na rekonstrukci hlavního

objektu bývalého kravína, v němž vznikl prostor pro novou obecní knihovnu, obřadní síň a v patře zázemí pro pobočku ZUŠ Frenštát p. Radhoštěm. Obecní knihovna již nově od ledna 2025 spadá organizačně přímo pod Obec Hukvaldy a 5. 5. 2025 proběhlo její slavnostní otevření v Hukvaldském dvoře.

Významným prvkem nové knihovny jsou původní klenuté stropy s přiznaným zdivem a majestátní sloupky podpírající klenbu. Knihovnu tvoří otevřený prostor se dvěma zálivy kolem zázemí pro knihovnici, čímž je opticky rozdělena část pro dětské čtenáře a část pro dospělé. Veškerý mobiliář je opatřen kolečky, takže v případě větší aktivity je možno

knihovnu libovolně přestavět. Z knihovny jsou krásné výhledy do okolní zeleně a do obecního sadu a mokřadu, který se nachází v těsné blízkosti Hukvaldského dvora.

„Nová knihovna byla koncipována pro 21. století, pro další generace. To byla naše hlavní teze. Kromě samotné funkce pro nás je neméně důležitá architektura objektu – exteriér i interiér. Od knihovny očekáváme, že by měla svým vzhledem edukovat v rámci vnímání estetiky prostoru. Proto pro nás byly velice důležité jednotlivé prvky, barvy, kompozice, průhledy. Až s pedantskou tvrdohlavostí jsme se snažili zachovat architektonickou čistotu interiéru,“ říká Romana Mališ Bílková z architektonického studia RMBA.

Co v knihovně děláme

V knihovně se dlouhodobě snažíme budovat komunitní ráz knihovny a zaměřujeme se také na zvyšování čtenářské gramotnosti. Knihovna se zapojuje do projektů MAP Frýdek-Místek v rámci MAS Pobeskydí, z.s. V rámci projektu Bookstart – S knížkou do života probíhají v knihovně Knížkohrátky s robátky, to a pravidelně v měsíčních intervalech. Ve spolupráci s mateřskou školou realizujeme knihovní lekce pro všechna 4 oddělení. S třídami z prvního stupně ZŠ se setkáváme jednou měsíčně na knihovní lekci, při níž si děti vymění přečtené knihy a půjčí nové. Děti se touto formou naučí pravidelnému navštěvování knihovny, aniž bychom spoléhali na to, že je k tomu povedou rodiče.

V rámci lekcí pro druhý stupeň se zaměřujeme také na mediální vzdělávání a s žáky otevíráme témata kyberšikany, pornografie, dezinformací a práci s ověřováním informací a zdroji. Pro dospělé vznikl v knihovně čtenářský kroužek s názvem Čaj o páté, který se těší velké oblibě.

Stejně jako mnoho dalších knihoven, provozujeme i u nás virtuální univerzitu třetího věku pod záštitou Provozně-ekonomické fakulty České zemědělské univerzity v Praze. Zapojení jsme již od roku 2016 a máme tak za sebou již 22 ukončených semestrů. V současné době navštěvuje

výuku 27 studentů. V původní knihovně bylo nutno studenty rozdělit na dvě skupiny, protože všichni současně se do knihovny nevešli. Tento problém s novou knihovnou pominul, nicméně pro velký zájem plánujeme otevřít v letošním zimním semestru dvě témata, aby si mohli studující vybrat. V návaznosti na univerzitu třetího věku jsme začali realizovat také vzdělávací výlety pro studenty U3V. Jedná se o pobytové výlety na dvě noci, během kterých máme program nabitý komentovanými prohlídkami, návštěvami výstav a muzeí a stihneme zpravidla i divadelní představení. Máme za sebou návštěvy měst Kroměříž, Opava a Olomouc. V následujícím letním semestru se chystáme objevovat architekturu a krásy Brna.

Nové prostory – nové možnosti

Oproti původní knihovně zde vzniklo 20 studijních míst s přístupem k elektrické síti, odpočinkové zóny a také posedové schody s úložným prostorem. Původní projektor s plátnem byl nahrazen multifunkčním pojízdným zařízením Optoma. Knihovna nově disponuje dvěma notebooky pro použití veřejností a pěti tablety pro vzdělávací aktivity.

Stěhování do nových prostor ukázalo, že se kolem knihovny vytvořila silná komunita lidí, kteří zde rádi tráví čas a při stěhování byli velkou pomocí. Tato komunita se s větším prostorem neustále rozrůstá. Mnozí zjistili, že knihovna je fajn místem pro práci či pro zpestření home office. Rodiče malých dětí zase navštěvují častěji knihovnu proto, aby se potkali s dalšími dětmi v dětské části knihovny, kde je prostor pro hraní.

Máme v plánu pořádat více akcí pro veřejnost, u kterých již nebudeme tolik limitováni místem. Rádi bychom také zrealizovali výstavu fotografií nebo další z řady tvoření pro rodiče i děti, které jsme v menším množství pořádali i dříve. Novinkou by pak měly být také vzdělávací aktivity pro dospělé a seniory na téma trénování paměti nebo orientace v hlubinách internetu a sociálních sítí. Chystáme se také na pořádání knihovního kvízu (obdobu hospodských kvízů).

Kulturní a vzdělávací akce

Městské knihovny T. G. Masaryka Šumperk

Kamila Šeligová

seligova@knihovnaspk.cz

Městská knihovna T. G. Masaryka Šumperk funguje ve zrekonstruovaných prostorách bývalé Masarykovy školy od 1. září 2018. Sedm let uběhlo jako voda a obyvatelé města a širokého okolí si velmi rychle zvykli na to, že naše knihovna poskytuje jak výpůjční služby, tak i bohatý kulturní a vzdělávací program. Naši činnost ocenila i odborná veřejnost a v loňském roce se nám podařilo získat titul Knihovna roku 2024. Na toto ocenění, které motivuje a zároveň zavazuje k další aktivní činnosti, jsme náležitě pyšní. Setkáváme se s velkým zájmem kolegů z jiných knihoven, kteří nás přijíždějí navštívit a na vlastní oči mají možnost vidět naše pracovní prostředí. Na místě jim můžeme přiblížit vzdělávací cykly, literární festivaly, projekt Poezie a hudba a další kulturní a vzdělávací akce.

Kulturní a vzdělávací akce

Každý měsíc v naší knihovně probíhá 10–12 **kulturních a vzdělávacích akcí** určených veřejnosti v podvečerních hodinách. Dopoledne v půjčovně pro mládež nabízíme 3–4 **besedy** denně pro žáky místních mateřských a základních škol.

Pravidelně pořádáme **měsíční vzdělávací cykly** na různá témata (literární seminář, historická architektura Šumperka a jiné). V loňském školním roce byl velmi úspěšný cyklus

přednášek o meteorologii, který připravila Radka Kellnerová, pracovnice na Ústavu termomechaniky Akademie věd České republiky v Laboratoři aerodynamiky prostředí. V rámci projektu **Poezie a hudba** zveme do knihovny zpěváky a hudební uskupení, která zhudebňují poezii a literární texty. Široké veřejnosti chceme touto formou poezii více přiblížit.

Jednou měsíčně od podzimu do jara vystupuje v knihovně vždy v sobotu dopoledne loutkové divadlo. Cílem tohoto projektu s názvem

Kniha v lázni – host Markéty Pilátové Miloň Čepelka

Do knihovny za pohádkou bylo přivést do knihovny celé rodiny, které zde mohou strávit příjemné dopoledne. V deset hodin začíná loutkové představení, po jehož skončení diváci ve většině případů přechází do půjčovny pro mládež, která je otevřená již od 8 hodin. Speciálně je pro tuto sobotní akci je otevřena i **Literární kavárna**. Tento cyklus se nám podařilo dobře rozběhnout a letos v něm pokračujeme již šestým rokem. Na představení dochází celé rodiny, ale také tatínkové s dětmi, babičky a dědečkové s vnoučaty. Vstupné na jednotlivé pohádky se pohybuje na rozumné úrovni díky finanční podpoře dvou partnerů, a tak se daří honoráře za jednotlivá představení pokrývat.

Na poli sociálních spolupracujeme s více organizacemi, které se zabývají službami pro různě handicapované spoluobčany. V prostorech knihovny provozuje Literární kavárnu Centrum sociálních služeb Pomněnka. Jednu z kluboven pro terapii snoezelen má pronajatou organizace Dětský klíč. Společně s organizací SONS Šumperk a Pomněnkou pořádáme **Kávový dýchánek** (letos 9. ročník), s organizací Vincentinum a s Pomněnkou tradiční **maškarní karneval** pro jejich klienty. V letošním roce jsme s organizací MILA, která se zaměřuje na podporu pečujících osob i samotných seniorů, uspořádali výstavu a vzdělávací přednášky pro studenty, odbornou i širokou veřejnost.

V prostorech čítárny půjčovny pro dospělé a v půjčovně pro mládež pořádáme **výstavy**. Ročně uspořádáme 6 výstav v půjčovně pro dospělé a 5 výstav v půjčovně pro mládež. Vystavujeme tvorbu regionálních výtvarníků a fotografií s regionálním přesahem.

Naší nejznámější akcí je **literární festival Město čte knihu**. V letošním roce proběhne 21. ročník. Každý rok čteme celý týden na různých místech ve městě z knih jednoho autora. Na festivalu spolupracují všechny kulturní organizace ve městě, mateřské, základní i střední školy. Festival má několik doprovodných programů – výtvarnou a literární soutěž, koncerty, filmy, výstavu nebo čtení babiček a dědečků

v mateřských školách. Během uplynulých dvaceti ročníků festivalu jsme četli z knih mnoha zajímavých autorů. Připomeňme například tyto: Vladimír Kórner, Ludvík Vaculík, Ivan Kraus, Markéta Pilátová, Daniela Fischerová, Jiří Suchý, Bohumil Hrabal, Ota Pavel, Karel Čapek, Karel Poláček, Jiří Brdečka, Ilja Hurník, Jaroslav Rudiš, František Nepil, Josef Formánek, Zdeněk Svěrák. V letošním roce se chystáme číst z tvorby Ludvíka Aškenazyho.

Regionální funkce knihoven

Městská knihovna T. G. Masaryka Šumperk je také knihovna pověřená **regionální funkcí**. Do regionu Šumpersko patří 87 knihoven. Na základě tzv. střediskového systému rozdělujeme knihovny pod 6 středisek – Šumperk, Mohelnice, Loštice, Hanušovice, Úsov a Zábřeh. Z Olomouckého kraje dostáváme každý rok příspěvek, ze kterého hradíme nákup výměnných fondů, materiál, dopravu a mzdy pracovníků, kteří tuto agendu zajišťují.

Pořádáme pravidelné aktivity a porady. Velký zájem sklízí každoroční **studijní cesta po knihovnách** jak našeho regionu, tak i do knihoven působících v jiných krajích. Tyto cesty považujeme za velmi důležité, protože knihovnice se mohou vzájemně inspirovat, vidět jiné knihovny, vyměnit si nápady na pořádání kulturních a vzdělávacích akcí a vzájemně konzultovat problémy spojené s jejich profesí. Jednou ročně v září také organizujeme **vzdělávací seminář, pro knihovnický regionu Šumpersko**, ale nabízíme ho i kolegům z Rýmařova, Bruntálu a Jeseníku. Snažíme se přinášet informace o novinkách v naší profesi, dovzdělávat v důležitých tématech a zároveň zveme i hosta mimo náš obor k rozšíření dalších vědomostí a praktických zkušeností.

Postupně jsme si uvědomili, že je důležité pořádat kulturní a vzdělávací akce nejen v naší knihovně, ale svou metodickou i praktickou působnost rozšířit i na okolní obce regionu. Nejprve jsme začali pomáhat místním knihovnám v okolí s organizací **zajištění výstav**.

Knihovna má v majetku zakoupeno několik výstavních cyklů, které jsme schopni do místních knihoven našeho regionu zapůjčovat. Jednou za dva roky se snažíme naši nabídku rozšířit nákupem o nový soubor a většinou se nám daří s fotografem nebo výtvarníkem dohodnout na oboustranně výhodných podmínkách.

Kniha v lázni

Již čtyři roky pořádáme v našem regionu vždy druhý týden v červenci **literární festival Kniha v lázni**. Knihovna velmi úzce spolupracuje se spisovatelkou Markétou Pilátovou, žijící v nedalekých Velkých Losinách, která přišla s nápadem uspořádat literární festival na krásných místech našeho regionu. Markétě Pilátové se daří díky svým přátelským vztahům s kolegy spisovateli získávat pro náš festival zajímavé hosty: Alenu Mornštajnovou, Petra Borkovce, Miroslava Kobzu, Michala Sýkoru, Jana Nováka, Kateřinu Tučkovou, Jáchyma Topolu, Petru Procházkovou, Karin Lednickou a v letošním roce Ivanu Gibovou, Ivu Hadj Moussa, Miloně Čepelku. Festival trvá od úterý do soboty, čte se každý den souběžně na dvou místech. Výše uvedené autory jsme mohli představit také v obcích Bludov, Velké Losiny, Sobotín a městech Loštice a Šumperk. Spolupráce byla příkladná, starostové přivítali zpestření kulturního programu, takže nenastaly problémy s profinancováním festivalu. Festival má dobrou návštěvnost a o jeho postupně rostoucí popularitě svědčí i to, že se nás místní občané, ale i chataři a chalupáři dotazují předem na termín konání dalšího ročníku, aby si ve stejném čase mohli naplánovat svoji dovolenou.

Pekařovská pouť

Nově naše knihovna spolupracuje s občanským sdružením Obnova kulturního dědictví Údolí Desné. Letos už třetím rokem pomáháme na programové organizaci a technickém zajištění Pekařovské pouti. Tradiční **Pekařovská pouť** místním každoročně připomíná, že do začátku 2. světové války vznikaly v Pekařově

ve flašinetářské dílně Franze Kolby nástroje nejrozličnějšího provedení. Občanské sdružení se zasloužilo o zrekonstruování hřbitovní kaple Nanebevzetí Panny Marie v Pekařově u Jindřichova nedaleko Velkých Losin, která byla postavena obyvateli Pekařova v první polovině 19. století a nyní slouží ke kulturním účelům. Po 2. světové válce – po odsunu německého obyvatelstva – přestala být využívána a po roce 1989 už hrozila její celková zkáza.

Sobotní program pouti po mši svaté, která probíhá ve Velkých Losinách a Pekařově, přináší jak zábavu, tak i vzdělání. Součástí programu jsou vystoupení a přednášky flašinetářů, ukázka místního kroje Podesní, ve spolupráci s Pamětí národa jsou v kapli promítány vzpomínky pamětníků, součástí programu jsou i různá hudební vystoupení. Návštěvníci mohou navštívit různé řemeslné stánky. Pro děti je připravené loutkové divadelní představení a výtvarné dílničky.

Knihovna s občanským sdružením Obnova kulturního dědictví Údolí Desné spolupracuje dlouhodobě – podílela se na dražbě výtvarných děl ve prospěch pořízení nových lavic do kaple, pořádá přednášky týkající se historie a památek tohoto regionu, pomáhá s šířením odborných článků a publikací týkajících se této oblasti (Sudety). Spolupořadatelství pouti je vyústěním této dlouholeté spolupráce. Po náročném „kovidovém“ období, kdy pouť nemohla probíhat, se nám podařilo znovu obnovit tuto velmi tradiční kulturní akci.

Závěr

Kulturní a vzdělávací program naší knihovny je opravdu bohatý a cílí na různé skupiny obyvatel regionu, přesto je naší hlavní činností nadále nákup a půjčování knihovního fondu. Pro naše uživatele se snažíme vytvářet přátelské prostředí, ve kterém se budou cítit dobře a bezpečně, a poskytovat jim kvalitní nabídku knihovního fondu a kulturních a vzdělávacích akcí, aby se k nám rádi vraceli. Jedním z dalších cílů, který dlouhodobě sledujeme, je oslovit nové zájemce o naše služby.

Příměstský tábor pro seniory v Městské knihovně Chodov

Eva Adamcová

vodicikova@knihovnachodov.cz

Minulý rok jsme psaly projekt na Nadaci ČEZ, který jsme zaměřily na komunitní aktivity pro seniory. Při vymýšlení aktivit naše paní ředitelka Hanka zmínila, že v knihovně v Kuřimi mají příměstský tábor pro seniory. Zasmály jsme se tomu, ale při hlubším přemýšlení jsme si řekly, proč ne. Oslovila jsem kolegyni Barboru Šmudlovou, jestli do toho se mnou půjde a šla. Projekt nám vyšel, tak jsme hned to léto uspořádaly týden příměstského tábora pro seniory.

Při tvoření programu jsme volili témata tak, aby byl vyvážený. Naučná témata, tvoření, pohyb, zábava. Z naučných témat jsme zvolily mediální vzdělávání od Elpidy, přes Novinářský inkubátor. Tyto lekce je dobré zahrnout do cílených akcí, kde máte jisté posluchače, protože z mé zkušenosti veřejnost sama na toto téma moc nepřijde. Měly jsme trénink paměti, od kolegyně Barbory, která je lektorkou. Zajistily jsme lekci od historika Miloše Bělohávků. Z tvořivých činností bylo vybráno malování na porcelánové pítčko. Koncipovaly jsme to tak, že na tuto aktivitu navazoval výlet do Karlových Varů do lázní, do Císařských lázní a na Dianu. Na táboře se nám sešly jen ženy. To nám ovšem nevadilo. Ženy, které nám dochází na naše aktivity, jenž pořádáme přes rok.

Posunuly jsme se o rok a rovnou jsme počítaly s táborem, jelikož měl veliký úspěch. V letošním roce jsme zvolily jednotné téma, a to Zlatá 60. léta. Přihlásilo se nám 13 žen. Muži chodí asi raději na jiné aktivity. Ani letos nám to nevadilo. Program jsme koncipovaly stejně jako v minulém roce. Aby obsahoval pohyb, vzdělávání i tvoření. Ovšem se zaměřením na 60. léta. Výlet byl jasný. V Chebu máme Retromuzeum. Tam jsme se vydaly vlakem přímo z Chodova. Spojily jsme to se zmrzlinou, kávou, obědem a odpolední kávou. Vzdělávací program byl opět trénink paměti, poznávání hudby, přednáška a kvíz o ceny od Eurocentra Karlovy Vary o Evropské Unii. Například spojování zemí s jejich tradičním jídlem. Z tvořivých aktivit na procvičování

jemné motoriky bylo vystřihování papírových panenek či drhání macramé závěsu na květinu.

K reminiscenční terapii jsme vyzkoušely fotografie z dětství. Každá z žen přinesla svou či své fotografie z dětství, daly je na stůl a navzájem se hádalo, kdo je kdo. Bylo krásné vidět a slyšet vzpomínky, které tato aktivita vyvolávala. Nebyly by to zlatá 60. léta, abychom neuspořádaly tzv. čaje. Čaje probíhaly v neděli v 17 hodin a tancovalo se. Nepil se čaj, ale ovocné limonády. My jsme se oblékly, nalíčily, učešaly ve stylu 60. léta a užily si to. Hřebem týdne byla módní přehlídka a představení v dobových plavkách, to nás s kolegyní můžete vidět na fotografiích. Neochudily jsme naše účastnice tábora o knihovnický kvíz, který sice nebyl retro, ale mozkové buňky nám procvičil. V posledním den jsme si objednaly pizzu a závěrečně zhodnotily tábor. Během celého týdne jsme pravidelně na našich sítích informovaly děti a vnoučata o činnosti z tábora a o tom, že jsou všichni v pořádku.

Týden utekl jako voda. Byly to krásné chvíle plné zážitků a nových známých. Ženy si na závěr předávaly kontakty a domlouvaly další společné aktivity. To je ten hlavní výsledek a ocenění pro nás. Vědět, že ženám bylo v naší a ostatních přítomnosti dobře. Děkujeme moc kolegům za krásný nápad s tímto táborem. Je to velmi naplňující a potřebná aktivita pro lidi v seniorském věku. Doufám, že po přečtení tohoto článku se rozhodnete také pořádat obdobnou akci.

Soutěž Vesnice roku 2025 v Jihomoravském kraji

Magda Švejcarová

svejcarova.magda@knihovnahod.cz

V tomto roce proběhl již 29. ročník soutěže Vesnice roku, přihlášeno bylo 12 obcí Jihomoravského kraje. Cílem soutěže Vesnice roku v Programu obnovy venkova je snaha povzbudit obyvatele venkova k aktivní účasti na rozvoji svého domova, propagaci a šíření místních tradic a zapojení do společenského života obce. Tento 29. ročník byl spjat s celou řadou změn a inovací. Od letošního roku se opět jedním vyhláшателеm stal Spolek pro obnovu venkova ČR. Z dřívějších vyhlášovatelů a spoluvyhlašovatelů se nově stali partneři. A ještě do soutěže jako partner přistoupilo Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Hodnocení probíhalo od 9. 6. – 13. 6. 2025, hodnotící komise měla opravdu nelehkou úlohu, zhodnotit a vybrat ty nejlepší v jednotlivých kategoriích.

Přihlášené obce byly z těchto okresů:

- **Okres Blansko** – Knínice, Křtěnov, Petrovice
- **Okres Brno-venkov** – Mokrý-Horákov, Podolí, Trboušany
- **Okres Břeclav** – Starovičky
- **Okres Hodonín** – Čejč
- **Okres Vyškov** – Nevojice

- **Okres Znojmo** – Jevišovice, Lesná, Plenkovice

Nejvyšší ocenění – **Zlatou stuhu** – získala obec **Plenkovice** a v celostátním kole bude reprezentovat Jihomoravský kraj. Malá obec Plenkovice se

Obecní knihovna Mokrý-Horákov - interiér

třemi sty devadesáti pěti obyvateli leží 10 km severozápadně od Znojma. Titul obci náleží za bohatý společenský život, za péči o zeleň, životní prostředí, spolupráci se zemědělskými subjekty, za podporu tradiční vesnické komunity.

Součástí celkového hodnocení je také udělení

Diplomu Vesnic

ká knihovna roku 2025 Jihomoravského kraje. Toto ocenění získala **Obecní knihovna Mokrý-Horákov** za vysokou úroveň knihovnických a informačních služeb, za aktivní přínos knihovny k rozvoji společenského, kulturního a komunitního života obce a úspěšnou spolupráci se školou i vedením obce a aktivní zapojování do celostátních projektů na podporu čtenářství a digitální gramotnosti.

Obecní knihovna Mokrý-Horákov postupuje do celostátní soutěže Knihovna roku. Celostátní komise bude hodnotit všechny vybrané knihovny z jednotlivých krajů a výsledky budou slavnostně zveřejněny v listopadu v Klementinu v Praze.

Bitva o digitální éru: Umělá inteligence v centru pozornosti

Monika Oravová

monika.oravova@mssvk.cz

V souvislosti s přípravou nové budovy Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě vznikla v roce 2023 i nová příspěvková organizace s názvem Černá kostka. Jejím hlavním úkolem je dovést ke zdárnému cíli projekt podpořený Fondem pro spravedlivou transformaci a zároveň jej obohatit o rozvojová témata, která přesahují běžnou činnost knihoven. Jedním z takových počinů je i vznik platformy Černá.AI, jež se veřejnosti poprvé představila 21. května konferencí AI: Bitva o digitální éru.

Platforma Černá.AI byla založena s cílem podpořit vzdělávání a inovace v oblasti umělé inteligence v Moravskoslezském kraji. Usiluje o propojení všech, kteří se o AI zajímají, a to prostřednictvím sdílení znalostí, vzdělávacích aktivit a společného hledání způsobů, jak umělou inteligenci smysluplně využít. Prvním velkým výstupem platformy byla právě zmíněná konference, která proběhla v prostorách koncertního sálu Ostravské univerzity (City Campus).

Konference vyvolala značný zájem veřejnosti, k čemuž nepochybně přispěla i výborná

volba řečníků z různých oborů. Celou akcí provázal **Dalibor Mráz**, leader platformy Černá.AI, který v úvodu představil její vize a smělé plány do budoucna. Prvním přednášejícím byl publicista a spisovatel **Miloš Čermák**, který ve svém příspěvku **AI pro všechny: Zlatý věk digitálního kutilství je tady** označil rok 2025 jako zlomový moment, kdy se umělá inteligence stává „novou elektřinou“. Zdůraznil, že i lidé bez technického vzdělání dnes mohou tvořit vlastní AI aplikace, což ilustroval praktickými ukázkami nástrojů dostupných široké veřejnosti. Na závěr publikum pobavil písni

Konference AI: Bitva o digitální éru

Vítejte na konferenci, kterou vytvořil pomocí generátoru Suno.

David Mařák, zakladatel studia Yord a expert na imerzivní technologie a AI, se ve své přednášce **XR + AI: Jak technologie mění práci, vzdělávání a rekvalifikace** zaměřil na možnosti využití umělé inteligence v rekvalifikacích. Díky AI nyní firmy mohou své zaměstnance školit rychleji a efektivněji. Platforma Černá.AI se rozvíjí v úzkém partnerství s Českou asociací umělé inteligence, a tak na konferenci nemohl chybět její ředitel **Lukáš Benzl** s příspěvkem **AI jako geopolitická hra: Má Česko šanci být hráčem, nebo zůstane jen divákem?** Upozornil na to, že AI se stává strategickou surovinou jako kdysi ropa – kdo ji ovládne, získá ekonomický i geopolitický náskok.

Kateřina Lesch z technologické společnosti EmbedIT se dlouhodobě věnuje aplikaci AI v průmyslu. Ve své přednášce se podělila o konkrétní postřehy a strategické kroky, které mohou firmám pomoci adaptovat se na AI transformaci. Příspěvek nesl příznačný název **AI v průmyslu: Kdo přežije a kdo skončí?** IT expert a spoluautor podcastu Kanárci v síti **Josef Holý** se připojil online a věnoval se společenským dopadům umělé inteligence. Ve své přednášce **Kdo ovládne digitální éru? AI, politika a budoucnost naší svobody** upozornil na rizika spojená s koncentrací digitální moci v rukou korporací a popsal proměnu veřejné správy v éře automatizace.

Zcela odlišný úhel pohledu přinesl **Vít Rýznar**, grafický designér a zakladatel kreativního

studia Bloomfield, v příspěvku **AI v designu: Revoluce brand identity a vizuální komunikace**. Přesvědčivě demonstroval, že ačkoliv umělá inteligence výrazně zefektivňuje kreativní procesy, lidský faktor zůstává v oblasti vizuální komunikace stále nenahraditelný.

Největší pozornost vzbudil závěrečný příspěvek **Jana Romportla**, který se věnoval tématu obecné umělé inteligence (AGI) – tedy systému se schopnostmi srovnatelnými s lidskou inteligencí. Podle jeho slov se AGI stane pravděpodobně největším technologickým průlomem v dějinách lidstva a její nástup lze očekávat již do roku 2030. Upozornil také na to, že i bez AGI dokážou dnešní základové modely automatizovat až polovinu pracovních aktivit. Ve své přednášce **Evropa v digitální pasti: Jsme připraveni na AI revoluci, nebo se staneme jejími oběťmi?** varoval před digitální závislostí Evropy a vyzval k odpovědnému přístupu k této transformační technologii.

Konference AI: Bitva o digitální éru nabídla mimořádně pestrý program, který propojil různé pohledy na umělou inteligenci – od technologií přes průmysl, design až po společenské dopady. Akce byla výborně organizačně i technologicky zvládnutá, a co je neméně důležité, podařilo se jí propojit odborníky, inovátory i širší veřejnost se zájmem o AI. Přinesla mnoho inspirativních podnětů, ale zároveň otevřela i řadu důležitých otázek, na něž budeme v následujících letech hledat odpovědi napříč obory.

Bude vás zajímat, že...

... česká tvorba pro děti a mládež se těší rostoucímu renomé i v mezinárodním kontextu, což dokládá nedávno vydaný **Čestný seznam IBBY**, výběr nejlepších spisovatelů, ilustrátorů a překladatelů pro děti a mládež z celého světa vydávaný ve dvouletých intervalech. Českou republiku reprezentuje Sibiřské haiku Věry Kociánové (Argo, 2022), Já, chobotnice Magdaleny Rutové (Baobab, 2022) a Nitka a zatoulaný knoflíček Evy Volfové (Baobab, 2022). Zveřejněné tituly jsou doporučovány k vydání po celém světě a dostávají se na výstavy konferencí a knižních veletrhů zaměřených na dětskou literaturu.

Inovace v knihovnách – Krajská květnová knihovnická konference

Zdenka Komůrková

ZdenkaKom@seznam.cz

Letošní pilotní ročník Krajské květnové knihovnické konference (4K), který se uskutečnil 20. května 2025 v Moravské zemské knihovně v Brně, byl nejen inspirativní, ale také mimořádně praktický. Program byl nabitý tématy, která reflektují aktuální trendy i výzvy, kterým čelíme v knihovnické praxi – od digitalizace a práce s informacemi po bezpečnost v online prostředí a využití umělé inteligence.

Jako účastník jsem měla možnost být součástí několika workshopů, které mi nabídly nejen teoretické poznatky, ale především praktické ukázky a nástroje, které lze okamžitě využít v každodenním provozu knihovny. Kromě úvodního bloku Knihovny.digital si každý účastník mohl vybrat další 4 workshopy z této atraktivní nabídky:

1. **Digitální odyssey v praxi** – program určený pro práci se seniory 65+, který vede k osvojení dovedností s moderními technologiemi – chytrými telefony, různými aplikacemi atd.
2. **Užitečné funkce portálu Knihovny.cz** – workshop zaměřený na ukázky nejužitečnějších funkcí portálu.
3. **Umělá inteligence v knihovně** – seznámení se se základními nástroji umělé inteligence a jejího využití v knihovnické praxi.
4. **Fake news a manipulace: jak fungují a proč jim věříme** – workshop jako inspirace pro vzdělavatele, kteří chtějí podobné aktivity využít v programech pro veřejnost nebo pro práci se školními skupinami.
5. **Hrozby kyberprostoru** – úvod do problematiky kybernetické bezpečnosti se zaměřením na hrozby, se kterými se může uživatel běžně setkat.
6. **Důvěřuj, ale prověřuj** – workshop aktivit, vhodných pro ověřování informací a pro práci s různými typy zdrojů.

Výběr nebyl vůbec jednoduchý, protože všechny workshopy byly na velmi zajímavá témata,

která rezonují současnou společností a která by tedy měl každý knihovník znát. Nicméně, díky pestré nabídce školení, seminářů a workshopů od našeho regionálního oddělení ve Znojmě jsem již workshopy na některá nabízená témata poměrně nedávno absolvovala a vybrala jsem si tedy ty, které mi ještě k rozšíření profesních kompetencí chyběly nebo jsem si je chtěla oživit či zjistit nové možnosti využití.

Knihovny.digital

Tento projekt, jehož cílem je zpřístupnění digitalizovaných fondů knihoven v jednotném prostředí, mě zaujal především svou jednoduchostí a uživatelskou přívětivostí. Lektorka nás názorně seznámila s tím, jak lze pomocí platformy vyhledávat a prohlížet historické dokumenty, noviny či regionální tiskoviny, a upozornila nás také na možnosti využití OCR technologie při práci s digitalizovanými texty. Nejen pro nás knihovníky v menších městech či obcích je tento portál mimořádně přínosný – umožňuje např. pracovat s lokální historií či pořádat tematické besedy pro veřejnost s využitím konkrétních dokumentů z daného regionu.

Hrozby kyberprostoru

Workshop vedl zkušený odborník na kybernetickou bezpečnost, a i když by se mohlo zdát, že jde o složité téma, bylo podáno srozumitelnou a poutavou formou. Diskutovalo se o běžných hrozbách, se kterými se může běžný uživatel setkat – od phishingových e-mailů přes slabá hesla

až po rizika používání veřejné Wi-Fi. Nejvíce mě zaujala část věnovaná konkrétním scénářům útoků, které byly simulovány na testovacím prostředí. Člověk si tak mohl na vlastní kůži vyzkoušet, jak snadno lze podlehnout falešné stránce banky či infikovanému e-mailu. Poznatky z tohoto workshopu budu využívat jako součást workshopu pro veřejnost i skupiny žáků ZŠ.

Důvěřuj, ale prověřuj

Workshop byl ukázkou kritického myšlení v praxi a byl zaměřen na problematiku dezinformací a rozvoj mediální gramotnosti. Lektor nám představil řadu technik, jak rozpoznat manipulativní obsah, falešné zprávy či podvržené fotografie. Součástí workshopu byly i praktické ukázky, kdy jsme analyzovali konkrétní články, videa a příspěvky ze sociálních sítí. Velkým přínosem byla i diskuze o tom, jak téma mediální gramotnosti přiblížit různým cílovým skupinám – od dětí přes seniory až po dospělé. Tento workshop mě inspiroval k tomu, abych uspořádala besedy s touto tematikou v naší knihovně pro veřejnost i žáky naší ZŠ.

Užitečné funkce portálu Knihovny.cz

Portál Knihovny.cz používám v knihovně v podstatě denně, ale přiznávám, že některé jeho funkce jsem objevila až na tomto workshopu. Lektorka velmi přehledně ukázala nejen vyhledávání napříč fondy českých knihoven, ale i možnosti práce s osobním čtenářským účtem, upozorněními na dostupnost titulů, nabídku e-knih zdarma nebo využití API pro katalogizační účely, a tím nám dokázala, že portál je mnohem více, než jen katalog.

Workshop mi potvrdil, že tento portál má velký potenciál jako nástroj pro zlepšení přístupu ke knihovním službám, a rozhodně bych doporučila knihovnám jeho funkce více propagovat mezi čtenáři.

Umělá inteligence v knihovně

Závěrečný workshop dne byl snad nejdiskutovnější. Představoval různé způsoby, jak lze AI integrovat do knihovnické praxe – od automatického generování anotací přes vyhledávání podobných dokumentů až po chatovací asistenty na webových stránkách knihoven. Velkou část workshopu tvořila diskuze o etice používání AI, ochraně osobních údajů a transparentnosti. Nakonec ale převládl názor, že AI má být vnímána jako pomocník, nikoliv jako hrozba, protože jde o nástroj, který může usnadnit rutinní činnosti a uvolnit ruce pro práci s lidmi – což je stále nenahraditelný prvek nejen naší profese.

Závěr

Krajská květnová knihovnická konference 2025 pro mě byla velmi přínosnou událostí. Nabídla nejen vhled do aktuálních témat, ale především konkrétní nástroje a podněty k další práci. Velké díky patří organizátorům z Moravské zemské knihovny, kteří připravili kvalitní program v příjemném prostředí. Oceňuji také to, že nás přišel pozdravit i ředitel MZK pan prof. PhDr. Tomáš Kubíček Ph.D. Odjížděla jsem z Brna s hlavou plnou nápadů, seznamem odkazů a chutí začít některé nové věci realizovat i v naší knihovně. Pokud se bude podobná konference konat i příští rok, rozhodně si ji nenechám ujít.

Bude vás zajímat, že...

... **náhrobek spisovatele Milana Kundery** bude dílem rakouského architekta Johannese Paara. Rada města Brna jej vybrala koncem července z 39 návrhů. Porotu zaujala jeho levitující podoba a zejména jednoduché a střídmé řešení, které respektuje přání manželů Kunderových. Náhrobek bude umístěn v čestném kruhu na Ústředním hřbitově v Brně, termín pro jeho dokončení je 10. 7. 2026, den před výročí Kunderova úmrtí (11. 7. 2023). Modely soutěžních návrhů vystavuje Galerie MZK od 19. 9. do 4. 10. 2025.

Konference Profese knihovník – výzvy a inspirace při práci s generací Z

Anna Macurová
anna.macurova@rkka.cz

Dne 14. května 2025 se v Karviné uskutečnila další edice mezinárodní konference Profese knihovník, která se dlouhodobě věnuje různorodým aspektům knihovnické profese a jejímu proměnlivému potenciálu. Každé její pokračování se tematicky zaměřuje na jednu konkrétní oblast knihovnické činnosti. V minulých letech byla pozornost věnována například knihovníkům pracujícím s dětskými uživateli nebo těm, kteří působí v přímých službách. Letošní ročník se zaměřil na práci s mladými lidmi, tedy s generací Z.

Knihovníci během své práce čelí řadě výzev, mezi nimiž stále častěji vystupuje do popředí právě práce s mládeží. Kolegyně a kolegové působící v této oblasti často hledají odpovědi na otázky: Jak tuto věkovou skupinu přivést do knihovny?

Jak ji aktivně zapojit do knihovnických aktivit? Jak knihovnu učinit atraktivní pro mladé uživatele? A především – jak s generací Z efektivně komunikovat? Právě těmto tématům se věnovala letošní konference pořádaná Regionální knihovnou Karviná ve spolupráci s Moravskoslezskou vědeckou knihovnou v Ostravě. Nově se na organizaci podílel také Ústav bohemistiky a knihovnictví Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě. Michaela Dombrovská, vedoucí Oddělení knihovnictví, provázela účastníky celým programem konference, moderovala jednotlivé bloky a vedla odborné diskuze k příspěvkům.

Konference nabídla konkrétní příklady dobré praxe a byla koncipována tak, aby představila

práci s mladými uživateli knihoven z různých úhlů pohledu. Program se zaměřil na možné metody práce i efektivní způsoby komunikace s touto cílovou skupinou. Dopolední část byla věnována sdílení zkušeností ze zahraničí i in-

spirativním příkladům z domácího prostředí. Své příspěvky přednesly kolegyně a kolegové z knihoven na Slovensku, v Polsku a v České republice.

Ján Šimko, vedoucí Útvaru knihovnických a informačních služeb Knihovny pro mládež města Košice, ve svém příspěvku **Není čtenář, jako čtenář** analyzoval rozdíly mezi čtenářskými

mi skupinami generace X a generace Z. Zaměřil se na specifika práce s dětským a mládežnickým uživatelem, přičemž zvláštní pozornost věnoval potřebám a nárokům mladých čtenářů. Ty často souvisejí s tzv. hypermoderními preferencemi současných generací – tedy jak s domnělými, tak se skutečnými potřebami mladých lidí. Věnoval se také čtenářským návykům mladé generace, včetně toho, jaká zařízení využívá ke čtení. Uvedl

Roman Večerek z Oravské knihovny

například, že až 68 % příslušníků generace Z čte knihy na svých mobilních telefonech – nejvíce ze všech generací. Zmínil také, že 34 % mladých lidí ve věku 8–18 let čte ve volném čase, jedná se však o nejnižší úroveň za poslední dvě desetiletí. Závěrem představil konkrétní aktivity Knihovny pro mládež města Košice, které reagují na současné trendy a potřeby mladých uživatelů, mj. projekty *Rozčítajme Košice*, *Prečítané leto*, *Baby knižnica*, setkání *Knihovinky a Boox*.

Ředitel Oravské knihovny Antona Habovšti-aka v Dolním Kubíně **Roman Večerek** ve svém příspěvku **Mládež v knihovně? Děláme to jinak** hledal odpovědi na otázky: Co všechno jsme ochotni obětovat, abychom zachránili svět? Jakou budoucnost připravujeme našim dětem? Ptáme se generace, která nás nahradí, jak to mají, nebo jim diktujeme naše představy? Jak se nám daří přivést mladé lidi do knihovny? Roman Večerek nabídl praktické rady: naslouchejme mládeži, nepřipravujeme pro ni hotové akce, ale poskytujeme prostor, bezpečí a možnost realizovat vlastní nápady. Otvíráme témata, která je zajímají, a sdílejme s nimi radost i smutek – když křičí, křičme s nimi, když pláčou, plačme, a když se radují, slavme společně. Přiblížil také spolupráci oravské knihovny s mládežnickým parlamentem, která přivedla do knihovny více než 30 dobrovolníků. Společně organizují art kluby, festival, kvízy, veřejné sbírky, karnevaly, diskuze, pomáhají s úklidem města, připravují bojové knižní hry pro nejmenší a pořádají čtení v angličtině. Díky projektu *Psycholog v podkroví* mají mladí lidé možnost konzultací s psychologem přímo v knihovně. Aktivity se zaměřují také na témata jako klima, environmentální otázky, genderová a sociální rovnost. Roman Večerek zdůraznil, že přístup knihovníků a knihovnic oravské knihovny není o vedení mládeže z pozice autority, ale o společném kráčení vedle nich, sdílení zkušeností a hodnot, přičemž někdy si navzájem zkouší nervy, což je podle něj naprosto přirozené a správné.

Kustodka Knihovny Slezské technické univerzity v Gliwicích (Polsko) **Elżbieta Ryszka**

ve svém příspěvku **Zóna bajtla – děti a mládež v činnosti Knihovny Slezské technické univerzity** představila iniciativy zaměřené na mladou generaci. Mezi tradiční akce knihovny patří *Noc vědců*, která je významnou událostí pro akademickou i místní komunitu – otevírá dveře světa výzkumu široké veřejnosti a ukazuje, že věda není pouze abstraktní a složitá, ale má také praktický dopad na každodenní život. Děti a studenti tak mají příležitost nahlédnout do zákulisí vědecké práce a objevit v sobě jiskru zvědavosti, jež je může dovést až ke studiu nebo vlastním výzkumům. Další významnou iniciativou Knihovny Slezské technické univerzity je *Zóna bajtla* („bajtel“ – ve slezském nářečí malé dítě), jejímž cílem je povzbudit děti k objevování světa knih a vědy, s důrazem na rozvoj představitivosti bez využití moderních technologií. V rámci *Zóny bajtla* se pravidelně konají představení divadélka kamishibai, umělecké workshopy, logické hry, a také prohlídky knihovny a Technického muzea.

Jakub Klímek Maruš z Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě sdílel zkušenosti ze své více než pětileté praxe v oblasti **výuky mediální gramotnosti** – konkrétně témat jako média, manipulace, dezinformace a sociální sítě určené středoškolskému publiku. Zaměřil se na to, jak učit mediální gramotnost tak, aby studenty skutečně zaujala. Představil aktivity, které se ve výuce osvědčily, i ty, které nesplnily očekávání. Jako efektivní se ukazuje využití moderních technologií a práce s aktuálními příklady z praxe. Studenti rádi diskutují, pokud nemají pocit, že jsou zkoušeni, a klíčové je i vystihnout správný okamžik – kdy mají chuť mluvit a kdy ne. Někdy o tématu nechtějí diskutovat, i když je pro ně atraktivní. Velmi dobře funguje skupinová spolupráce, která podporuje zapojení a bezpečné sdílení názorů.

Součástí programu konference bylo i představení knihovnického časopisu DUHA a prezentace technologie interaktivní podlahy – inovativního nástroje, který proměňuje běžný knihovní prostor v herní a vzdělávací

zónu. Interaktivní podlaha nabízí široké spektrum herních i výukových aplikací a představuje atraktivní doplněk aktivit knihovny – od programů pro děti a mládež až po vzdělávání dospělých a seniorů.

Odpolední část programu konference byla věnována tématu tzv. teen zón – prostorů určených mladým lidem ve věku 13 až 19 let, které v knihovnách vznikají čím dál častěji jako reakce na jejich specifické potřeby. Tyto zóny poskytují bezpečné a volně přístupné prostředí pro smysluplné trávení volného času – čtením, učením nebo odpočinkem.

Veronika Bursová z Knihovny Jiřího Mahe-
na v Brně představila **Teen knihovnu pro děti a mládež**, **Karla Ježková** z Městské knihovny Havířov přiblížila činnost **K-klubu** a **Klára Molinová s Ondřejem Blechou** z Knihovny Třinec prezentovali **klub pro mladé Mklub a projekt Dobro v knihovně**.

Aktivitty brněnské Teen knihovny zahrnují herní dny, Manga & Anime klub, literární a kreativní dílny, klub deskových her, skupinu Maheniks, English Book Club, cyklus přednášek na aktuální témata Dotykáč, dále aktivity zaměřené na digitální technologie, čtenářské dílny a kluby. V knihovně se schází také spolek japanistů Masarykovy univerzity, čtenářské akce jsou pořádány i ve veřejném prostoru – například čtení mangy v parku. Všechny aktivity a kluby jsou pro účastníky zdarma. K akcím havířovského klubu patří mj. Mini Mangafest, Bud' Offline aneb přespávačka v Káčku, Swap oblečení, součástí K-klubu je dobrovolnické centrum pro mládež, které dává dobrovolníkům možnost realizovat své nápady a tvořit komunitu mladých lidí. Kolegové z Třince sdíleli své zkušenosti se získáváním dobrovolníků, popisovali podobu vzájemné spolupráce, způsoby, jak zaujmout mladé lidi, a v čem spočívá oboustranná inspirace.

Ze všech prezentujících vyzařovalo upřímné nadšení a opravdová radost z práce s teen-agery, které je motivují vytvářet prostor plný různorodých a smysluplných aktivit. Díky

jejich zapojení a kreativitě vzniká v knihovnách prostředí, kde mladí lidé mohou nejen trávit čas podle svých zájmů, ale také rozvíjet své schopnosti, budovat komunitu a cítit se přijati a podporováni. Tento přístup dokazuje, že práce s mladou generací není jen výzvou, ale i inspirativní cestou k obohacení knihovnické profese.

S příspěvkem **Hlas mladých pro lepší město** vystoupili **Matyáš Andódy a Jakub Schmuch** z Mládežnické rady Karviná. Představili aktivity mladých občanů města a přiblížili, jakým způsobem se zapojují do činnosti knihovny. Zdůraznili, že knihovna může být místem otevřeného dialogu, spolupráce a prostorem pro realizaci nápadů mladé generace – a to i na základě vlastních zkušeností, neboť během spolupráce s knihovnou sami poznali, že právě takovým místem opravdu je.

Přednášky a sdílené zkušenosti nabídly posluchačům konference nový pohled na práci s generací Z. Ukázalo se, že ačkoliv je tato skupina často vnímána jako náročná, knihovníci si z konference odnesli spíše opačný dojem – že práce s mladými lidmi může být obohacující, motivující a radostná. Mladí chtějí být součástí dění, mají zájem a chuť se zapojit. Práce s generací Z nemusí být vyčerpávající, pokud k ní knihovník přistupuje s empatií, respektem a otevřeností. Klíčové je umění naslouchat – nejen tomu, co mladí říkají, ale i tomu, co vyjadřují mezi řádky. Právě z těchto signálů lze vycházet při společném utváření programů a aktivit, které budou pro mladé skutečně smysluplné.

Závěrem se patří zmínit, že záštitu nad konferencí převzali hejtmán Moravskoslezského kraje Josef Bělca a primátor statutárního města Karviná Jan Wolf, pan primátor také pozdravil účastníky prostřednictvím video pozdravu. Finanční podporu konferenci poskytlo Ministerstvo kultury ČR, hlavním partnerem byla Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě. Mediálními partnery konference se staly časopis Duha a Televize Polar. Sborník z konference je dostupný na <https://rkka.cz/konference/>.

Vzdělávací akce v Knihovně Matěje Josefa Sychry ve Žďáře nad Sázavou

Veronika Kašpárková

Veronika.Kasparkova@mzk.cz

Studijní cesta SKIP Velká Morava po knihovních a kulturních památkách 28. května vedla do nedávno zrekonstruované Knihovny Matěje Josefa Sychry ve Žďáře nad Sázavou a poté do Mětské knihovny Polička, konkrétně do části zvané Půda. Ze Žďáru jsme odjížděli plni dojmů a naděje, že i ve středně velkých knihovnách se dají dělat úžasné věci. Byť to vyzní jako klišé, je to hlavně o lidech.

Podrobný popis celé rekonstrukce a nový vzhled žďárské knihovny přinesla Duha v prvním čísle roku 2025. Následující text se proto věnuje hlavně pravidelným aktivitám pro všechny věkové kategorie, které ve svých upravených prostorech knihovna návštěvníkům nabízí. Na první pohled se zdá, že množství akcí, které knihovna pořádá, nelze v malém týmu 16 zaměstnanců (z toho navíc 4 vyčleněných pro výkon regionálních funkcí) zvládnout. Některé akce však knihovna díky svým velkorysým prostorům pouze zastřešuje a organizaci mají na starosti externisté. Knihovna zároveň na některé své akce umožňuje rezervace a nastavuje drobný poplatek.

Pro nejmenší děti do věku tří let je pořádán **Mimi Knihánek**, což jsou pravidelná setkání v rámci projektu Bookstart pro děti a jejich rodiče (či prarodiče) každý třetí čtvrtek v měsíci. Pro starší děti (ve věku 3–6) je pak určen **Knihánek**.

Nejen soboty pro děti

První sobota v měsíci je vyhrazena **Pohádkové angličtině**, pro věkovou skupinu 6–10 let. Realizace akce probíhá barterovým způsobem. Knihovna lektorce dává prostor pro komerční výuku angličtiny a ona za to 1× měsíčně nabídne zdarma vzdělávání v anglickém jazyce pro děti na půdě knihovny.

Knihovna Matěje Josefa Sychry ve Žďáře nad Sázavou – dětské oddělení

Druhá sobota v měsíci je určena dětem v rámci **Sobotní chvilky pro čtení**, kdy dospěláci čtou dětem pohádky. Třetí sobota v měsíci je opět zadána pro děti (5–8 let) s rodiči, kteří přicházejí na **Tvořivou dílničku**. Poslední sobota v měsíci pro děti od 5 do 10 let je nazvána **Hrátky mezi řádky**. Akce slouží k rozvoji čtenářské gramotnosti a seznámení s metodami kritického myšlení. Aktuální téma je čtvero ročních období. V ten samý den se v knihovně scházejí také čtenářsky zdatné děti od 9 do 13 let na akci **Literární dílnička**. Děti si zkoušejí psát vlastní literární díla, rozšiřují si slovní zásobu, sdílí nápady. Starší mládež (14–19 let) je pak určeno **Tvůrčí psaní pro začátečníky**.

Kulturní laboratoř je kroužek pro děti mladšího školního věku (7–12), na kterém knihovna spolupracuje s Regionálním muzeem. Děti společně rozvíjejí svoji kreativitu, komunikační dovednosti a týmovou spolupráci. Cílem je vybudovat pozitivní vztah ke kultuře u dětí. V minulosti byly výstupem třeba krátké hrané filmy. **Knihovna v jiné dimenzi** funguje také jako plnohodnotný celoroční kroužek pro děti ve věku 11–15 let. Propojuje literární svět (děti čtou a debatují nad příběhy, analyzují jejich skrytý význam) s virtuální realitou, která děti přenesne do prostředí, o kterém čtou. Handicapovaným dětem od sedmi let v doprovodu rodičů chystají knihovnice každý měsíc výtvarný projekt s doprovodným programem **Knihomosty**. Podobně jaké v jiných knihovnách ani ve Žďáru nechybí **Klub deskových her** a také Čtenářský klub či **Kurz znakového jazyka**.

Seniorské programy

Jádro pravidelných akcí knihovny je zaměřeno sice na děti (a mládež), knihovna však

nezapomíná ani na starší věkové skupiny. V prostorách Čechova domu, který je propojen dvorkem s knihovnou vzniklo zázemí pro senior point. Zde se pořádají akce věnované zejména starším ročníkům. Oblíbený je zejména **Čaj o páté**, kdy je přednáška doplněna hudebním vystoupením k poslechu a tanci. Díky blízké kavárně je opravdu přítomen i samotný čaj. Od září

začne půlroční **Mozek ve formě**, který povede trenérka paměti II. stupně. **Knihovna seniorům** jsou pravidelná dopolední setkání 1x za 14 dní, věnovaná přednáškám z nejrůznějších oblastí. Nabídka pro seniory je doplněna **Koordináčním cvičením**, které přináší jednodu-

ché cviky pro zdraví. Využít lze i Alzheimer poradnu a Zdravotní monitoring s VZP.

V knihovně se schází 4x ročně **Svépomocná skupina** pro ty, kteří pečují o své blízké. Setkání jsou určena ke sdílení zkušeností, ale zejména jako možnost zapomenout na každodenní stres, starosti a povinnosti. Stejná skupina funguje díky kraji Vysočina také v okresech Havlíčkův brod, Třebíč a Pelhřimov. Pravidelná setkání jsou doplněna řadou dalších jednorázových akcí, které se v knihovně konají, jako jsou např. Noc s Andersenem, Pasování prvňáčků na čtenáře či pořádání interaktivních výstav na půdě Čechova domu. Knihovna se také pravidelně účastní akce Den Žďáru. Letos na téma: houby. Kromě tvořivých aktivit či houbové stezky si knihovnice vyrobily kostýmy hub a připravily pro návštěvníky houbové představení.

Není divu, že knihovna byla v roce 2022 oceněna za své vzdělávací akce Nadací OSF a získala cenu Bibliotheca Inspirans právě za vzdělávací akce, které pro své návštěvníky pořádá. V letošním roce byla nominovaná na ocenění Městská knihovna roku 2025. Redakce časopisu Duha přeje knihovně hodně úspěchů!

Den Žďáru – účast knihovny

Víc AI, méně stresu: Jak připravit lekci za půl hodiny

Miloslav Linc

miloslav.linc@mlp.cz

Připravit vzdělávací lekci pro školu za třicet minut? Ještě před pár lety bych si to nedokázal představit. Dnes to zvládnete velmi snadno díky umělé inteligenci.

Jedno dopoledne zazvonil telefon. Na druhém konci byla kolegyně z pobočky – v hlase náznak paniky, jaký znají ti, kdo někdy něco zapoměli: „Zítřka mi přijde třída. A já nemám připraveno vůbec nic. Říkal jsi, že AI zvládne všechno. Tak ukaž, co umí.“

Poslal jsem stručný návod a během několika minut s ní prošel základy. Ještě ten den napsala: „Dalo mi to základ, kostru i pár nápadů, které by mě samotnou nenapadly. A přitom mě to pořád nutí přemýšlet. Tak uvidíme, jestli to zítra bude fungovat.“ Druhý den zněl telefon znovu – tentokrát radostně. „Dopadlo to skvěle. A víš co? Během dvaceti minut jsem pak upravila i dvě starší lekce – a hned jsou lepší! Miluju ten program!“

V menších knihovnách bývá čas vzácnější než ticho v neděli dopoledne. Jeden člověk často stíhá výpůjčky, web, objednávky, návštěvníky i školní třídu. A tak je každá pomocná ruka vítaná – klidně i ta virtuální. ChatGPT v tomto směru není zázrak, ale určitě je docela schopný kolega. Stačí vědět, jak se s ním domluvit.

Začínáme od píky

Prompt – česky „zadání“ – je základ. Napísete-li jen „udělej něco o obrození“, dostanete nejspíš školní referát. Ale upřesníte-li, že půjde o 45 minut s dětmi čtvrté třídy, že máte jen papír, tužku a vlastní hlas, a že cílem je děti nejen poučit, ale i rozhýbat a naučit pracovat s informacemi, výsledek bude jiný – přesnější, použitelnější.

Takový návrh lekce pak většinou není konečný. Zaujme mě jedna aktivita – požádám tedy AI: „Rozveď tento nápad podrobněji a vytvoř k němu pracovní list.“ Když se mi výstup nezdá, napíšu:

„Navrhni pět dalších variant“ nebo „Přidej zábavnější formu.“ Ne že by pokaždé překvapila genialitou, ale její neúnavnost je pozoruhodná. Co bych sám skládal hodinu, to zvládne za sekundu. A většinou je to použitelné.

Jakmile jednou porozumíte tvorbě promptu, otevře se vám široké pole: návrh struktury lekce, aktivity, omalovánky, pracovní listy, otázky do kvízu, scénáře k divadýlku – to všechno vznikne rychleji, než byste si připravili kafe. A pořád máte kontrolu. Můžete měnit, upravovat, porovnávat verze. AI vám nedává hotovou věc, ale nabídky. Volba je na vás.

Knihovník je informační pracovník – a měl by na to myslet i s AI

To, co ale nikdy nesmíte ztratit ze zřetele, je odpovědnost. AI občas halucinuje. Tedy vymýšlí si. A ať už vám vygeneruje pracovní list nebo scénář k vzdělávací lekci, za obsah ručíte vy. Musíte vědět, co z toho použít a co nechat ležet ladem. Ostatně: AI má být pomocník, ne autor.

A ještě něco. Umělá inteligence vás ve třídě nezastoupí. Nezachytí neverbální pobavené „hmm“, které značí, že děti přestávají dávat pozor. Nepozvedne obočí, aby zklidnila neposedu v páté lavici. Neimprovizuje, když se rozbije projektor. To všechno umí jen živý lektor. Ale díky AI se třeba na tu improvizaci lépe připravíte. A zůstane i víc času na děti.

Dočetli jste až sem. Prima. Pokračování najdete v článku s názvem „Víc AI, méně stresu: Jak za půl hodiny napsat článek o tom, jak za půl hodiny připravit lekci“ na straně 39.

Projekty na podporu vyřazených knih v knihovnách

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Vyřazování knih v knihovnách je téma, které vyvolává odlišné reakce u knihovníků, zřizovatelů, čtenářů a obecně milovníků knih. Knihovní zákon mu věnuje pozornost v § 17 Vyřazování knihovních dokumentů, který stanoví, jaké dokumenty a za jakých podmínek lze z knihovny vyřadit. Má tedy jakousi protektivní, ochrannou funkci ve vztahu ke knihovnímu fondu, který je slovy zákona: "...*organizovaným, soustavně doplňovaným, zpracovávaným, ochraňovaným a uchovávaným souborem knihovních dokumentů.*"

Proces vyřazování knihovních dokumentů se stal od roku 2017 součástí *Metodického pokynu Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky*, tzv. *Standardu pro dobrý knihovní fond*: „*Pro udržení setrvalé kvality poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb je nezbytná aktualizace knihovního fondu, tedy jeho doplňování, průběžné vyřazování a revize.*“ Aktualizace a vyřazování knihovního fondu se tak stalo stejně důležitou činností jako jeho doplňování (Čl. 9. Aktualizace a vyřazování knihovního fondu). Jedním z klíčových ukazatelů kvality a aktuálnosti knihovního fondu je především jeho doporučený rozsah: 2 až 3 knihovní jednotky na obyvatele.

Nejčastější překážkou pro vyřazování knih z knihoven je vrozená láska knihovníků ke knihám, jejich vidina absence konkrétní knihy a čtenáře, který by ji mohl náhle po mnoha letech nepůjčení potřebovat, a také nesmiřitelnost s představou, že knihy, nositelky moudrosti a poznání, by měly být jakýmkoli způsobem znehodnoceny. S podporou odpovědného ekologického přístupu a vstřícné požadavku udržitelnosti životního prostředí přichází koncept Udržitelné knihovny, který vychází ze 17 cílů udržitelného rozvoje

Organizace spojených národů a přispívá k podpoře cirkulární ekonomiky. A právě odpovědný a udržitelný přístup je vlastní projektům, které jsou novou šancí pro vyřazené, ale stále zachované knihy v knihovnách.

Knihomilové – projekt záchrany starších knih před cestou do sběru

Jedno z pravidel, kterým se řídí projekt Knihomilové, je, že staré knihy nepatří do sběru. Kromě jejich záchrany (www.kniznizachranka.cz) spolu s jejich pomocí podporuje handicapované děti, zvířecí útulky a malé neziskové organizace (www.knihotrhy.cz).

Knižní záchranka slouží k odvozu nepotřebných knih a je dostupná po celé České republice. Knihy jsou přijímány pouze jako dar, nevypůjčují se. Jsou odváženy jako celek, není třeba je fotit nebo psát jejich seznam. Před odvozem, který je plánován vždy s ohledem na naplnění kapacity auta, je třeba je připravit do klasických banánových beden. Termín odvozu se řídí množstvím knih a odlehlostí lokality. Po domluvě je možné odvézt i časopisy, případně gramodesky. Zájemci o odvoz knih mohou využít formulář, ve kterém uvedou jejich množství (počet banánových beden), adresu, vhodný termín k vyzvednutí a svoje kontaktní údaje.

KnihoTrhy jsou knižní bleší trhy či dobročinné knihovničky, které pořádají Knihomilové v různých městech ve spolupráci s partnery. Nabízejí tituly získané z Knižní záchranky. Výtěžek z každé prodané knihy přispívá na podporu dobročinných projektů. Neprodané knihy putují do knihobudek, dětské knihy do dětských domovů.

Restorio – online antikvariát

Projekt Restorio (vykupujeme-online.cz) je součástí mediální společnosti Albatros Media. Podmínkou pro výkup knih z knihoven je odstranění jejich obalové fólie a čárového kódu knihovního systému. Knihy je nutné zadat přes formulář hromadného výkupu vepsáním či naskenováním ISBN (pokud kniha nemá ISBN, nelze ji vykoupit). V případě výkupu nad 400 Kč je možné domluvit kurýra, který knihy odveze dle domluveného termínu. Výkup je možný i po jednotlivých titulech, případně je možné je zabalit a domluvit odvoz, který zajistí Restorio spolu se zadáním do objednávky. Vykupovat lze pouze tituly vydané po roce 1990. Peníze za knihy jsou odesílány okamžitě po jejich převzetí. Restorio je projekt s charitativním rozměrem. Peníze za knihy si prodávající může ponechat, ale současně je může darovat některé ze spolupracujících dobročinných organizací, v tom případě Restorio přidá 20 % z ceny knihy.

Trh knih – internetový antikvariát

TRAHKNIH

Trh knih je největší české internetové knižní tržiště. Vystavování inzerátů s knihami je zdarma, prodejcem se účtuje provize (25 % z ceny knihy) až z prodaných knih. Pro přímý nákup a prodej knih je nutná registrace a zadání knihy přes formulář spolu s její fotografií. Jednou z možností doručení je předání knih, které je zdarma. Pro knihovny je důležité sdělení o DAC7, tj. o novele směrnice Rady Evropské unie přejaté do českého práva, která má dopad na všechny provozovatele on-line tržišť. Směrnice ukládá provozovateli Trhu knih hlásit jednou ročně finančnímu úřadu prodejce, kteří přesáhli určitý finanční nebo početní limit svých prodejů (obrat nad 2.000 EUR nebo 30 dokončených transakcí/prodejů).

Reknihy – udržitelné knihkupectví

Reknihy se hlásí k podpoře udržitelného životního prostředí podporou projektů, které se

zabývají ekologickými nebo sociálními tématy. Část zisku věnuje na ochranu ohrožených pralesů světové organizaci Rainforest Trust. Zájemci o prodej vyplní on-line formulář spolu s vložením fotografie hřbetu knih, které nemají být starší 25 let. Knihy lze dodat přes Zásilkovnu, domluvit jejich svoz nebo je přinést osobně na partnerská místa. Po prodeji knih je vyplacena provize (50 % na kupon na nákup knih, případně v hotovosti na bankovní účet méně 19 Kč za každou knihu).

Knihobot – online antikvariát

Antikvariát nenabízí standardní spolupráci s knihovnami, umožňuje však přes formulář na webových stránkách zjistit, zda by o konkrétní titul byl zájem. Kromě zadání e-mailového kontaktu je třeba vložit fotografii hřbetů knih. Do 24 hodin obdrží zájemce o prodej informaci o její prodejnosti. Cena za výtisk je 60 % z ceny méně 29 Kč. Doprava knih je zdarma. Knihobot má pobočky ve vybraných městech, ve kterých lze knihy vyzvednout i je přinést (maximálně 40 knih najednou). Bez předchozího schválení se však prodejce vystavuje riziku, že knihy nebudou přijaty. Další možností je jejich předání v maximálním počtu 20 kusů kurýrovi společnosti Rohlik.cz spolu s lístečkem se svým jménem, telefonem a e-mailem. Knihobot také rozdává knihy zdarma do domovů seniorů, škol, nemocnic a dalších dobročinných zařízení.

Každá knihovna se po splnění zákonné nabídkové povinnosti může rozhodnout, jak se zbylými vyřazenými knihami naložit. Mezi oblíbené akce patří knižní výprodeje, které se stávají vyhledávanými komunitními akcemi, např. Knihoblešák pořádaný Městskou knihovnou Boskovice, tradiční bazar Knihovny Bedřicha Beneše Buchlova v Uherském Hradišti nebo letní bazar vyřazených knih Městské knihovny Valašské Meziříčí. Vyřazování knih v knihovně se může stát velmi příjemnou aktivitou, která má potenciál oslovit nečtenáře, podpořit menším finančním příspěvkem konání dalších akcí a zejména uvolnit tak často chybějící místo v knihovnách.

Co potřebuje školní knihovník?

Kurz Minima pro školní knihovny

Edita Vaníčková Makosová
vanickova@npmk.cz

V časopise Úhor z roku 1925 Frank Wenig, spisovatel, mimo jiné autor divadelních her Spejbla a Hurvínka, novinář, a hlavně učitel a školní knihovník v článku nazvaném *O školní knihovny* shrnuje, co je třeba napravit, aby žákovské knihovny mohly plnit všechny funkce, které nová moderní republika očekává. Jeden ze tří nejdůležitějších problémů, které sledává, je nedostatečná možnost odborného vzdělání školního knihovníka. Navrhuje, že než bude připravena plnohodnotná možnost vyššího vzdělání, mohou prozatím vzniklý nedostatek na přechodnou dobu vyplnit kurzy pro školní knihovníky.

Nevím, zda mám mít radost, či zda je to vlastně smutné, ale přesně po sto letech máme konečně k dispozici kurz knihovnických dovedností pro pracovníky školních knihoven základních a středních škol.

Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského od tohoto roku poskytuje dvakrát ročně možnost absolvovat kurz s názvem **Minimum pro školní knihovny**. Cílem kurzu je poskytnout pracovníkům knihoven základních a středních škol bez knihovnického vzdělání základní odborné znalosti, které pro práci ve školní knihovně potřebují. Doporučujeme jej také všem pracovníkům škol, které připravují revitalizaci či modernizaci školní knihovny.

Obsah kurzu vychází z Doporučení MŠMT k činnosti a funkci školní knihovny na základních a středních školách, které je platné od září roku 2023 a na jehož přípravě se podílelo i Centrum pro školní knihovny, Pedagogické knihovny J. A. Komenského. Doporučení formuluje základní standardy pro školní knihovny

v oblasti budování fondu, přístupnosti, ale i poslání a roli školní knihovny či náplň práce pracovníka školní knihovny. Tyto standardy vycházejí z mezinárodních standardů IFLA/ UNESCO pro školní knihovny a byly také jedním z odrazových můstků pro plánování kurzu Minima pro školní knihovny.

Kurz trvá 6 týdnů a probíhá kombinovanou formou, je rozčleněn na 5 modulů v online prostředí a závěrečného dvoudenního prezenčního kurzu, který proběhne v Pedagogické knihovně J. A. Komenského v Jeruzalémské ulici 12 v Praze. Každý modul se zabývá určitou knihovnickou činností, evidencí a katalogizací fondu, oblastí služeb nebo třeba otázkou legislativy, knihovnických organizací či rozvoji knižní a čtenářské kultury školy.

Absolvovat kurz trvá šest týdnů, kdy probíhá online, v závěru ještě účastníci prochází dvoudenním prezenčním setkáním. Kurz Pedagogické knihovny připravuje dvakrát ročně v jarním a podzimním turnusu. Vzhledem k náročnosti kurzu a snaze o maximální individuální péči o každého účastníka je kapacita kurzu omezena na deset frekventantů. Obsah kurzu připravily a vedou odborné knihovnice a metodičky Pedagogické knihovny J. A. Komenského, garantem kurzu je doc. PhDr. Richard Papík, Ph.D.

První pilotní kurz proběhl v březnu a dubnu tohoto roku a podzimní turnus bude spuštěn tento podzim 13. října. Přihlásit se do kurzu je možné na stránkách Národního pedagogického muzea a knihovny. Kurz bychom měli, doufám, že na další stupeň, tedy vysokoškolské vzdělání pro učícího knihovníka, nebudeme muset čekat dalších sto let.

Víc AI, méně stresu: Jak za půl hodiny napsat článek o tom, jak za půl hodiny připravit lekci

Miloslav Linc

miloslav.linc@mlp.cz

Pokračování článku ze strany 35.

Takže nyní tři důležité body.

- **Za prvé.** Předchozí text vznikl pomocí AI. Článek je AI cca z 90 %. Krácení textu a úprava některých opakujících se formulací je moje práce. V nadpisu je moje jméno a ani AI nenechám vytvořit něco, za co bych se pak styděl. To mi za pár minut mého času stačí. Cokoliv, co najdete níže, je ze 100 % jenom člověk.
- **Druhou věcí** je, že za obsahem článku si stojím. Sám bych to napsal velmi podobně. Jeho obsah je plně relevantní a vše, co jste se tam dočetli, berte vážně, jako kdybych vám to řekl já.
- **A do třetice** všeho dobrého – prozradím, jak jsem k tomu došel. Vítejte u lekce pokročilého promptování a kombinování nástrojů.

Krok první: podklady

Protože mi záleží na tom, aby článek byl věrohodný a správný, nejprve jsem musel dodat podklady. V tomto případě – mám prezentaci, ze které jsem vycházel, i záznam přednášky z konference elektronické služby knihovně 2025. Protože článek měl být na stejné téma a shrnout to nejpodstatnější, mám vlastně vyhráno. Nicméně pokud bych psal článek o čemkoliv jiném, postupoval bych stejně – než začnu, najdu si odpovídající zdroje. Lze to i zobecnit, nejenom na články – čím víc podkladů dodám, tím lepší výsledek dostanu. Čím víc dodám materiálů, které už mám, tím lepší lekci budu mít.

K práci s podklady používám zejména aplikaci NotebookLM. Má tu výhodu, že pracuje pouze s vloženými zdroji. Ty mohu přidat buď

ručně, nebo nechat AI, ať je sama vyhledá. Ze zdrojů pak umí udělat shrnutí, různé vzdělávací materiály a dokonce i podcast – ten je fajn, když potřebuji rychlé shrnutí a nemám čas číst. Třeba teď aplikaci v knihovně používáme k tomu, aby kolegům pomohl s revizí RVP v rámci vzdělávacích lekcí. Nahrál jsem tedy prezentaci a youtube video. Protože jedna z krásných vlastností je, že NotebookLM zvukovou stopu z videa přepíše do textu. A to je přesně to, co potřebuji. Mimochodem, zpětná vazba pro mě – asi bych potřeboval nějaký kurz mluvení na veřejnosti, protože můj projev, přepsaný doslova, ukazuje, jak moc velký prostor mám ke zlepšení.

Krok druhý: hra na povolání

Dalším krokem je připravit si ChatGPT, aby dokázal napsat to, co chci. Tedy nechám ChatGPT, aby mi připravil prompt pro sebe samého – tak, aby byl strukturovaný, funkční a všeobjímající. Pro tento úkol používám model o3. Jeho výhoda je v tom, že přemýšlí, analyzuje, a než začne odpovídat, částečně si odpověď i ověří. Mimochodem, zkoušeli jsme to na doporučení knih. Zatímco běžný model 4o si knihy vymýšlel, model o3 pracoval s existujícími knihami. Deep Research pak na stejnou otázku kromě dobrých knížek dodal i kontext a jeho výběr byl smysluplnější. Pro práci s chatbotem je potřeba uvědomit si, co je přednost toho kterého modelu. A určitě stojí za to si vyzkoušet různé varianty. Ta základní, se kterou se začíná, není vždy dobrá pro všechna zadání.

Dalším důvodem pro výběr modelu o3 je i to, že umí pracovat s webem. Dal jsem mu totiž i zadání, aby vymyslel prompt přímo pro časopis Duha. Informace si měl ověřit na internetu a na

základě toho text a jeho úroveň rovnou přizpůsobit konkrétní cílové skupině. Duha má navíc i sekci „pro autory“, takže text dostal rovnou podobu, jakou redakce vyžaduje.

Výsledkem byl dlouhý prompt, který určoval styl, obsah, strukturu. Do tohoto promptu jsem následně doplnil přepis přednášky a prezentaci, aby si při psaní článku nevymýšlel.

A poslední důležitá věc – nebojte se hrát si na povolání. Součástí promptu je také zadání „buď skvělý spisovatel“. Když dáte AI konkrétní roli, pracuje pak v užším kontextu a dá vám výsledek lepší. Většinu promptů proto začínám „Jsi skvělý XYZ, umíš to a to, zvládáš tohle i ono, máš ocenění za tamto, dokážeš to i to.“ Prostě si hraju na povolání, díky tomu získám strukturovanější prompt a díky tomu mnohem lepší výsledek.

Krok třetí: Napiš to za mě

Nové okno, nový model. Tentokrát model 4o. Neověřuje informace, je rychlejší, ale pokud jde o kreativitu, tak je lepší. Protože všechny informace čerpá z mého obsáhlého promptu, nemusím se bát halucinací v tomto ohledu a můžu naplno jeho kreativitu využít. Zároveň jsem si otevřel i nástroj „pracovní plocha“. To je hrozně prima věc, která umožňuje přehlednější práci. Do textu mohu rovnou zasahovat nebo upravovat jen konkrétní odstavce. Pak stačí jeden enter a mám hotovo. Tedy skoro.

Následuje totiž nejdelší část práce – první návrh učesat tak, aby z toho byl článek. Už nejsem v pozici autora, ale v pozici redaktora. Něco jsem smazal, něco přepsal, ale většinou jsem pracoval tak, že jsem si označil daný odstavec a požádal chatGPT, aby něco doplnil, přepsal a tak podobně. Někdy se ale vyplatí nechat ho v novém okně napsat článek bez ničeho, od nuly. Nenapiše nic objeveného, ale struktura a oblasti, které zmíní, mohou být zajímavou inspirací a ukázat i to, co by mě předtím nenapadlo.

Krok čtvrtý: ověřuji

Když jsem byl hotový s formální úpravou, podíval jsem na text ještě z hlediska obsahu. Tam, kde

se upsal, jsem to opravil a uvedl na pravou míru. Přece jenom, ChatGPT nemá o knihovně a tématu tak velký kontext jako já sám. Následovalo tedy další pročítání textu a opravování nepřesností tak, abych se nemusel bát pod text podepsat. Obecně platí, že fakta si nějakým způsobem ověřuji vždy. Co se týče formální stránky, metodologie, ale i co se týče informací samotných. Protože vím, jak velké jazykové modely fungují – tuto stránku nepodceňuji.

Krok pátý: humanizuji

Zkušený prompter dokáže z textu vycítit, jestli je od člověka nebo nikoliv. Těmi nejmarkantnějšími znaky je typická „AI stylстика“, patos, opakování faktů, neustálé vychvalování atd. Je dobré text těchto nešvarů zbavit. Anebo jít ještě dál. Původní článek jsem „čapkizoval“. Otevřel jsem si nové okno, nahrál fejetony a články Karla Čapka, nechal jazykový model analyzovat Čapkův styl, slovní zásobu a konstrukci vět, a následně nechal přepsat původní článek tak aby můj text napsal stejným stylem. Někde mu to ulítlo hodně, takže jsem umazával, na pár místech vrátil původní větu. Výsledek musíte posoudit sami, mně to přijde použitelné.

Resumé: úspora času za jakou cenu?

Odhadem mi to celé mohlo zabrat třicet minut. Kdybych to psal ručně, sám za sebe, bylo by to asi na dvě hodinky, možná víc – než bych si utřídil myšlenky, vymyslel kostru, napsal to, učesal, přepsal. Návod, tedy tu část, kam jsem AI nepustil, jsem psal několik dnů. Takže už jenom v tomto srovnání je vidět, jak může AI práci ušetřit. A na druhou stranu, někdy se vyplatí vědomě na spolupráci nepřistoupit, třeba právě proto, že jsem měl velmi konkrétní představu, co chci říct, a navíc mi záleželo i na tom, aby to opravdu byl text od člověka a neupravený. I to je totiž někdy relevantní důvod – a základním pravidlem, kterým se při práci s AI řídím, je, že stejně důležité jako nástroj je ovládat, je i rozhodnutí, kdy je využít a kdy nikoliv.

SMART knihovny: vzdělávání bez hranic

Jan Zikuška

Jan.Zikuska@mzk.cz

Máte rádi technologie a domníváte se, že moderní knihovny se bez nich dnes neobejdou? Hledáte možnosti, jak rozšířit nabídku svých knihovnických služeb a hledáte atraktivní, a přitom praktickou cestu? Pokud ano, tak právě pro vás budou následující řádky určitě zajímavým podnětem.

Digitální dovednosti pro knihovny budoucnosti

Od února 2025 realizuje Moravská zemská knihovna ve spolupráci s Centrem vědecko-technických informací v Bratislavě projekt s názvem Smart vzdělávání v knihovnách bez hranic. Tento projekt je financovaný z dotačního programu Interreg VI-A Slovensko – Česko a jeho cílem je podpora vzdělávání prostřednictvím veřejných knihoven se zaměřením na nové digitální dovednosti. Hlavní náplní tohoto projektu je inspirovat, motivovat a především vyškolit knihovníky na obou stranách hranice tak, aby mohli následně samostatně realizovat inovativní vzdělávací aktivity v oblasti moderních technologií.

Knihovníci jak v Jiho­moravském, tak i Zlínském kraji se mohou přihlásit na sérii 4 na sebe navazujících školení, které budou probíhat nejen v Moravské zemské knihovně, ale také v Krajské knihovně Františka Bartoše ve Zlíně a především pak ve většině pověřených knihoven v těchto krajích. A jaká jsou témata seminářů a na co se můžete těšit, pokud se rozhodnete na školení přihlásit?

- **Jak umělá inteligence mění svět** – jak mluvit s jazykovými modely, tak aby nám vracely správné výsledky, aneb promptování je základ. AI ale není jenom ChatGPT. Ukážeme si další velké jazykové modely a jak na ně. Porovnáme, jaký je rozdíl mezi volně

dostupnou a placenou verzí. Věnovat se budeme i práci se zvukem, prezentacemi, obrazem a samozřejmě také jak AI ovlivňuje tvorbu videa! Vše vyzkoušíme na praktickém příkladu, který Vám může posloužit jako inspirace do Vašich lekcí.

- **Jak se neztratit ve světě syntetické reality** – představíme si, co to vlastně je a není kritické myšlení. K čemu je dobré rozpoznat argumentační fauly nebo co

je rychlé a pomalé myšlení. Seznámíme se názorně s různými nástrahami, které na nás mohou v online prostředí čekat, a jak se jim vyvarovat.

Na praktické lekci si

vyzkoušíme, jak můžeme různým cílovým skupinám představit, co je to sociální inženýrství a zaměříme se na phishing. Celý workshop bude probíhat nejen prakticky, ale především bez použití technologií, budeme diskutovat a sdílet zkušenosti.

- **Programování a robotika v pohybu** – nemusíte se bát, ano budeme programovat, ale není třeba žádné předchozí znalosti. Ukážeme vám výhody blokového programování! Pro nejmenší je užitečné znát, jak pracovat s malými robůtky – Ozoboty. Základy algoritmického myšlení můžete rozvíjet i tužkou a papírem! Naprogramujeme společně základní pokyny pro mBota a vyzkoušíme, jestli zvládneme

Interreg
Slovensko – Česko

Spolufinancovaný
Evropskou unií

**Smart vzdelávanie
v knižniciach bez hraníc**

i společné závody. Ukážeme si možnosti, které nabízí Microbit – mikropočítač do kapsy, který umožňuje hravě zvládnout základy programování.

- **3D světy a XR technologie** – ukážeme si, že vlastní 3D model reálného objektu dokážeme připravit i pomocí vlastního mobilu. Upravíme již existující modely, které si společně vytiskneme na 3D tiskárně. Výrobek si s sebou odnesete domů. Vyzkoušíte si brýle pro virtuální realitu a zjistíte, že jejich používání může být více než jednoduché. Pokud se vám nezatočí hlava, vyzkoušíte si zábavné a vzdělávací aplikace a můžete i společně soutěžit ve světě rozšířené reality!

A co potřebujete ještě vědět, než se přihlásíte? Školení se může zúčastnit úplně každý knihovník z Jihočeského nebo Zlínského kraje, není

potřeba žádné vstupní znalosti. Stačí jenom nadšení a základní uživatelské ovládání PC. Jak již bylo zmíněno, můžete si vybrat knihovnu, ve které školení absolvujete, stačí jenom sledovat webové stránky MZK, kde budou postupně zveřejňovány registrace do jednotlivých knihoven. Začínáme už od září 2025. Upřednostnění budou ti zájemci, kteří budou mít zájem absolvovat všechny 4 školení – na školení se tedy hlásíte jako na jeden celek. Nemusíte se obávat, pokud někdy onemocníte nebo se nebudete moci dostavit, najdeme alternativní řešení, jak daný workshop nahradit. Vzhledem k praktickému zaměření bude počet účastníků omezen na 12, určitě tedy s registrací neotálejte. Na závěr vás i napadá základní otázka. A koupíte nám i technologie do knihoven? Odpověď je zatím bohužel NE. Ale získáte nejen mezinárodní certifikát, metodické materiály pro případné školení, spoustu kontaktů na stejné nadšené kolegy, a především inspiraci pro další rozvoj vaší knihovny.

Nová výstava: Do Paříže! Středoevropští hudebníci u pařížských nakladatelů

Jana Franková

Jana.Frankova@mzk.cz

V rámci nyní již dlouholeté spolupráce s Francouzskou národní knihovnou jsme připravili novou virtuální výstavu, která byla spuštěna 25. září 2025. Jejím tématem jsou hudebníci pocházející ze střední Evropy, kteří vydávali svá díla v Paříži ve druhé polovině 18. století. Na příkladu repertoáru instrumentální hudby, který okouznil Paříž, chceme zviditelnit výjimečné exempláře z fondů obou institucí.

I když byla Francie po dlouhou dobu poměrně uzavřená zahraničním hudebním vlivům, což se odráželo i ve vydávaných hudebninách, v průběhu 18. století se začíná otevírat nejdříve italskému repertoáru, aby v polovině 18. století propadla kouzlu raných symfonií, sonát, koncertů a později smyčcových kvartetů autorů ze střední Evropy. Komorní a orchestrální hudba skladatelů, které

v Paříži téměř paušálně nazývali Němci (Allemands), do Paříže přicházela různým způsobem, s jejich autory nebo i bez nich. Můžeme dokonce říci, že v 18. století vedly téměř všechny cesty hudebníků, toužících po vydání svých děl tiskem, do Paříže. Paříž byla tehdy centrem hudebního nototisku. Vedle ní fungovaly nakladatelské domy také v Londýně, Amsterdamu, Haagu nebo některých

německých městech, v prostoru střední Evropy se však hudební nototisk začal rozvíjet až na samém konci 18. století. Zdejší hudebníci tedy museli vydávat v zahraničí a sklízeli tam úspěch.

Po úspěšné první výstavě věnované Antonínu Rejchovi (www.rejcha.knihovny.cz), pražskému rodákovi, který se jako první z Čechů stal členem Francouzské akademie a vychoval na Pařížské konzervatoři několik generací významných skladatelů, jsme se s kolegou z Francouzské národní knihovny, François-Pierrem Goyem pustili do zkoumání o necelé půlstoletí staršího repertoáru. Počátek spolupráce s Francouzskou národní knihovnou, kterou od roku 2020 zaštila bilaterální smlouva, ovlivnila doba covidová. Naši první výstavu jsme tak koncipovali jako virtuální, což umožnilo vytvoření plně dvojazyčného česko-francouzské výstavy, včetně obsáhlého katalogu. Ukázalo se, že model tematického webu je velmi vhodný pro výstavu s hudební tematikou, protože dává dostatečný prostor k poslechu hudebních ukázek, který výstavy v galeriích a muzeích často nedávají. I naši druhou společnou výstavu jsme tak pojali ve stejném duchu, jako plně dvojazyčný web, v němž můžeme odkazovat na výběr volně přístupných nahrávek a dalších zdrojů a pro který jsme zajistili i exkluzivní nahrávky.

Návštěvníci se mohou těšit na digitální kopie výjimečných dokumentů z fondů Moravské zemské knihovny, Francouzské národní knihovny, ale také například Českého muzea hudby, Pařížské filharmonie, Francouzského národního archivu či Francouzských národních muzeí. Vystaveny budou jak dobové hudební tisky, tak unikátní rukopisy, chybět nebudou ani portréty hudebníků a jejich specifických nástrojů, které spojují Čechy s Paříží 18. století. Na své si přijdou i milovníci archivních dokumentů, které odhalují dosud skryté životní osudy některých z hudebníků.

Právě nové poznatky k životům a zejména původu některých skladatelů považujeme za velký objev naší výstavy. Podařilo se nám například

dohledat původ skladatele a cembalisty, který v Paříži okouznil malého Mozarta a jehož Mozart později i doslovně citoval. Působil ve vyhlášeném orchestru prince Contiho a vydal v Paříži pod příjmením Schobert množství koncertů a komorní hudby pro cembalo. Dosud se myslelo, že pocházel ze Strasburgu nebo někde ze Slezska. Pařížský národní archiv však pomohl odhalit jeho skutečný původ v českých zemích. Kde přesně se narodil, se dozvíte na naší výstavě!

Na výstavě návštěvníkům také blíže představíme unikátní konvoluty tisků z fondu Moravské zemské knihovny. Vzhledem k právu povinného výtisku, které měla Francouzská královská knihovna, později národní knihovna, již od 16. století,

můžeme právem předpokládat, že její sbírky obsahují největší fond ve Francii vydaných hudebnin. Přesto se některé tisky nedochovaly. K nim patří sbírka čtyř zpěvných a nepříliš obtížných sonát pro harfu, op. 16 (*Quatre sonates chantantes et peu difficiles*) z roku 1789 pražského rodáka Jana Křtitele Krumpholtze. Ta je výjimečná tím, že ve své úvodní dedikaci obsahuje na čtyř stranách detailní životopis autora následovaný katalogem jeho k tomu datu zkomponovaných děl. Tento tisk se dochoval pouze ve sbírkách Moravské zemské knihovny a ve dvou dalších knihovnách (ve švýcarském Winterthuru a italské Ostiglii). Tisk z našeho fondu je plně zdigitalizovaný a přístupný hudebníkům a badatelům po celém světě. V katalogu výstavy přinášíme na základě tohoto tisku plný český překlad Krumpholtzova životopisu, který se jinak dochoval pouze v neúplné podobě vydané posmrtně jeho žákem.

Věříme, že výstava potěší jak milovníky hudby, tak zájemce o staré tiskařské techniky, nadšence pro genealogii a cestování, nebo i všechny, kdo zkrátka milují vůni Francie. Svoji přístupnou formou s množstvím odkazů na další zdroje bude jistě také vhodným pomocníkem pro pedagogy a studenty různých typů škol. Těšíme se na vás od 25. září na adrese <https://doparize.mzk.cz/>

Zavádění RFID a nový informační pult ve foyer

Radka Chlupová

Radka.Chlupova@mzk.cz

MZK se však snaží modernizovat své služby a zvyšovat komfort pro návštěvníky. V rámci dlouhodobé strategie zkvalitnění uživatelských služeb zavádíme systém RFID i pro značení a zabezpečení fondu MZK, pro půjčování a vracení výpůjček. Přechod na tuto technologii probíhá současně s proměnou foyer knihovny, kde bude instalován nový vstupní informační pult, kam budou přesunuty registrace, základní informace a další informační služby knihovny.

RFID – krok k rychlejšímu a pohodlnějšímu službám

Technologie RFID (Radio Frequency Identification) je v Moravské zemské knihovně využívána částečně již od roku 2010, a to ve čtenářských průkazech. Ty mají ve svém čipu uložené UID, unikátní identifikátor, který je nemožné přepsat. Toto číslo je uloženo v našich systémech a po přiložení karty ke čtecímu zařízení, je čtenář identifikován. Od loňska se používá RFID také pro evidenci majetku. Pro zabezpečení fondu a samoobslužné půjčování (bezpečnostní brány i selfchecky) jsme dosud používali EM technologii (elektromagnetické pásky).

Technologie RFID přináší do knihovny řadu výhod. Díky ní je možné rychlejší a efektivnější půjčování a vracení knih, což výrazně zkracuje čekací doby u pultů. RFID čipy jsou umístěné v knihách a při načtení na samoobslužných zařízeních dochází k automatickému zaznamenání výpůjčky nebo vrácení a zároveň zastřežení nebo odstřežení. Tento systém také usnadňuje revize a dohled nad knihovním fondem, zvyšuje bezpečnost a snižuje riziko chyb.

Zavedení RFID znamená, že návštěvníci si mohou samostatně vypůjčit nebo vrátit knihy i mimo přímý kontakt s pracovníkem knihovny, což je komfortní a zároveň přispívá k modernímu pojetí knihovny jako místa otevřeného technologiím. Neznamená to však, že by zde nebyl přítomen knihovník, naopak, bude se moci mnohem více věnovat odborným konzultacím.

Rozhodnutí přejít celkově na RFID technologii, znamenalo opustit stereotypy a projít linku zpracování, výpůjční procesy, pracovní postupy a upravit vše, tak aby nám pořízená technologie pomáhala a celá transformace zefektivnila výpůjční proces, přinesla přesnější evidence dokumentů, zajistila větší zabezpečení fondu a uvolnila kapacitu knihovníků ve službách a možnost věnovat se více čtenářům a odborným informacím.

Přechod je rozdělen do dvou etap. V 1. etapě, realizované letos, jsme si vytyčili za cíl opatřit fond RFID čipy, zahájit samoobslužné půjčování a správu čtenářských účtů – registrace, platby, prodlužování výpůjček, a to v samoobslužném režimu, co nejvíce online a na samoobslužných zařízeních. To znamenalo vypsát výběrové řízení a vysoutěžit dodavatele. Zakázka zahrnovala čipy (různé druhy na různé druhy dokumentů), selfchecky s platebními terminály s možností platby hotově i kartou, vstupní bezpečnostní brány, pracovní stanice. Na 2. etapu, kterou plánujeme na rok 2026, jsme si nechali pořízené zařízení, jejichž zprovoznění s sebou nese stavební úpravy, tj. návratový a výdejní automat. Na podzim příštího roku by měl být celý přechod na novou technologii dokončen.

Příprava na spuštění první etapy znamenala nejdříve opatřit RFID čipy a aktivovat veškerý fond ve volných výběrech v knihovně – tj. asi 120 000 knihovních jednotek.

Souběžně začít označovat přírůstek knihovny (asi 35 000 svazků ročně) a následně připravované výpůjčky, jak absenční, tak prezenční (počet výpůjček za rok přes 200 tisíc). Jakmile toto bude hotovo, můžeme vyměnit u vchodu bezpečnostní brány na elektromagnetiku (EM) za RFID brány a spustit půjčování naostro. Aby se co nejvíce zkrátilo přechodné období, během něhož se budou vracet ještě neočipované knihy, budou dočasně uplatněna omezení pro uživatele. Neumožníme prodlužování výpůjček, ale budeme požadovat po měsíci trvání výpůjčky vrácení, abychom mohli knihy „očipovat“ a popř. pak znovu půjčit. Jakmile se nám podaří dostat zpět většina půjčených knih a opatřit je RFID kódy, naopak chystáme pro čtenáře možnost prodlužovat si výpůjčky až 5× (tzn. až na půl roku, pokud není kniha žádána), bez nutnosti knihy přinést. Půjčování a vrácení umožní nově instalované selfcheky, které čtenářům umožní zde řešit i platby (registrace, poplatky, pokuty), a to hotově i bezhotovostně.

Nový informační pult ve foyer – srdce knihovny

Součástí proměny a modernizace výpůjčního procesu bude i prostor ve foyer knihovny. Zde se začátkem nového akademického roku objeví nový informační pult. Ten byl navržen tak, aby co nejlépe vyhovoval potřebám návštěvníků, ale i knihovníků – je prostorný, přehledný a přátelský k uživatelům. Návštěvníci knihovny se už nebudou po vstupu do knihovny cítit ztraceni. Knihovníci zde poskytnou nejen tradiční služby,

především registrace, pomoc při půjčování a vrácení knih, ale také pomoc s orientací v knihovně, knihovních zdrojích, poradí s přístupem do digitálních databází nebo poskytnou informace o aktuálních akcích a novinkách v knihovně. Pokud některé informace budou vyžadovat delší konzultaci, ujmou se toho kolegové ve výpůjčním oddělení a studovnách, kteří pomohou s výběrem literatury ve volném výběru, s využitím digitální knihovny, elektronických zdrojů, portálu Knihovny.cz. Informační pult je umístěn tak, aby čtenář získal základní informace hned u vstupu do knihovny.

S větší mírou samoobslužnosti se setkájí na místě i zájemci o novou registraci. Cílem je tento proces co nejvíce zautomatizovat. Nově MZK přijímá i eDoklady a připravuje, kromě již fungující možnosti online se registrovat přes validované účty Moje ID, Brno ID a přes univerzitní účty některých fakult MU, také spolupráci s dalšími vysokými školami a registraci přes Bankovní identitu. Informační pult by měl být vizuálním symbolem vstřícnosti a otevřenosti knihovny, kde se každý návštěvník může cítit vítán a podporován.

Moravská zemská knihovna zaváděním RFID a transformací informačních služeb potvrzuje, že jde s dobou a investuje do technologií, které usnadní a zpříjemní návštěvu knihovny. Tyto změny jsou součástí širšího plánu, jak knihovnu proměnit v moderní kulturní a transformační centrum, které respektuje potřeby současných i budoucích čtenářů. Zveme všechny návštěvníky, aby se přišli přesvědčit osobně a využili nové možnosti, které knihovna nabízí.

Bude vás zajímat, že...

... ve dnech 6.-7. 11. 2025 proběhne v Pardubicích tradiční celostátní konference **Regionální funkce knihoven 2025**. Na programu se objeví témata týkající se aktuálního dění v oblasti regionálních funkcí, financování, nových trendů včetně těch z digitálního světa, zazní zajímavosti z vybraných regionů. Konference proběhne v Domě hudby v Pardubicích. Organizátory jsou Sdružení knihoven ČR, Národní knihovna ČR, Krajská vědecká knihovna v Liberci a Krajská knihovna v Pardubicích. Zablokujte si termín ve svých diářích – těšíme se na setkání s Vámi.

Tisíc spisovatelů píšících v esperantu

Miroslav Malovec, Milan Kolka

malovec@volny.cz, Milan.Kolka@law.muni.cz

Veřejnost zná z literatur malých národů většinou jen jedno nebo dvě jména. Např. z dánské Andersena, z norské Ibsena, z polské Mickiewiczze a Sienkiewiczze, z bulharské, albánské nebo estonské patrně nikoho, i když lidé nepochybují, že i tyto národy svou literaturu mají.

Esperanto má kolem tisícovky autorů, kteří píší nebo psali svá díla přímo v esperantu, ale protože je veřejnost nezná, domnívá se, že původní esperantská literatura vůbec neexistuje, pouze překladová. Přitom v esperantu byly napsány povídky, romány, dramata i poezie ze současnosti i historie, díla humoristická, filozofická i odborná, a nejvýznamnější autoři mají v esperantském světě stejnou prestiž jako u nás Němcová, Vrchlický, Čapek, Hrabal nebo ze současných Viewegh.

Je ovšem pravda, že esperantská literatura začínala překlady podobně jako česká. Bible (1907–1917), Prusův Farao (1908) a Mickiewiczův Pan Tadeáš (1918) objevným způsobem vyzkoušely stylistické možnosti esperanta. Překlady Božské komedie, Krále Leara, Dona Quijota, Švejka, Pána prstenů apod. mají dosvědčit

vyjadřovací schopnosti jazyka, protože jde o díla jazykově velmi náročná.

První původní povídky a básně vycházely v esperantských časopisech, první román se objevil v roce 1907 a od té doby počet autorů stále vzrůstal, jak o tom svědčí 270stránkový literární slovník a 700stránkový přehled esperantské literatury.

Moravská zemská knihovna v březnu 2024 získala od Klubu esperantistů Brno esperantskou knihovnu čítající přes pět tisíc svazků. Díky tomu je esperantská literatura přístupná všem čtenářům MZK.

V rámci Evropského dne jazyků bude Miroslav Malovec 26. září od 17 hodin přednášet o esperantské literatuře v Konferenčním sále MZK. Esperanto můžete ochutnat stejný týden v pondělí 22. září od 16 hodin na Moravském náměstí, kde bude jedním z jazyků v rámci akce Speak Dating, kterou pořádá Europe Direct a Knihovna Jiřího Mahena.

A pokud byste se chtěli jazyk naučit a přečíst si tak díla esperantských autorů, můžete tak učinit v kurzu, který díky spolupráci Klubu esperantistů Brno a MZK bude od 15. října 2025 probíhat v prostorách MZK.

Akce Speak Dating – prezentace esperanta

Daniela Divínová – ředitelka Masarykovy veřejné knihovny Vsetín

Kateřina Janošková
kjanoskova@mvk.cz

Ing. Daniela Divínová je svým vzděláním ekonomka, titul inženýrky získala v roce 1992, když úspěšně ukončila studium Vysoké školy báňské v Ostravě na ekonomické fakultě. Od té doby pracovala v soukromém sektoru převážně jako ekonomka a OSVČ, a to až do roku 2005, kdy se jí při rodičovské dovolené „přípletla“ do cesty vsetínská knihovna. Zde nastoupila v říjnu 2005 do pozice hlavní ekonomky, ale velmi záhy se ukázalo, že její zájem o knihovnu nekončí u čísel, tabulek a finančních rozvah.

Od počátku nástupu se velmi živě a aktivně zajímala komplexně o dění v knihovně. Nebyl jí cizí veškerý provoz a činnost napříč jednotlivými odděleními, půjčovnami a službami, ale také projektové a programové aktivity knihovny. V období 2015/2016 absolvovala rekvalifikační knihovnický kurz „Knihovník/knihovnice“ při Moravské zemské knihovně v Brně.

Z pozice tehdejší členky vedení, stále ještě ekonomky, začala ovlivňovat velmi pozitivně v mnoha ohledech dění v knihovně směrem k modernizaci a systematizaci různých procesů a byla vždy platnou členkou projektového týmu. Za jejího působení v pozici ekonomky zaměstnanci přestali mít ostych chodit do účtárny jako do „zapovězené laboratoře“, ale díky osobě Daniely zde začali často docházet bez obav nejen se záležitostmi finančního rázu, ale také pro rady i v jiných, především

legislativních, otázkách, ať už z osobního či pracovního života. Daniela ovšem vždy vynikala také úžasným přehledem a znalostmi a dovednostmi z oblasti duševního i fyzického zdraví a neváhá tyto různé sféry propojovat. Daniela Divínová opravdu velmi cílevědomě postupně poznávala všechny stránky fungování knihovny. Z pozice ekonomky, s obrovským přehledem o zákonech, se zapojovala do často složitých jednání (nejen o rozpočtu) se

zřizovatelem, ať již na úrovni odborů, tak s vedením města. Vždy měla ty správné argumenty a schopnost vyjednávat. Učila se od svých předchůdkyň a brala si z nich ten nejlepší příklad.

V současnosti je členkou řídicího výboru MAP IV Vsetínsko a jeho zástupkyní v pracovní skupině pro čtenářství, dále je součástí pracovní skupiny v rámci akčního plánu sociálního začleňování při městě Vsetín i v dalších pracovních skupinách města. Její iniciativa se promítá také v rámci regionálních funkcí knihovny k pracovníkům a zřizovatelům pověřených knihoven, kdy se podařilo dosáhnout úspěšných jednání a výstupů na úrovni vsetínského okresu i Zlínského kraje pro rozvoj a financování knihoven.

Postupně pronikla v tom nejlepším slova smyslu i do odborných knihovnických kruhů napříč profesními spolky, kde si velmi rychle získala obrovské renomé. V roce 2010 se stala

členkou SKIP, ve kterém je aktivní v rámci regionu SKIP Velká Morava. Již druhé volební období působí jako členka dozorčí komise výkonného výboru. Zpracovává podrobné analýzy financování SKIP. Velmi činná je také v pracovní skupině SKIPu „S knížkou do života – Bookstart“. Daniela je dlouholetou členkou hodnotitelské komise soutěže „Městská knihovna roku“ vyhlašované SKIP. Zastupuje také SKIP v hodnotitelské komisi při MK ČR v rámci VISK 1. Jako lektorka využila své ekonomické znalosti na seminářích SKIP určených pro nové vedoucí pracovníky knihoven. Je spoluautorkou příručky pro začínající vedoucí knihoven „Jak řídit knihovnu“, kterou vydala Národní knihovna ČR.

V roce 2019, po odchodu emeritní ředitelky PhDr. Heleny Gajduškové do důchodu, byla Daniela Divínová jmenována ředitelkou Masarykovy veřejné knihovny Vsetín, kde působí až doposud. Pod jejím vedením pokračuje vsetínská knihovna v progresu, modernizaci a drží si výborné jméno a prestiž v celorepublikovém (i mezinárodním) měřítku. Doménou Daniely je ekonomická problematika v knihovnictví, legislativa, leadership a wellbeing, což se propisuje do všech činností a projektů nejen vsetínské knihovny, včetně pověřených knihoven regionu, ale i do dobrého fungování právě třeba Svazu knihovníků a informačních pracovníků. Prosadila a stále prosazuje mnoho inovací a moderních trendů, ať se jedná o personální práci, HR, koncepční záležitosti, tak o dílčí přístupy, mimo jiné zavádění nových technologií, samoobslužných zařízení, docházkový systém, podpora a systematizace zaměstnaneckých benefitů, rozvoj wellbeingu v knihovně atp. Zároveň jde však vždy lidskou cestou, s úsměvem a pozitivní energií. Na srdci jí stále leží dobré duševní i mentální zdraví její i jejich zaměstnanců a dělá pro ně maximum. Jako klíč k tomu bere celoživotní vzdělávání, které nezměrně podporuje ve všech oblastech.

Je skvělou manažerkou a člověkem. A díky tomu se jí daří výborně naslouchat, vyhodnocovat a následně aplikovat a konat. Má mezi

zaměstnanci přirozenou autoritu a je také člověkem, na kterého se můžou kdykoliv s důvěrou obrátit. Vytváří v knihovně atmosféru otevřenosti, loajality a pospolitosti. Jedná se s zaměstnanci vždy na rovinu a férově. Pokud se jim něco podaří, poděkuje a pochválí. V takovém prostředí plném podpory a důvěry se velmi dobře pracuje a tvoří. A to je následně vidět na celkovém fungování vsetínské knihovny jako komunitního a vzdělávacího centra v regionu.

Lidé v knihovně se pod jejím ředitelským vedením cítí velmi dobře, protože dokáže motivovat, vyjít vstříc, podpořit v nápadech, kreativě i vzdělávání, vyslechnout a poradit i v osobních záležitostech a bolestech. Zároveň dohlíží na odměňování formou různých zaměstnaneckých benefitů. Její leadership se dá spojit do slov: osobní rozvoj, zdraví, vzdělávání, zaměstnanecké benefity – podpora týmového ducha a pospolitosti při zachování individuality a kreativity jednotlivců. Daniela má významný podíl na mnoha oceněních, které získala Masarykova veřejná knihovna Vsetín: titulu Městská knihovna roku v letech 2014 a 2020 a udělení titulu (spolu s dalšími deseti knihovnami z celé republiky) Bibliotheca inspirans v roce 2023 a 2024 a dalších.

V roce 2021, když byla vypsána výzva IROP zaměřená na rekonstrukci knihoven, Daniela Divínová neváhala a byla hlavní iniciátorkou myšlenky, že vsetínská knihovna se bude rekonstruovat a stane se více přístupnou a bezbariérovou pro své uživatele. V těchto dnech je již projekt rekonstrukce knihovny (centrální budovy včetně TIC a jedné sídlištní pobočky) v plném běhu, Daniela absolvuje často velmi fyzicky i psychicky náročná jednání s investory, projektanty, architekty, se zástupci radnice a jednotlivých odborů, se zaměstnanci knihovny. Na každého potřebuje mít svůj recept a ty správné ingredience. Všichni věří a těší se, že v závěru letošního roku 2025 se (za obrovského přispění právě Daniely) otevře (nejen) vsetínské veřejnosti a uživatelům krásná nová knihovna.

Co je Sázka na svobodu Jiřího Přibáně?

Tomáš Kubíček

Tomas.Kubicek@mzk.cz

PŘIBÁŇ, Jiří. *Sázka na svobodu*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2024. *ISBN 978-80-246-5802-5*.

Především text důsledně argumentující a názorový – v čemž spočívá jeho rétorická síla i váhání, ale o tom později v souvislosti se stylem.

Tak především je krokou. Umožňuje ohlédnout se za aktualitou, na níž Přibánovy texty reagovaly, a díky tomu můžeme rekonstruovat posledních patnáct let společenského pohybu. Znovu vidíme dobové klíčová témata, která byla vnímána jako stavební kameny naší budoucnosti (tedy současnosti, kterou nyní žijeme) a uvědomit si, jejich skutečný význam.

A tady je třeba zdůraznit první důležitý charakter Přibánových „aktualit“. Ony jsou vlastně důsledně neaktualizující. Přibáň ve skutečnosti upírá oněm událostem právo na to, být jedinečnou aktualitou, a to tím, že je vřazuje do historické a myšlenkové zkušenosti. Každá jednotlivá událost je pro něj jako vztahový důsledek projevem obecnějšího principu, který odkazuje na trvalé hybné procesy společnosti. Určena jakoukoliv rétorikou, jakoukoliv ideologií, zaštitěna jakýmkoliv hodnotovým manuálem, je aktualita vždy jen

výsledkem principiálních vztahů v systému, které jsou konkretizovány místem a časem, ale koření v něčem, co bychom mohli nazvat

antropologickou konstantou. A to je důvod, proč má v této podobě Přibánovo psaní blízko ke kulturní či sociální antropologii. Jeho texty jsou pak vlastně záznamy z terénního výzkumu.

Ta kniha však není jen kronikou či záznamem terénního výzkumu, je svým způsobem i *confiteor*. Zpovědí. Umožňuje sledovat Přibáně v čase a zjišťovat kontury jeho vývoje. Tedy v tomto případě spíše nevývoje. Ta kniha ukazuje Přibáně v tom dlouhém období jako pozoruhodně konzistentního. Skoro bychom měli říci charakterově a názorově vyhraněného.

Ačkoliv se jeho myšlení

neodehrává ve vypjaté bipolaritě a ačkoliv často pléduje pro rozmanitost a respektování druhého, je v nich pevně přítomen systém vztahů (chtěl bych říci hodnot, ale s tímto slovem mám problém. Proč, to se pokusím vysvětlit za chvíli) – tedy v jeho textech (postojích) je pevně přítomen jak respekt, tak i odmítnutí. Skoro bych mohl říci, že Jiří Přibáň to má hodnotově jasně

srovnané. Kdybych jen neměl takový problém se slovem hodnota.

Přibáňovo vnímání je důsledně vedeno potřebou vnímání mnohoznačnosti světa. Nespokojuje se s jednoduchým úsudkem, ale pokouší se rekonstruovat multiperspektivní motivace. Tato pluralizace skutečnosti, která nemá nic společného s relativizací, je dalším důležitým okamžikem Přibáňova psaní.

Ta kniha je skvěle rejstříkována. Rozdělenu do přehledných kapitol konstruuje klíčové principy Přibáňova myšlenkového a hodnotového (zase to slovo, omlouvám se za ně, vidím, že se k němu už brzy budu muset vrátit) tedy umožňuje rozpoznat klíčové principy autorova myšlenkového světa. Vedle pojmu svoboda, etika, ústavnost, pluralita, demokracie – konstruuje pojem, který je těmto jednotlivým nadřazen a integruje je. Tím pojmem je Evropa či Evropská unie. Nevím, jestli je Jiří Přibáň evropským pragmatikem či evropským idealistou – a je mi to jedno. Vidím však, že věří základnímu důvodu existence Evropy, že věří ve smysl Evropské unie. A tuto víru s ním při čtení rád sdílím.

Stylově je kniha výkladově pevně svázána a za tímto stylem je vidět zkušeného právníka. Přibáň je tu v roli **obhájce**, a pečlivě si připravuje svoji řeč (ať už bude o senátu, střední Evropě, ústavě, demokracii), či žalobce (chystá-li se na důkazní řízení ve věci války, brexitu, populismu, totalitarismu a dalších). Pečlivě studuje kazuistiku a odvolává se na ně (jeho oblíbenými soudními autoritami, jejichž díla studuje podobně jako Sbírky soudních nálezů a usnesení, jsou vedle Václava Bělohradského či Petra Pitharta sociologové, historici, filozofové, ale i spisovatelé, básníci a dramatici – už to ukazuje, že Přibáň není a nechce být technokratem).

Své čtenáře má Přibáň rád, ale současně je na ně náročný. Vyžaduje po nich pomalé a pečlivé, tedy přemýšlivé a uvážlivé čtení. A neulehčuje jim to ani intertextovými odkazy, které je třeba jen často respektovat,

nechcete-li ověřovat kontextuální význam výroku Arendtové, Brocha či Patočky četbou jejich vlastních statí. A věřte mi, že nechcete, na to je Přibáňova kauza příliš zajímavá a jen neradi byste od ní odbíhali.

Názorovou přesvědčivost zaručuje na stylové rovině minimum otazníků, a přesto není možné říci, že by se Přibáňovo myšlení stávalo myšlením autoritářským. Zde se totiž ukazuje, že Přibáň umí psát esejem. A umí-li psát esejem, umí myslet psaním. Psaní je pro něj živým aktem myšlení. A to je další podstatný rys Přibáňova textu. A právě tady se také může formovat náš nesouhlas či souhlas, který, ačkoliv text Přibáňových esejů nemá charakteristické rysy dialogického textu, je Přibáňovým stylovým horizontem vyvoláván.

A teď už jen k těm hodnotám. On totiž s nimi má Jiří Přibáň problém. On jim nedůvěřuje, a přesto je potřebuje. Je k nim skeptický, a přesto je konstruuje. Jen díky tomu může vzniknout na první pohled aporie, tedy dramaticky nesmiřitelný rozpor, mezi výrokem na straně 109 a na straně 344.

Cituji stranu 109: „Tyto a mnohé další příklady jen dokazují, že hodnoty jsou příliš konfliktní, nestabilní a časově proměnlivé, než aby se mohly stát normativním základem moderní společnosti.“ A strana 344: „Friedrich von Hayek v knize Ústava svobody kdysi zformuloval důležitou větu: „Svoboda není jen jedna z mnoha hodnot, ale zdroj a podmínka většiny morálních hodnot.“ S tím musí souhlasit každý liberál. (...) Nedodal však, že fungující společnost předpokládá také cosi dalšího: totiž vzájemnou solidaritu a politickou sounáležitost, z nichž jediných se svoboda může zrodit, a lze ji tak současně považovat za nezaručenou sázku i zaručenou hodnotu.“

Takže hodnoty důsledně ne a důsledně ano?

Třeba tuto aporii při pečlivém čtení pochoším. Jiřímu Přibáňovi však děkuji nejenom za její tematizaci, ale i za cenou lekci z myšlení. Tím totiž ve skutečnosti jeho kniha **Sázka na svobodu** je.

Návštěva Státní knihovny v Berlíně

Michal Škop

michalskop@mzk.cz

Poslední únorový týden jsme se s kolegy z MZK vydali na návštěvu do Státní knihovny v Berlíně, známé také pod zkratkou STABI (Staatsbibliothek zu Berlin). Účelem naší cesty bylo navázat užší spolupráci v oblasti digitalizace, automatizace knihovnických služeb a rozvoje vzdělávacích a kulturních aktivit. Prostor pro spolupráci a vzájemné obohacení se ukázal zejména v oblasti využití umělé inteligence a strojového učení (např. rozpoznávání psaného textu, obrázků nebo notových záznamů v digitální knihovně). Ředitel berlínské knihovny Achim Bonte deklaroval podporu vzájemným vztahům mezi MZK a STABI, přislíbil pravidelně požadovat po svých kolezích informace o probíhající komunikaci mezi týmy. Ředitel MZK Tomáš Kubíček se zavázal k témuž. V tomto textu se nicméně zaměříme především na oblast přímých služeb, resp. na poznatky a inspirace z exkurzí, které jsme v Berlíně absolvovali.

STABI je největší odbornou německou knihovnou s univerzálním fondem a své služby nabízí ve dvou budovách v různých částech města. Knihovna založená v roce 1661 má ve svém fondu přes 11 milionů tištěných děl, miliony obrazových materiálů a mikrofilmů. Ve starší, ale čerstvě zrekonstruované historické budově na ulici Unter den Linden, jsou uloženy především historické fondy. Její novou součástí je také muzeum Stabi Kulturwerk, ve kterém je vystaveno více než 300 objektů z fondů této knihovny. Muzeum je atraktivní pro turisty i jiné zájemce, kteří by jinak knihovnu nenavštívili.

Druhá budova dokončená v roce 1978 na Postupimském náměstí obsahuje moderní fondy a na zaslouženou rekonstrukci teprve čeká. Rozsáhlé prostory vstupní haly i studoven jsou velmi působivé, návštěvník může získat dojem, že se nachází na obrovské lodi. Dílo architektů Hansen Scharouna a Edgara Wisniewského je památkově chráněno a i z tohoto důvodu je nyní odhadováno, že kvůli nutným opravám bude nutné tuto pobočku kompletně zavřít na dobu 8 až 10 let.

Exkurze

Zdařilá komplexní rekonstrukce barokní budovy na ulici Unter den Linden umožnila skloubit majestátní prostory s moderními službami. Při

příchodu přes nádvoří a velkolepou vstupní halu má návštěvník pocit, že vstupuje do chrámu. Než se však dostane do prostorů knihovny, musí projít turniketem, který je obsluhován místní ostrahou. Protože v budově často dochází k vyčerpání maximální kapacity studijních míst (550), počítá se zde celkový počet návštěvníků. Jakmile se kapacita naplní, musí si další zájemci ve frontě počkat, až někdo knihovnu opustí.

Co se týče otevřenosti knihovny, dostalo se nám ne zcela konzistentních informací. Nejdříve nám totiž bylo řečeno, že ke vstupu do knihovny registrace není nutná, později jiní kolegové tuto informaci popřeli. Skutečnost je taková, že zatímco na webových stránkách knihovny je uvedeno, že registrace (možná od 14 let) potřeba je, ne vždy se to při vstupu kontroluje. Z toho je patrné, že knihovna k větší otevřenosti směřuje, nicméně i k výše uvedenému vysokému využití knihovny, prioritou je zajistit přístup ke službám především registrovaným čtenářům. I proto mají možnost si rezervovat studijní místo ještě před příchodem do knihovny.

Hned za tímto vstupní bodem je návštěvník informován o **systému zónování klidových a rušnějších částí knihovny**. Každá ze studoven má své jméno a její provoz se řídí jedním ze tří typů zón, které mají jednotné barevné označení:

1. místo pro tiché studium
2. klidné prostory
3. místo pro spolupráci

Zaujala nás srozumitelná komunikace změn směrem k návštěvníkům. Knihovny po celém světě reagují na měnící se potřeby svých čtenářů – nejsou již jen tichým místem k individuálnímu studiu, ale také místem pro setkávání, diskuze či skupinové učení. Tyto změny směřující k různorodějšímu pojetí prostorů musí být jasně vysvětleny, aby se eliminovala možnost různých nedorozumění. Přístup STABI je pro nás velmi inspirativní. Orientaci v knihovně usnadňuje také podrobný online plánek knihovny, přes který je mj. možné si rezervovat studijní místo. Knihovna nejen na něj odkazuje pomocí QR kódu.

V obou pobočkách byly dostupné individuální i týmové studovny, místa pro realizaci videohovorů či budky pro telefonování. V historické budově se velmi zajímavým způsobem vypořádali s požadavkem na týmové studovny. Prostorné studovny totiž není jednoduché pro tento účel přizpůsobit. Zde to vyřešili využitím samostatně stojících uzavřených a zvukotěsných boxů. Návštěvníci mají možnost využít samoobslužné šatny a své věci si do studoven přenést v nákupních koších. V knihovně byl také dostupný automat s nabídkou kancelářských potřeb.

Knihovna bez knih a bez zaměstnanců?

Dalším zřetelným jevem, který jsme ve STABI zaznamenali, je setrvalý ústup potřebnosti knižního fondu v podobě příručky. Regály s knihami mizí z veřejně dostupných prostorů do skladů a uvolňují místa pro variabilnější využití knihovny. Sami jsme se mohli přesvědčit, že velká část čtenářů v největší studovně historické budovy ke svému studiu již nepotřebuje knihy. Vystačí si se studijním místem vybaveným elektrickou zásuvkou a notebookem, případně ještě s tabletem. To jen dokládá rostoucí význam digitalizace. Příruční fond, který zde zdobí všechny stěny, se tak čím dál tím více stává dekorací.

Výše uvedené známe i z prostředí českých knihoven. Mnohem větší údiv vzbudila skutečnost, že jsme během exkurze ve veřejném prostoru nepotkali téměř žádné zaměstnance knihovny. O to víc překvapující pro nás byla informace, že celkový počet zaměstnanců v obou budovách je 800. Jedním z hlavních důvodů omezování přítomnosti personálu je určitě automatizace a samoobslužnost výpůjčního procesu (RFID). Knihovníky v historické budově naleznete v podstatě jen na centrálním bodě a ve specializovaných studovnách (specifické hudební či historické kolekce). Mnohem větší důraz je zde kladen na odborné knihovnické služby a zpřístupňování obsahu (rešerše, konzultace, edukace, kulturní program, výzkum či vývoj softwarových nástrojů). Knihovníci zde již nehledají dodržování pořádku, k tomu zde slouží všudypřítomný kamerový systém a jasně označená ostraha – ta neustále a s úsměvem budovu prochází a s návštěvníky řeší případné prohřešky proti knihovnímu řádu.

V nové budově s 900 studijními místy službu zajišťují 3 knihovníci ve veřejném prostoru a několik členů placené ostrahy, v neděli mají dokonce knihovnu otevřenou jen s asistencí ostrah bez přítomnosti knihovníků. Knihovníci na informacích (1–2 pozice) obsluhují jen nové čtenáře a komplexnější problémy. Ukázalo se také, že není potřeba, aby zaměstnanci ve skladu vyhledávali knihy celý den. Knih se vydávají stále max. 2 hodiny od objednání, ale jen do 15.00, ve čtyři směna ve skladech končí. Velká část zaměstnanců STABI ze začátku k tomuto řešení přistupovala se značnou skepsí, aby posléze uznali, že je naprosto funkční.

Závěr

I přes mírně šokující dojem jsme se všichni shodli, že návštěva byla přínosná a inspirativní. Role knihoven i knihovníků se mění a není možné před tím zavírat oči. Proto je důležité sledovat trendy a učit se od těch, co jsem již pár kroků před námi. Jedním z důležitých výstupů jednání je také plánovaná reciproční návštěva kolegů z Berlína v Brně, kde budeme pokračovat v diskusi nad možnými společnými projekty. Děkujeme STABI za srdečné přijetí a inspirativní podněty!

Rozhovor s Romanem Hájkem – novým předsedou SKIP

Jan Lidmila, Kateřina Janošková

kjanoskova@mvk.cz, Jan.Lidmila@mzk.cz

Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) je největší profesní organizací svého druhu v ČR. Sdružuje více než 2 100 členů – přes 1 000 veřejných a odborných knihoven všech velikostí a 1 100 jednotlivců. Jeho počátky se datují do roku 1968 a se SKIPem je neodlučitelně spojeno mnoho významných knihovnických osobností, které od historie až po současnost formují jeho tvář. V červnu 2025 proběhla v Liberci valná hromada SKIPu, na které si, mimo jiné, jeho členové volili vedení na nastávající období. Vybíralo se hlasováním z kandidátek do výkonného výboru, dozorcí komise a na předsedu SKIP. Dnes již víme, že novým předsedou se stal po dvoukolové volbě Roman Hájek, ředitel Středočeské vědecké knihovny v Kladně.

Pane Háčku, Vaše zvolení bylo pro mnohé překvapením. Přeci jen jste přišel do SKIPu jako nováček a hned jste se stal jeho předsedou. Popište možná trochu genezi Vaší kandidatury, kde vlastně vznikl ten nápad ucházet se o post předsedy a jaké máte dojmy z voleb?

To je hodně otázek najednou, tak možná bude nejlepší vzít to od dojmu z voleb. Z mého pohledu byla atmosféra valné hromady poměrně emotivní. Samotná volba, jejíž výsledek byl nečekaný i pro mě, nasvítla určité vnitřní napětí uvnitř

SKIPu, které se prohlubuje už nějakou dobu. Zjednodušeně zkrátka části členů SKIPu dosavadní fungování organizace vyhovuje, případně nemají vyhraněný postoj, zatímco část členů by chtěla určitou, často nijak jasně formulovanou změnu. Tím, jak byla pojatá moje kandidatura, jsem se zřejmě stal příslibem té „změny“. Nedělám si iluze, že pro řadu delegátů valné hromady byl jejich hlas pro mě spíš výrazem snahy dát SKIPu nějaký – jakýkoli – impuls než podporou mé osoby a nabízené perspektivy. Proto se ve mně stále mísí různé pocity. Na jednu stranu vděk, že

můžu zkusit pohnout věcmi, které považuji za důležité, na druhou stranu tíha zodpovědnosti i vědomí toho, že pro část členů jsem kukačka v hnízdě. Určitě je před námi období plné výzev. Pokud jde o to, co předcházelo rozhodnutí se o funkci ucházet, asi by mělo zaznít, že stejně jako ve SKIPu jsem se „zjevil“ i ve své domácí Středočeské knihovně. Přišel jsem do knihovnictví ze soukromé sféry a díky knihovnám se mi otevřely dveře do nového světa, světa stojícího na hodnotách, které jsou mi vlastní a které cítím potřebu hájit, světa velmi dynamického, kde můžu využít, co umím – nebo spíš co si myslím, že umím. Právě moje zkušenost z jiných oborů mi umožňuje dívat se na věci někdy trochu jiným pohledem a narušovat zažitá „tak je to nejlepší, protože tak to bylo vždycky“. Když jsem po půl roce jakž takž pochopil fungování naší knihovny, začal jsem pátrat po příčinách toho, proč některé věci v knihovnictví fungují a některé ne. Měl jsem výhodu knihovnického greenhorna oplývajícího nulovým ostychem z kladení hloupých otázek a vyvolané debaty se poměrně často stočily k fungování oborových profesních organizací. Povážlivě často jsem ve vztahu ke SKIPu slyšel fráze typu „SKIP by potřeboval“, „to by SKIP musel“, „SKIP by třeba mohl“. A když jsem pátral, proč to není jinak, přišly odpovědi typu „to se zkoušelo“, „to je prostě těžké, složitě“, „to by se muselo“ nebo rovnou „to nejde“. To byl moment, kdy jsem si řekl, že jednak jako ředitel krajské knihovny potřebuju silnou a maximálně funkční profesní organizaci, která nese do veřejného prostoru témata, s nimiž mohu ve vztahu ke svému zřizovateli fungovat. A že bych snad s tím stavem „to nejde“ mohl umět něco udělat. Nemám úplně ve zvyku trousit moudra, jak by se věci daly dělat líp, spíš se je „snažím dělat děláním“.

Na čem především jste stavěl svou kandidaturu a proč myslíte, že Vám členové SKIP dali svůj hlas?

Na omezeném prostoru, který byl v rámci „kampaň“ k dispozici, jsem se snažil vysvětlit, proč

považuji za nezbytnou výraznější rekonstrukci SKIPu. Slýchávám teď docela často, že mluvit o potřebě změny je neuctivé k práci těch, kdo SKIPu zasvětili významnou část svého života. Proto bych se u toho s dovolením na chvilíčku zastavil, protože to je dost nešťastné nepochopení toho, co se snažím říct. Tak si zkusím pomoci metaforou. Představte si SKIP jako krásný dům, kde se psaly dějiny oboru a jehož zdi pamatují řadu významných událostí a setkání. Architekti ho skvěle navrhli pro potřeby své doby, dnes už jsou ale na něm znát různé menší zásahy a úpravy, které si vyžádal pozdější provoz a měnící se potřeby. Jedna nová příčka ještě nic moc neznamená, ale za roky se podobných úprav nahromadí víc, naruší se původní vazby mezi místnostmi a dům přestane dobře fungovat. Nehledě na to, že se promění technické normy a další nároky. U domu nikdo nezpochybňuje, že po nějaké době je místo další drobné úpravy zapotřebí generální rekonstrukce a modernizace. Generální rekonstrukce není zpochybněním původních architektů a stavitelů, ale navázáním, rozvinutím a posunem jejich práce.

Tahle metafora je vypůjčená od Louise Lapointeho a Fabrizia Montecchiho, kteří ji použili při formulaci své vize na obrodu světové loutkářské organizace UNIMA – ale přijde mi, že dokonale vystihuje i situaci SKIPu. A to se také snažím opakovane vysvětlovat: SKIP má za sebou spoustu skvělé práce, skvělé projekty, skvělé lidi. Ale pojďme se podívat na to, jak tu práci děláme, jak projekty vedeme, jak se žije lidem, kteří je garantují... A jak to vše vnímá mladší generace lidí, která cítí výrazně menší potřebu se sdružovat v podobných oborových strukturách, ale pro dlouhodobé přežití SKIPu ji potřebujeme pro SKIP nadchnout.

Přiblížte svou vizi toho, jak chcete SKIP vést dále.

Potřebujeme se především bavit o výhodách a úskalích stávajícího modelu. A to ne z pohledu toho, co nám osobně vyhovuje, co kdo máme nebo děláme rádi, ale co je třeba pro prosperitu

organizace. Já vnímám jako podstatné, aby se činnosti SKIPu i v rámci SKIPu zpřehlednily, bylo jasné, kdo co dělá a kdo co od koho může očekávat. Potřebujeme řízení zjednodušit a zefektivnit. V současné době – a omlouvám se, mám ve zvyku nazývat věci pravými jmény – má na sobě SKIP tolik činností a projektů, že je jen s obtížemi zvládne administrativně uřídit. Osobně se vždy snažím prosazovat kvalitu nad kvantitou. Ale to je na velkou diskuzi, kterou jsme na předsednictvu výkonného výboru SKIPu zatím pořádně neotevřeli, tak tomu prosím dejme nějaký čas.

Asi klíčovým slovem letošních voleb, které možná i pomohlo vyhrát volby, je „profesionalizace“ SKIP. Jak si ji představujete?

Začnu od první premisy profesionální organizace, a tou je schopnost garantovat určitou kvalitu své činnosti a svých služeb bez ohledu na personální obsazení, předsedu/předsedkyni nevyjímaje. Jinými slovy je tak trochu jedno, kdo jednotlivé činnosti dělá, protože organizace má procesy popsané a nastavené tak dobře, že v případě výpadku je kdokoli zastupitelný. To je samozřejmě ideální stav, ale je třeba začít se k němu posouvat. V současné době totiž i úspěšné projekty SKIPu, jako je třeba Bookstart, stojí a padají s konkrétními lidmi. To je velmi rizikové, křehké – a práce na změně je určitě dlouhodobý cíl. Ve střednědobém horizontu by SKIP měl být schopen mít zaměstnance, kteří řeší část administrativy a strategické úkoly a agendy. Něco ho, kdo pracuje „plně pro SKIP“, posouvá věci a slouží jako opora pro regiony, sekce a další orgány. Začít se dá s aspoň částečným úvazkem jednoho člověka, dlouhodobě se ale bez vlastní „profesionální“ síly neobejdeme. Krátkodobě, tj. zvládnutelně do konce tohoto volebního období v roce 2028, lze dosáhnout profesionálnější vypadající komunikace, lepší prezentace jak SKIPu, tak jeho kmenových projektů a profesionalizace vnitřní práce. Bavíme se například o centrální evidenci členů, nástrojích vnitřní komunikace a podobně.

Potýkáte se v této chvíli i s nějakými problémy, ať co se týče formalizace SKIP, personálního, možná právě s těmi, které souvisí s tou profesionalizací?

Nemám moc rád slovo „problém“. Řešíme výzvy. A ano, i výzvy personální. Dění kolem valné hromady přivedlo některé členy k přehodnocení míry své zaangażovanosti ve SKIPu. Takový je život, asi není podstatné rozebírat details. Děláme vše pro to, aby byla zachována kontinuita všech podstatných činností.

Co se již podařilo od Vašeho zvolení uskutečnit?

Podotýkám, že dnes je to od zvolení lehce přes dva měsíce, navíc měsíce prázdninové, a teprve na konci června proběhla volba předsednictva SKIP. Ale abych se nevykrucoval: řešili jsme přesun webu na nový hosting, jeho technický upgrade i změnu pravidel správy obsahu (velký dík do Moravské zemské knihovny, hlavně Martinu Krčálovi); řešili jsme kampaň k letošnímu Týdnu knihoven (vše na www.tydenknihoven.cz a opět dík do MZK); dohodli se se sekci Mladý SKIP na novém nastavení – a profesionalizaci – komunikace na sociálních sítích, které by se mělo uvádět do života od září; rozpracovali jsme podklad k možnému zjednodušení ekonomické agendy; dohodli se na rámci možné spolupráce s Katedrou arts managementu VŠE, jejíž studenty chceme využít jako zdroj nápadů, jak práci SKIP dál posunout.

Uvedte prioritní oblasti, kterým by se měl SKIP podle Vás věnovat.

Podle mě jsou tři. Jako profesní organizace má SKIP hájit a reprezentovat profesi a společně s ní potažmo také knihovny samotné, pracovat na posílení jejich pozice a vnímání ve společnosti. To samozřejmě už do značné míry dělá, osobně bych ale stál o to, abychom byli schopní profesionálních advokačních kampaní

zaměřených také na širší veřejnost. Začít může-
me třeba u návštěvníků knihoven, kteří nepo-
chybně často nemají ponětí o nepochopitelné
požadavky kladenými na knihovníky a jejich
platovým ohodnocením. Druhou oblastí je pod-
pora čtenářství, zejména toho dětského. To také
není nic nového, jen by o tom měl SKIP umět se-
bevědoměji komunikovat a ideálně pro kampa-
ně na podporu čtenářství najít nějakého silného
mecenáše, protože k tomu určitě je potenciál.
A pak jsou to kompetence a dovednosti samot-
ných knihovníků, tj. práce dovnitř. Pokud bych
chtěl, aby za mnou ve SKIPu něco zůstalo, tak
by to měla být vědomostní báze. Tj. všem čle-
nům (a v nějaké formě určitě i celé knihovnické
komunitě) přístupný zdroj ověřených informací,
příkladů dobré praxe, vzorů různých dokumen-
tů, kontaktů apod. o věcech, které v knihov-
nách řešíme, budovaný na peer-to-peer (nebo
chcete-li komunitním) principu. Představte si ji
třeba jako místo, kde najdete ucelené informace
k bezpečnosti v knihovnách, zapojení AI včetně
vzoru vnitřní směrnice, možnostech flexibilní
práce v knihovnách, tipy na reakce na negativní
online komentáře, tipy na aktivity vhodné pro
budování komunit, práci s generací Z apod.
Něco takového českému knihovnictví velmi
chybí, informace jsou roztroušené po různých
workshopech a konferencích. Pro světové kni-
hovnické organizace typu americké ALA, brit-
ské CILIP nebo německého BIB jde přitom vždy
o jeden z nejvýznamnějších „produktů“ jejich
práce. Tady vidím zajímavý potenciál i pro spo-
lupráci s časopisem Čtenář. Vedle toho je samo-
zřejmě ještě řada dalších cest, jak kompetence

knihovníků podpořit, zvláště v onlinu, který je
dobře dostupný i pro menší knihovny.

Jaké jsou Vaše nejbližší i ty vzdálenější plány, klíčové projekty a aktivity v rámci SKIP?

Nejbližší plán je zařídit SKIPu vlastní e-mailovou
adresu, kterou doteď neměl. Od toho se pak
může odvinout řada dalších drobných kroků
zjednodušujících vnitřní komunikaci vedení,
třeba zřízení cloudového pracovního prostoru.
Z mého pohledu to je nějaký nástrojový základ,
lopaty, krumpáče a vrtačky, pro další práci. Pak
musíme zvládnout Týden knihoven a Knihovnu
roku a naplánování projektů na příští rok. No
a pak se musíme na předsednictvu dohodnout,
jak odvážní a ambiciózní chceme být.

Děkujeme za rozhovor.

*Roman Hájek vystudoval žurnalistiku a mediální
studia na Fakultě sociálních věd UK. Po pár letech
v akademické sféře přešel do mediální praxe, vě-
noval se řízení komunikace značek, vymýšlel stra-
tegie, vedl projekty a různé pracovní týmy. Založil
spolek a regionální nakladatelství Halda, podílel
se na vzniku nakladatelství Hurá, tvořím!, řídil
činnost projektu Science Café Czech Republic, spo-
lupodílel se na vybudování Muzea věžáků v Klad-
ně. Od ledna 2023 řídí Středočeskou knihovnu
v Kladně, je předsedou redakční rady časopisu
Čtenář a iniciátorem jeho nedávné transformace,
podílel se na systémových změnách ve výkonu re-
gionálních funkcí knihoven ve Středočeském kraji,
od června 2025 je předsedou SKIP.*

Bude vás zajímat, že...

... pod patronací SKIPu **byla vydána metodická příručka Doporučení pro zavedení výkonu práce na dálku v knihovnách**. Příručka obsahuje popis právního rámce práce na dálku, povinnosti zaměstnavatele i zaměstnance, dodržování principu rovného zacházení, zajištění bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci i oblast kybernetické bezpečnosti. Text, který vydala Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů s podporou EU, vyšel v elektronické i tištěné podobě.

Roztěkaná v knihovně

Klára Kubíčková

Kubickova@hostbrno.cz

Je poměrně obvyklé, že když autorovi či autorce vyjde kniha, obchází první týden dva knihkupectví a dívá se do regálů, jestli už je vystavená, ideálně samozřejmě někde u vstupu, v úhledném komínku, nápadně, na ráně. Když jsme v dubnu vydaly u nakladatelství Host s kolegyní a kamarádkou Janou naše vyplávané Roztěkané / Jak se žije ženám s ADHD, ještě jsme netušily, jaký poprask způsobí, a ten první týden jsme to měly stejně – posílaly jsme si fotky z různých knihkupeckých řetězců s obálkou Roztěkaných a napjatě jsme čekaly na reakce čtenářů a čtenářek.

Asi měsíc po vydání jsem zamířila do knihovny. Byla tam! Ale jen v počítači. Šestnáct exemplářů v brněnských pobočkách bylo rozpůjčovaných a v rezervačním systému mi blikalo oznámení, že ve frontě přede mnou na knihu čekají čtyři lidé a že to potrvá. Nevadí, mám doma ještě nějaké autorské výtisky, stejně jsem se přišla jen pokochat z autorské marnivosti.

Když už jsem byla v oddělení naučné literatury, nedalo mi to. Miluju oddíl 159.9. Taký ten s označením 316. A ještě občas zabrousím do 613. Odněsla jsem si stoh knih, nějakou nenásilnou komunikaci (ne, že bych ji ovládala), seberozvoj (ten se hodí vždycky), jógu (mám zdůrazňovat, že moje praxe je spíš nahodilá a moje ásany neumělé?) a veganskou výživu (pro motivaci, od vegetariánství k veganství přecházím už třináct let). Bylo jich sedm a sotva se mi vešly do batohu.

Jsem roztěkaná a v mojí oblíbené Mahe nově knihovně to zřejmě vědí. Představuji si počítač v řídicím centru knihovny, jak začne pískat vždycky, když si odnáším hromádku z oddílů 159.9, 316 a 613, takové výsměšné, až digitální povykování to musí být. Ten počítač

ví. Ví přesně, co se stane. Odnesu si plný batoh, naskládám knihy v dobré víře na hromádku vedle postele – a nic. Sotva je otevřu. Zítra! Zítra už ano! Jenomže ze zítřka je za týden a z týdne za měsíc. Počítač v řídicím centru se po měsíci rozblíká znovu: „Kubíčková už má zase doma stoh knih a už zase je nečte – a už zase jí musíme poslat upomínku!“ A pošle mi mail. Nejprve jemně varovný. Pak druhý, ten už je přísnější.

Po pěti, šesti týdnech naskládám hromádku knih do batohu a vypravím se na cestu opačným směrem, z ložnice do knihovny. Vráťím neotevřené knihy o seberozvoji a józe paní za pultem, trochu se při tom protáhnu, aby si myslela, že jsem ráno aspoň cvičila, minimálně toho psa hlavou dolů, zaplatím pokutu ve výši ročního členského příspěvku – a něco mi říká, ať jdu. Ať mířím domů. S prázdným batohem. Jenomže mně to nedá. Jdu mrknout nahoru do oddělení naučné literatury, jak si vedou Roztěkané a jen tak po očku, vážně dneska jenom po jednom jediném očku mrknu na sto padesát devět devítky a pár tři sta šestnáctek, možná na šest set třináctky nakouknu!

A hele, v novinkách je Eisenstein a tuhle feministickou jsem nečetla, i když jsem o ní slyšela a děsně bych taky potřebovala nějakou ajurvědu a možná mrknout na ty neurodivergentní děti... Počítač v řídicím centru šílí, když mi dole u pultu naklikává paní knihovnice deset báječných titulů. Ví totiž, jaký bude jejich osud. A kolik mě to bude stát.

Jednu výhodu tenhle roztěkaný přístup ale přesto má. Knihy totiž vracím nepoškozené. Úplně ve stejném stavu, v jakém jsem si je půjčila...

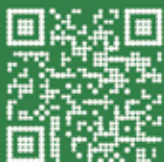
Klára Kubíčková je novinářkou a spisovatelkou.

Jižní Morava čte

vyhlašuje
Moravská zemská knihovna v Brně
s podporou Jihomoravského kraje

literární a tvůrčí soutěž
pro děti do 15 let na téma

„Digitální dobrodružství“.

Více informací se dozvíte na
jiznimoravacte.cz
nebo na Facebooku.